UNIVERSITÄTS
BIBLIOTHEK
WUPPERTAL

BERGISCHE
UNIVERSITÄT
WUPPERTAL

Universitätsbibliothek Wuppertal

Plutarchu Chairōneōs Ta Sōzomena Panta

Continens Moralia

Plutarchus

Francofurti, 1620

Præcepta gerendæ reipublicæ

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.
Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

urn:nbn:de:hbz:468-1-1372

Visual Library

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

Πολιτικὰ παραγγέλματα.

Εἴ τι πρὸς ἄλλο τι χρήσασθαι καλῶς ἔστιν ἔχον, ὦ Μενέμαχε, τὸ, Οὔ τίς τοι τὸν μῦθον ὀνόσσεται ὅσσοι Ἀχαιοί, Οὐδὲ πάλιν ἐρέει· ἀτὰρ οὐ τέλος ἵκεο μύθων, καὶ πρὸς τοὺς προτρεπομένους τῶν φιλοσόφων, διδάσκοντας δὲ μηδὲν μηδὲ ὑποτιθεμένους. ὅμοιοι γάρ εἰσι τοῖς τοὺς λύχνους προμύττουσιν, ἔλαιον δὲ μὴ ἐγχέουσιν. ὁρῶν οὖν σε παρωρμημένον ὑπὸ τοῦ λόγου πρὸς πολιτείαν, καὶ βουλόμενον ἀξίως τῆς εὐγενείας ἐν τῇ πατρίδι Μύθων τε ῥητῆρ' ἔμμεναι πρηκτῆρά τε ἔργων, ἐπειδὴ χρόνον οὐκ ἔχεις ἀνδρὸς φιλοσόφου βίου ὕπαιθρον ἐν πράξεσι πολιτικαῖς καὶ δημοσίοις ἀγῶσι κατανοῆσαι, καὶ γενέσθαι παραδειγμάτων ἔργῳ μὴ λόγῳ περαινομένων θεατής, ἀξιοῖς δὲ παραγγέλματα λαβεῖν πολιτικά, τὴν μὲν ἄρνησιν οὐδαμῶς ἐμαυτῷ προσήκουσαν εἶναι νομίζω, τὸ δὲ ἔργον εὔχομαι καὶ τῆς σῆς ἄξιον σπουδῆς καὶ τῆς ἐμῆς προθυμίας γενέσθαι· τοῖς δὲ παραδείγμασι ποικιλωτέροις, ὥσπερ ἠξίωσας, ἐχρησάμην. πρῶτον μὲν οὖν ὑποκείσθω πολιτείᾳ καθάπερ ἔδαφος βέβαιον καὶ ἰσχυρὸν ἡ προαίρεσις ἀρχὴν ἔχουσα, κρίσιν καὶ λόγον, ἀλλὰ μὴ πτοίαν ὑπὸ δόξης κενῆς, ἢ φιλονεικίας τινός, ἢ πράξεων ἑτέρων ἀπορίας. ὥσπερ γὰρ οἷς οὐδέν ἐστιν οἴκοι χρηστόν, ἐν ἀγορᾷ διατρίβουσι, κἂν μὴ δέωνται τὸν πλεῖστον χρόνον· οὕτως ἔνιοι τῷ μηδὲν ἔχειν ἴδιον πράττειν ἄξιον σπουδῆς, ἐμβάλλουσιν ἑαυτοὺς εἰς δημόσια πράγματα τῇ πολιτείᾳ διαγωγῇ χρώμενοι. πολλοὶ δ' ἀπὸ τῆς τύχης ἁψάμενοι τῶν κοινῶν καὶ ἀναπλησθέντες, οὐκέτι ῥᾳδίως ἀπελθεῖν δύνανται, ταὐτὸ τοῖς ἐμβᾶσιν εἰς πλοῖον αἰώρας χάριν, εἶτα ἀποσπασθεῖσιν εἰς πέλαγος, πεπονθότες, ἔξω βλέπουσι ναυτιῶντες καὶ ταραττόμενοι· μένειν δὲ καὶ χρῆσθαι τοῖς παροῦσιν ἀνάγκην ἔχοντες, Λευκᾶς καθ' ὑπέρθε γαλάνας εὐπρόσωποι σφᾶς παρῄσαν ἔρωτες ναΐας κληΐδος χαράξει πόντου δαιμονίαν ἐς ὕβριν. οὗτοι καὶ μάλιστα διαβάλλουσι τὸ πρᾶγμα τῷ μετανοεῖν καὶ ἀσχάλλειν, ὅταν ἢ δόξαν ἐλπίσαντες, ἀδοξίᾳ περιπέσωσιν, ἢ φοβεροὶ προσδοκήσαντες ἑτέροις ἔσεσθαι διὰ δύναμιν, εἰς πράγματα κινδύνους ἔχοντα καὶ ταραχὰς ἄγωνται. ὁ δ' ὡς μάλιστα προσῆκεν ἑαυτῷ καὶ κάλλιστον ἔργον ἀπὸ γνώμης λογισμῷ τὰ κοινὰ πράσσειν ἀρξάμενος, ὑπ' οὐδενὸς ἐκπλήττεται τούτων, οὐδ' ἀναστρέφεται τὴν γνώμην. οὐδὲ γὰρ ἐπ' ἐργασίᾳ καὶ χρηματισμῷ προσιτέον τοῖς κοινοῖς, ὡς οἱ περὶ Στρατοκλέα καὶ Δρομοκλείδην ἐπὶ τὸ χρυσοῦν θέρος, (τὸ βῆμα μετὰ παιδιᾶς οὕτως ὀνομάζοντες) ἀλλήλους παρεκάλουν· οὔτε οἷον ἐπιλήπτους ὑπὸ πάθους ἄφνω γενομένους, ὡς Γάϊος Γράκχος ἐπὶ θερμοῖς τοῖς περὶ τὸν ἀδελφὸν ἀτυχήμασιν ἀπωτάτω τῶν κοινῶν τὸν βίον θέμενος, εἶτα ὕβρει τινῶν καὶ λοιδορίᾳ πρὸς αὐτὸν ἀναφλεχθεὶς ὑπ' ὀργῆς, ἐνέπεσε τοῖς κοινοῖς· καὶ ταχὺ μὲν ἐπλήσθη πραγμάτων καὶ δόξης, ζητῶν δὲ παύσασθαι, καὶ δεόμενος μεταβολῆς καὶ ἡσυχίας,

A

PLVTARCHI

Præcepta gerendæ reipublicæ.

QVod apud Homerũ ille dicit,
Sane hunc ſermonem nemo culpabit Achiuum,
Nec dicet cõtra: ſed nõ oratio ſine
Eſt abs te concluſa ſuo, non omnia dixit:

B id ſicubi alias recte vſurpari, equidem cõmode in eos philoſophos verti poteſt, qui adhortãtur quidẽ, nihil tamẽ docent, neq; pręceptis inſtruũt. Similes videlicet eorũ, q. lucernas cum emungant, oleum nõ affundunt. Itaq; te, mi Menemache, cernẽs doctrina ad capeſſendam rempublicam cõcitatum, cupere nobilitati tuæ conuenienter in patria

Ore loqui docto, & virtutem oſtendere factis:

quando tibi non vacat philoſophi viri vitam ſub dio verſantis exactionib. ciuilibus, publicisq; certaminibus perſpicere, contemplariq; exempla factis non verbis repræſentata: petis autem pręcepta C tibi tradi ciuilia: detrectationem quidẽ plane me indignã iudico: quod autem ſum aggreſſus, id vt & ſtudio tuo & meę animi ꝓmtitudini ſatisfaciat opto. Vſus ſum autẽ, quod poſtulaueras, exemplorum varietate aliquanto maiore. Iam primum administrationi reipublicæ ſoli inſtar firmi ac validi ſubſtratum ſit inſtitutum animi, à iudicio & ratione profectum, non à leui quodam animi impulſu, vanæ gloriæ aut contendendi ſtudio, vel aliarum actionum penuria excitati. Quemadmodũ n. quibus domi nihil eſt boni, ii in foro maximã tẽporis partẽ nulla etiã de cauſa exigũt: ita nõnulli quia nihil habẽt quod agere ſit operępreciũ, in publica ſeſe D ingerunt negocia, ac reip. tractatione animi ludiq; gratia vſurpant. Multi cum forte fortuna rempub. attigiſſent: ſaturi earum rerum, diſcedere inde nõ facile poſſunt. quibus idem vſu venit quod iis qui vectationis cauſa nauigium ingreſſi, deinde à terra auulſi in altum abripiuntur, ac foras proſpiciunt nauſeantes atque conturbati, interim neceſſe habentes manere ac præſentem ferre fortunam. Hi maxime reipub. adminiſtrationem in odium adducunt ſua pœnitentia, atque indignatione animi cum vel gloriæ ſpe inducti in ignominiam inciderunt, aut ob potentiam ſe aliis terrori futuros E rati, in res periculis ac turbis obnoxias deuenerũt. Qui vero, vt maxime ſe dignum eſt, rempublicã gerere (quod eſt præſtantiſſimum facinus) ratione conſilioque ductus aggreditur, eum nihil iſtorum percellit aut de ſententia deturbat. Nam neque capturæ quæſtuſve gratia accedẽdum eſt ad rempublicam: quomodo Stratocles & Dromoclidas ad auream meſſem (ſic enim tribunal per iocum nominabant) ſe inuicem ſunt cohortati, neque ſubito quodam animi motu perculſi ac quaſi furore correpti conferre nos eo debemus. quod C. F Graccho contigit, qui cum recente adhuc fratris exitio longiſſime a reipub. cura vitæ ſuæ inſtitutum abduxiſſet, deinde iniuria ac contumeliis quorundam iritatus, coniecit ſeſe in reip. adminiſtrationẽ: moxq; rerum geſtarum & glorię ſatur, deſiſtere cupiens, mutationemq; & ocium quęrẽs,

potentiam ſuam præ magnitudine quomodo deponeret non reperit, ſed ſuo eam interitu deleuit. Iam qui cõtentione vel ambitione ducti ſe veluti hiſtriones ad theatrum fingunt, eos neceſſe eſt cõſilii pœnitere ſui, cum vel ſeruiunt his quib. volebant imperare, vel offendunt eos, quibus placere ſtudebant. Enimuero ſic ſtatuo, ſicut qui in puteũ, ita etiam qui in rempublicam fortuito & de improuiſo incidunt, eos perturbari ac pœnitudine capi: qui vero eo ſenſim deſcendunt præmeditati ac præparati, eos & mediocriter ferre q̃ eueniunt, & nulla re grauiter affici. quippe quibus actionum finis præter ipſam honeſtatem nullus ſit propoſitus. Hoc pacto animi inſtitutũ vbi firmatum fuerit, penituſq; fixum ac immobile redditum, conferendus eſt ad contemplandũ ciuium ingenium, quale ex tota multitudine maxime contemperatum apparet atque præcellit. Qui enim ipſi ſtatim conantur fingere mores populi, eiuſque indolem mutare, rem ij tentant neque facilem neq; tutam, ad quam præterea & temporis multum, & magna requiratur potentia. Sed quemadmodum vinum initio bibẽtis ingenio obſequitur, dum ſenſim calorem diffundens ac corporis temperiem occupans bibentem iam mutet, moreſque eius fingat: ita qui ad rempublicam ſe contulit, is donec gloria ſua fideq; vim ſibi ad ducendos populi animos ſufficientem conciliet, interim ſe eorum quos ſubiectos habet moribus accommodare, eoſq; ſibi ad ſequendum propoſitos habere debet, gnarus eorum quibus ij gaudent, quibuſq; duci adſolent. Verbi gratia. Athenieſes ad iram facile prouocantur, & ad miſericordiam non magno negocio traducuntur, maluntq; celeriter ſuſpicari quippiam, q̃ per ocium de re doceri: vtq; promtius obſcuris & humilibus viris ſubueniunt, ita ſermonis iocoſum & facetum genus maxime amplectuntur: laudari ſe apprime gaudent, æquiſſimo animo ſalſe in ipſos dicta ferunt: metuendi ipſis etiam magiſtratibus, ne hoſtes quidem ſua humanitate dedignãtur. Diuerſum Carthaginienſis populi ingenium, moroſum, tetricum, magiſtratib. obſequens, ſubditis graue, abiectiſſimum dum metuit, ſæuiſſimũ vbi iraſcitur, perſtans in decretis, durum aduerſus iocos & blanditias. non illi, Cleone concionẽ differri petente quod ſacrificaſſet ipſe & excepturus conuiuio eſſet hoſpites, riſu ſublato datoq; plauſu concionem ſoluiſſent. neq; coturnicem, q̃ Alcibiade concionante è veſte eius auolarat, certatim venati reddidiſſent. quin imo eos interfeciſſent vt laſciuientes ac inſultantes. quando Annoni exſulium ij indixerunt, affectari ab eo tyrannidem cau ſati, quod militiæ impedimentorum baiulo vteretur leone. Neq; vero (niſi fallor) Thebani ab hoſtilium litterarum, ſi quæ in eorum perueniſſent manus, lectione abſtinuiſſent: cum Athenienſes captis Philippi tabellariis Epiſtolam Olympiadi inſcriptam ferentibus, non ſoluerint eam, neq; patefecerint mariti peregre abſentis vxori miſſam ſalutationem. Neq; viciſſim Athenienſes faſtum Epaminondæ æquo animo toleraſſent, cum is crimine oblato cauſam dicere nolẽs è theatro diſceſſit, ac per mediam concionem in gymnaſium abiit. Nullo vero pacto arbitror Spartanos toleraturos fuiſſe Stratoclis ſcurrilem inſultationẽ. qui ſuis vt ob lætum partæ victoriæ nuncium acceptum ſacrificarent perſuaſit. cumque ij de accepta clade vero allato nuncio ſuccenſerent, populum interrogauit,

A εὗρε καταθέσθαι τὴν δύναμιν αὐτοῦ διὰ μέγεθος, ἀλλὰ συναπώλετο. τούς τε πρὸς ἅμιλλαν ἢ δόξαν ὥσπερ ὑποκριτὰς εἰς θέατρον ἀναπλάττοντας ἑαυτούς, ἀνάγκη μετανοεῖν, ἢ δουλεύοντας ὧν ἄρχειν ἀξιοῦσιν, ἢ προσκρούοντας οἷς ἀρέσκειν ἐθέλουσιν. ἀλλ' ὥσπερ εἰς φρέαρ, οἶμαι, τὴν πολιτείαν, τοὺς μὲν ἐμπίπτοντας αὐτομάτως καὶ παραλόγως ταράττεσθαι καὶ μετανοεῖν, τοὺς δὲ καταβαίνοντας ἐκ παρασκευῆς καὶ λογισμοῦ καθ' ἡσυχίαν, χρῆσθαί τε τοῖς πράγμασι μετρίως, καὶ πρὸς μηδὲν δυσκολαίνειν, ἅτε δὴ τὸ καλὸν αὐτὸ καὶ μηδὲν ἄλλο τῶν πράξεων ἔχοντας τέλος. οὕτω B δὴ τὴν προαίρεσιν ἀφορίσαντας ἐν ἑαυτοῖς καὶ ποιήσαντας ἄτρεπτον καὶ δυσμετάθετον, τρέπεσθαι χρὴ πρὸς κατανόησιν τοῦ ἤθους τῶν πολιτῶν, ὃ μάλιστα συγκραθὲν ἐκ πάντων ἐπιφαίνεται καὶ ἰσχύει. τὸ μὲν γὰρ εὐθὺς αὐτὸν ἐπιχειρεῖν ἠθοποιεῖν καὶ μεθαρμόττειν τοῦ δήμου τὴν φύσιν, οὐ ῥᾴδιον οὐδ' ἀσφαλές, ἀλλὰ καὶ χρόνου δεόμενον πολλοῦ καὶ μεγάλης δυνάμεως. δεῖ δ', ὥσπερ οἶνος ἐν ἀρχῇ μὲν ὑπὸ τῶν ἠθῶν κρατεῖται τῶν πινόντων, ἡσυχῇ δὲ διαθάλπων καὶ κατακεραννύμενος αὐτὸς ἠθοποιεῖ τὸν πίνοντα καὶ μεθίστησιν, οὕτω τὸν πολιτικόν, ἕως ἂν ἰσχὺν ἀγωγὸν ἐκ δόξης καὶ πίστεως κατασκευάσηται, τοῖς ὑποκειμένοις C ἤθεσιν εὐάρμοστον εἶναι, κατανοεῖν καὶ στοχάζεσθαι τούτων ἐπιστάμενον οἷς χαίρειν ὁ δῆμος καὶ ὑφ' ὧν ἄγεσθαι πέφυκεν. οἷον ὁ Ἀθηναίων εὐκίνητός ἐστι πρὸς ὀργήν, εὐμετάθετος πρὸς ἔλεον, μᾶλλον ὀξέως ὑπονοεῖν ἢ διδάσκεσθαι καθ' ἡσυχίαν βουλόμενος· ὥσπερ τῶν ἀνδρῶν τοῖς ἀδόξοις καὶ ταπεινοῖς βοηθεῖν προθυμότερος, οὕτως τῶν λόγων τοὺς παιγνιώδεις καὶ γελοίους ἀσπάζεται καὶ προτιμᾷ· τοῖς μὲν ἐπαινοῦσιν αὐτὸν μάλιστα χαίρει, τοῖς δὲ σκώπτουσιν ἥκιστα δυσχεραίνει· φοβερός ἐστιν ἄχρι τῶν ἀρχόντων, εἶτα φιλάνθρωπος ἄχρι τῶν πολεμίων. ἕτερον ἦθος τοῦ Καρχηδονίων δή- D μου, πικρόν, σκυθρωπόν, ὑπήκοον τοῖς ἄρχουσι, βαρὺ τοῖς ὑπηκόοις, ἀγεννέστατον ἐν φόβοις, ἀγριώτατον ἐν ὀργαῖς, ἐπίμονον τοῖς γνωσθεῖσι, πρὸς παιδιὰν καὶ χάριν ἀνήδυντον καὶ σκληρόν. οὐκ ἂν οὗτοι, Κλέωνος ἀξιοῦντος αὐτούς, ἐπεὶ τέθυκε καὶ ξένους ἑστιᾶν μέλλει, τὴν ἐκκλησίαν ὑπερθέσθαι, γελάσαντες ἂν καὶ κροτήσαντες ἀνέστησαν· οὐκ Ἀλκιβιάδη, ὄρτυγος ἐν τῷ λέγειν διαφυγόντος ἐκ τοῦ ἱματίου, φιλοτίμως συνθηρεύσαντες ἀπέδωκαν· ἀλλὰ καὶ ἀπέκτειναν ἂν ὡς ὑβρίζοντας καὶ τρυφῶντας· ὅπου καὶ Ἄννωνα λέοντι χρώμενον σκευοφόρῳ παρὰ τὰς στρατείας, αἰτιασάμενοι E τυραννικὰ φρονεῖν ἐξήλασαν. οἶμαι δ' ἂν ἔγωγε μηδὲ Θηβαίους ἀποσχέσθαι γραμμάτων πολεμίων κυρίους γενομένους, ὡς Ἀθηναῖοι Φιλίππου γραμματοφόρους λαβόντες ἐπιστολὴν ἐπιγεγραμμένην Ὀλυμπιάδι κομίζοντας, οὐκ ἔλυσαν οὐδὲ ἀπεκάλυψαν ἀπόρρητον ἀνδρὸς ἀποδήμου πρὸς γυναῖκα φιλοφροσύνην. οὐδέ γε αὖ πάλιν Ἀθηναίους Ἐπαμινώνδου πρὸς τὴν κατηγορίαν ἀπολογεῖσθαι μὴ θέλοντος, ἀλλ' ἀναστάντος ἐκ τοῦ θεάτρου, καὶ διὰ τῆς ἐκκλησίας εἰς τὸ γυμνάσιον ἀπιόντος, εὐκόλως ἐνεγκεῖν τὴν ὑπεροψίαν καὶ τὸ φρόνημα τοῦ F ἀνδρός. πολλοῦ δ' ἂν ἔτι καὶ Σπαρτιάτας δεῆσαι τὴν Στρατοκλέους ὕβριν ὑπομεῖναι καὶ βωμολοχίαν, πείσαντος μὲν αὐτοὺς εὐαγγέλια θύειν ὡς νενικηκότας, ἐπεὶ δὲ τῆς ἥττης ἀληθῶς ἀπαγγελθείσης ἠγανάκτουν, ἐρωτῶντος τὸν δῆμον,

τί ἠδίκηνται, τρεῖς ἡμέρας δι' αὐτὸν ἡδέως γεγονώς. οἱ μὲν οὖν αὐλικοὶ κόλακες, ὥσπερ ὀρνιθοθῆραι, μιμούμενοι τῇ φωνῇ καὶ συνεξομοιοῦντες ἑαυτοὺς ὑποδύονται μάλιστα καὶ προσάγουσι δι' ἀπάτης τοῖς βασιλεῦσι· τῷ δὲ πολιτικῷ μιμεῖσθαι μὲν οὐ προσήκει τοῦ δήμου τὸν τρόπον, ἐπίστασθαι δὲ καὶ χρῆσθαι πρὸς ἕκαστον οἷς ἁλώσιμός ἐστιν. ἡ γὰρ ἄγνοια τῶν ἠθῶν ἀστοχίας φέρει καὶ διαπτώσεις οὐχ ἥττονας ἐν ταῖς πολιτείαις ἢ ταῖς φιλίαις τῶν βασιλέων. τὸ μὲν οὖν τῶν πολιτῶν ἦθος ἰσχύοντα δεῖ καὶ πιστευόμενον ἤδη πειρᾶσθαι ῥυθμίζειν ἀτρέμα πρὸς τὸ βέλτιον ὑπάγοντα καὶ πρᾴως μεταχειριζόμενον. ἐργώδης γὰρ ἡ μετάθεσις τῶν πολλῶν. αὐτὸς δὲ ὥσπερ ἐν θεάτρῳ λοιπὸν ἀναπεπταμένῳ βιωσόμενος, ἐξάσκει καὶ κατακόσμει τὸν τρόπον· εἰ δὲ μὴ ῥᾴδιον ἀπαλλάξαι παντάπασι τῆς ψυχῆς τὴν κακίαν, ὅσα γοῦν ἐπανθεῖ μάλιστα καὶ προπίπτει τῶν ἁμαρτημάτων, ἀφαιρῶν καὶ κολούων. ἀκούεις γὰρ ὅτι Θεμιστοκλῆς ἅπτεσθαι τῆς πολιτείας διανοούμενος, ἀπέστησε τῶν πότων καὶ τῶν κώμων ἑαυτόν, ἀγρυπνῶν δὲ καὶ νήφων καὶ πεφροντικώς, λέγει πρὸς τοὺς συνήθεις ὡς οὐκ ἐᾷ καθεύδειν αὐτὸν τὸ Μιλτιάδου τρόπαιον. Περικλῆς δὲ καὶ περὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν δίαιταν ἐξήλλαξεν ἑαυτόν, ἠρέμα βαδίζειν, καὶ πρᾴως διαλέγεσθαι, καὶ τὸ πρόσωπον ἀεὶ συνεστηκὸς ἐπιδείκνυσθαι· καὶ τὴν χεῖρα συνέχειν ἐντὸς τῆς περιβολῆς, καὶ μίαν ὁδὸν πορεύεσθαι τὴν ἐπὶ τὸ βῆμα καὶ τὸ βουλευτήριον. οὐ γὰρ εὐμεταχείριστον οὐδὲ ῥᾴδιον ἁλῶναι τὴν σωτήριον ἅλωσιν ὑπὸ τοῦ τυχόντος ὄχλου, ἀλλ' ἀγαπητὸν εἰ μήτε ὄψει μήτε φωνῇ πτυρόμενος, ὥσπερ θηρίον ὕποπτον, καὶ ποικίλον, ἐνδέχοιτο τὴν ἐπιστασίαν. οὔτοι νῦν οὐδὲ τούτων ἐπιμελητέον ἐστὶ παρέργως, ἥπου τῶν περὶ τὸν βίον καὶ τὸ ἦθος ἀμελητέον, ὅπως ᾖ ψόγου καθαρὰ καὶ διαβολῆς ἁπάσης. οὐ γὰρ ὧν λέγουσιν ἐν κοινῷ καὶ πράττουσιν οἱ πολιτευόμενοι μόνον εὐθύνας διδόασιν, ἀλλὰ καὶ δεῖπνον αὐτῶν πολυπραγμονεῖται, καὶ κοίτη, καὶ γάμος, καὶ παιδιὰ, καὶ σπουδὴ πᾶσα. τί γὰρ δεῖ λέγειν Ἀλκιβιάδην, ὃν περὶ τὰ κοινὰ πάντων ἐνεργέστατον ὄντα καὶ στρατηγὸν ἀήττητον, ἀπώλεσεν ἡ περὶ τὴν δίαιταν ἀναγωγία καὶ θρασύτης, καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν αὐτοῦ τὴν πόλιν ἀνόνητον ἐποίησε διὰ τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν ἀκολασίαν; ὅπου καὶ Κίμωνος οὗτοι τὸν οἶνον, καὶ Ῥωμαῖοι Σκιπίωνος, οὐδὲν ἄλλο ἔχοντες λέγειν, τὸν ὕπνον ᾐτιῶντο. Πομπήιον δὲ Μάγνον ἐλοιδόρουν οἱ ἐχθροί, παραφυλάξαντες ἑνὶ δακτύλῳ τὴν κεφαλὴν κνώμενον. ὡς γὰρ ἐν τῷ προσώπῳ φακὸς καὶ ἀκροχορδὼν δυσχεραίνεται μᾶλλον, ἢ στίγματα καὶ κολοβότητες καὶ οὐλαὶ τοῦ λοιποῦ σώματος, οὕτω τὰ μικρὰ φαίνεται μεγάλα τῶν ἁμαρτημάτων, ἐν ἡγεμονικοῖς καὶ πολιτικοῖς ὁρώμενα βίοις, διὰ δόξαν ἣν οἱ πολλοὶ περὶ ἀρχῆς καὶ πολιτείας ἔχουσιν, ὡς πράγματος μεγάλου καὶ καθαρεύειν ἀξίου πάσης ἀτοπίας καὶ πλημμελείας. εἰκότως οὖν Ἰούλιος Δροῦσος ὁ δημαγωγὸς εὐδοκίμησεν, ὅτι τῆς οἰκίας αὐτοῦ πολλὰ μέρη κάτοπτα τοῖς γείτοσιν ἐχούσης, καὶ τῶν τεχνιτῶν τινος ὑπισχνουμένου ταῦτα ἀποστρέψειν καὶ μεταθήσειν ἀπὸ πέντε μόνων ταλάντων, Δέκα (ἔφη) λαβὼν, ὅλην μου ποίησον τὴν οἰκίαν καταφανῆ, ἵνα πάντες ὁρῶσιν οἱ πολῖται πῶς διαιτῶμαι, καὶ γὰρ ἦν ἀνὴρ σώφρων καὶ κόσμιος. ἴσως δὲ ταύτης οὐδὲν ἔδει τῆς καταφανείας αὐτῷ· διορῶσι γὰρ οἱ πολλοὶ καὶ τὰ πάνυ βαθέως περιαμπέχεσθαι δοκοῦντα τῶν πολιτευομένων ἤθη καὶ βουλεύματα,

A ecquid iniuriæ paſſi eſſent, qui ipſius opera triduũ ſuauius vixiſſent. Enimuero adulatores aulici aucupum more vocem ſuam ad imitationem regum componunt, itaq; eos ſubeunt & decipiunt. Rempub. autem gerenti non conuenit mores populi imitari: noſſe eos, eaq; ſe iis ratione accommodare, qua capi ſingulos poſſe cernit, operæ eſt. Morum enim ignoratio non minus impedit irritaque facit conſilia in ciuilibus negociis quam in amicitiis regum. Ergo ciuium mores potentia iam ac fide inſtruct⁹ formare conaberis, ſenſim eos ad meliora ſubducens, ac placide tractans. operoſa enim

B eſt multitudinis mutatio. Ipſe autẽ ita vt deinceps in aperto victurus theatro, mores tuos compone atq; orna. quod ſi non facile ſit omnia arcere animo vitia, ea tamen amolire aut deminue, quæ maxime in promptu ac conſpectu ſunt. Audis enim Themiſtoclem, cum animum ad gerendam rempublicam appuliſſet, a potationibus ſe & comeſationibus abſtraxiſſe, vigilantemq; iam & ſobrium ac ſeriis deditum curis dixiſſe ad amicos, trophæũ Miltiadis ſibi ſomnum adimere, & Periclem corporis quoq; geſtum, ac vitæ rationem mutaſſe, vt & incederet tardius, & placide colloqueretur, vul-

C tumq; ſemper conſtantem gereret, & manum intra amiculum contineret, vnamq; eam viam, qua ad tribunal & curiam itur, tereret. Non enim ita tractabilis eſt multitudo, vt cuiuſuis ſit ſalutare ei frænum inicere: inq; aliqua felicitatis parte ponendũ, ſi vt eſt bellua ſuſpectioſa & inconſtans, nullo viſu audituve conſternata rectorem admittat. Itaq; ne hæc quidem negligenter obſeruanda ſunt, etſi minus forte de vita & moribus curæ videbitur gerendũ, vt tamen iſta omnis ſint reprehenſionis & criminis expertia. Nõ enim qui rempub. gerunt, iis tantum de publice dictis factiſq; ratio eſt reddenda. ſed & in cœnam eorũ inquiritur,

D & cubile, & matrimonium, & quidquid ſerii iocive agunt. Quid enim attinet Alcibiadem dicere? qui cum in republica gerenda eſſet ſumma præditus efficacitate, & imperator inuictus, vitæ ratione effræni atq; ferocia ſua periit, & vt nihil ex reliquis quæ in eo erant bonis vtilitatis percipere poſſet ciuitas, luxuria eius atq; prodigalitas fecerunt: cũ & vinum Cimonis Athenienſes, & ſomnum quia aliud nihil inueniebant, Scipionis, Romani culpauerint: & Pompeio Magno inimici vitio verterint, quod caput vno digito ſcaberet. Sicut enim in facie lens & verruca moleſtiores ſunt, quam reliquæ

E corporis maculæ, mutilationes, & cicatrices: ſic exigua peccata vbi in principis cernuntur vita, pro magnis habentur, propter opinionem eam, quam vulgo de principatu & repub. gerunt, rem eam eſſe magnam, & quæ vacare debeat omni errore atq; vitio. Iccirco non iniuria celebri eſt laude Liuius Druſus tribunus plebis, qui cum domus ipſius multæ partes vicinis eſſent perſpicuę, ac faber quidam polliceretur ſe eas impendio quinque modo talentorum auerſurum & mutaturum: imo, ait, decem abs me aufer talenta lege hac, vt totam domum meam reddas omnium inſpectui patentem,

F quo vniuerſi ciues cernere poſſint qua vtar vitæ degendæ ratione. Erat enim vir temperans & modeſtus. Ac nihil quidem fortaſſis opus ei erat hac perſpicuitate. Pleriq; enim mores ac conſilia, actioneſq; & vitæ rationem rempublicam gerentium quę vel maxime abdita, putantur, perſpiciunt:

neq; minus ob priuata quam ob publica ſtudia alios amant ac admirantur, alios oderunt atq; deſpiciunt. Quid ergo, inquies, nō etiam iis, quorum impudica eſt & mollis vita, ciuitates vtūtur? Sane. quo modo grauidæ cum pica vexantur, lapides, & qui nauſeant ſalſuginem alioſq; id genus cibos appetunt ſæpenumero, paulo poſt exſputuri & auerſaturi. Sic enim & populi ob luxuriam aut petulantiam, vel inopia meliorum ductorum, quibuſcunq; oblatis vtuntur, abominantes eos & contemnentes. deinde gratum ipſis eſt, cum in iſtos talia dicuntur, qualia Plato comicus ipſum populum dicere fingit:

Manu prehende me, prehende celeriter,
Qui principem iam deſignabo Agyrrium.

rurſumq; peluim poſcentem & pennam vt vomat, ac dicentem,

Hic ad tribunal mantile adſiſtit mihi &c:
Alit caput fœtens, luem turpiſsimam.

Et populus Romanus Carbone aliquid promittente, ac deierante diraſq; deuotiones addente, cōtra vno ore iurauit ſe non crediturum. Spartę cum Demoſthenes quidam homo intemperās ſententiam commodam dixiſſet, eam populus reiecit: ephori autem ſorte lecto cuidam ſenum eam dicendam dederunt, tanquam ex ſordido vaſe in ſincerum eam diffundētes, vt grata fieret multitudini. Tantum in vtramq; partem in republ. momenti habet perſuaſio de ingenio hominis cōcepta. Neque tamen propterea ita negligenda eſt orationis elegantia ac facultas, vt omnia virtuti adſcribantur. ſed vt non opificē perſuaſionis cenſeamus eſſe rhetoricam, adiutricem tamen ſentiamus, corrigamuſq; illud Menandri,

Mores mouent dicentis, haud oratio.

Etenim & mores perſuadent, & oratio. niſi quis ita intelligat, ſicut nauim agit non clauus ſed gubernator, equeſq; equum verſat, non frænum: ita à ciuili virtute vrbem duci non oratione ſed moribus loco fræni aut gubernaculi adhibitis, eāq; veluti à prora dirigere vrbē, animal (vt Plato ait) maxime verſatile. At vero magni illi reges, & à Ioue, vt Homerus ait, ꝓgnati, purpuris, ſceptris, ſtipatorib., deorumq; oraculis ſeipſos extollētes vbi maieſtate ſua tanquam præſtantiores ipſi naturæ vulgus ſibi ſubiecerunt, voluerunt tamē oratores eſſe, neq; dicēdi elegantiā neglexerūt, ſed curæ fuit eis

Concio, qua decus eximium facundia gignit:

neque ſolum Iouem conſiliarium, Martemue homicidam, & militarem Mineruam coluerunt, ſed & Calliopen inuocauerunt,

Quæ comes vſq; ſolet venerandis regibus eſſe,

facundia ſua demulcens & ad verecundiam redigens contumaciam violentiamque populi. Quod cum ita ſit, quonā pacto priuatus aliquis à toga & habitu plebeio ad regendam vrbem ſe conferens multitudinē in ſua poteſtate habere queat, niſi oratione inſtructus in perſuadendo & alliciendo adminiſtra? Qui naues gubernant, ij quidem munus remigum regendorum aliis mandant, at rempubl. qui gerit, non gubernatrice modo mente præditus eſſe, ſed in ſeipſo habere debet facultatem orationis, qua imperia tradat, ne aliena opus habeat voce, neve id ei vſu veniat quod Iphicrati. qui cum Ariſtophon eum oratione premeret, ad-

A καὶ πράξεις καὶ βίους, οὐχ ἧττον ἀπὸ τῶν ἰδίων ἢ τῶν δημοσίων ἐπιτηδευμάτων, τὸν μὲν φιλοῦντες καὶ θαυμάζοντες, τὸν δὲ δυσχεραίνοντες καὶ καταφρονοῦντες. τί οὖν δὴ; οὐχὶ καὶ τοῖς ἀσελγῶς καὶ τεθρυμμένως ζῶσιν αἱ πόλεις χρῶνται; καὶ γὰρ αἱ κιττῶσαι λίθους, καὶ οἱ ναυτιῶντες ἁλμυρίδας καὶ τοιαῦτα βρώματα διώκουσι πολλάκις, εἶτα ὀλίγον ὕστερον ἐξέπτυσαν καὶ ἀπεστράφησαν· οὕτω δὴ καὶ οἱ δῆμοι διὰ τρυφὴν καὶ ὕβριν ἢ βελτιόνων ἀπορίᾳ δημαγωγῶν, χρῶνται τοῖς ἐπιτυχοῦσι, βδελυττόμενοι καὶ καταφρονοῦντες, εἶτα χαίρουσι τοιούτων εἰς αὐτοὺς λεγομένων οἷα Πλάτων ὁ κω-
B μικὸς τὸν δῆμον αὐτὸν λέγοντα ποιεῖ, Λαβοῦ, λαβοῦ τῆς χειρὸς ὡς τάχιστά μου, Μέλλω στρατηγὸν χειροτονεῖν Ἀγύρριον. καὶ πάλιν αἰτοῦντα λεκάνην καὶ πτερόν, ὅπως ἐμέσῃ, λέγοντα, Προσίσταταί μου πρὸς τὸ βῆμα Μαντίλης, καὶ βόσκει δυσώδη κεφαλὴν αἰσχίστην νόσον. ὁ δὲ Ῥωμαίων δῆμος, ὑπισχνουμένου τι Κάρβωνος, καὶ προστιθέντος ὅρκον δή τινα καὶ ἀράς, ἀντώμοσεν ὁμοῦ μὴ πιστεύειν. ἐν δὲ Λακεδαίμονι τινὸς Δημοσθένους, ἀνδρὸς ἀκολάστου, γνώμην εἰπόντος ἁρμόζουσαν, ἀπέρριψεν ὁ δῆμος, οἱ δὲ ἔφοροι κληρώσαντες ἕνα τῶν γερόντων, ἐκέλευσαν εἰπεῖν τὸν αὐτὸν λόγον ἐκεῖνον, ὥσπερ εἰς
C καθαρὸν ἀγγεῖον ἐκ ῥυπαροῦ μετακεράσαντες, ὅπως εὐπρόσδεκτος γένηται τοῖς πολλοῖς. οὕτω μεγάλην ἔχει ῥοπὴν ἐν πολιτείᾳ πίστις ἤθους, καὶ τοὐναντίον. οὐ μὴν ἀμελητέον γε διὰ τοῦτο τῆς περὶ τὸν λόγον χάριτος καὶ δυνάμεως, ἐν ἀρετῇ θεμένους τὸ σύμπαν, ἀλλὰ τὴν ῥητορικὴν νομίσαντες μὴ δημιουργόν, ἀλλά τι συνεργὸν εἶναι πειθοῦς, ἐπανορθωτέον τὸ τοῦ Μενάνδρου, Τρόπος ἔσθ' ὁ πείθων τοῦ λέγοντος, οὐ λόγος. καὶ γὰρ ὁ τρόπος καὶ ὁ λόγος· εἰ μὴ νὴ Δία φήσει τις ὡς τὸν κυβερνήτην ἄγειν τὸ πλοῖον, οὐ τὸ πηδάλιον, καὶ τὸν ἱππέα στρέφειν τὸν ἵππον, οὐ τὸν χαλινόν, οὕτως πόλιν
D πείθειν, οὐ λόγῳ ἀλλὰ τρόπῳ χρωμένην, ὥσπερ οἴακι καὶ χαλινῷ τὴν πολιτικὴν ἀρετήν, ὅπερ εὐστροφώτατον ζῶον, ὥς φησι Πλάτων, οἷον ἐκ πρύμνης ἁπτομένην καὶ κατευθύνουσαν. ὅπου γὰρ οἱ μεγάλοι βασιλεῖς ἐκεῖνοι καὶ διογενεῖς, (ὡς Ὅμηρος φησιν) ἁλουργίσι καὶ σκήπτροις καὶ δορυφόροις καὶ θεῶν χρησμοῖς ἐξογκοῦσιν ἑαυτούς, καὶ δουλούμενοι τῇ σεμνότητι τοὺς πολλοὺς ὡς κρείττονες, ὅμως ἐβούλοντο μύθων τε ῥητῆρες ἔμεναι, καὶ οὐκ ἠμέλουν τῆς τοῦ λέγειν χάριτος, Οὐδ' ἀγορέων, ἵνα τ' ἄνδρες ἀριπρεπέες τελέθουσιν, οὐδὲ Διὸς Βουλαίου μόνου ἔχρηζον, οὐδ' Ἄρεος ἐνυα-
E λίου καὶ Στρατίας Ἀθηνᾶς, ἀλλὰ καὶ τὴν Καλλιόπην παρεκάλουν, ἣ δὴ βασιλεῦσιν ἅμ' αἰδοίοισιν ὀπηδεῖ, πραΰνουσα πειθοῖ καὶ κατᾴδουσα τῶν δήμων αὔθαδες καὶ βίαιον. ἦ που ἀδύνατον ἄνθρωπον ἰδιώτην ἐξ ἱματίου καὶ σχήματος δημοτικοῦ πόλιν ἄγειν βουλόμενον, ἐξισχῦσαι καὶ κρατῆσαι τῶν πολλῶν, εἰ μὴ λόγον ἔχει συμπείθοντα καὶ προσαγόμενον. οἱ μὲν οὖν τὰ πλοῖα κυβερνῶντες, ἑτέροις χρῶνται κελευσταῖς· ὁ δὲ πολιτικὸς ἐν ἑαυτῷ μὲν ὀφείλει τὸν κυβερνῶντα νοῦν ἔχειν, ἐν ἑαυτῷ δὲ τὸν ἐγκελευόμενον λόγον, ὅπως μὴ δέηται φωνῆς ἀλ-
F λοτρίας, μηδ' ὥσπερ Ἰφικράτης, ὑπὸ τῶν περὶ Ἀριστοφῶντα καταρρητορευόμενος, λέγῃ, Βελτίων μὲν ὁ τῶν ἀντιδίκων ὑποκριτής, δρᾶμα δὲ τοὐμὸν ἄμεινον, μηδὲ πολλάκις δέηται τῶν Εὐριπιδείων ἐκείνων·

uerſarium hiſtrionē meliorem, ſuam autem cauſam potiorē eſſe dixit, neve ſæpius vti cogatur Euripideis iſtis:

Εἴθ᾽ ἦν ἄφωνον σπέρμα δυστήνων βροτῶν. καὶ, Φεῦ τὸ μὴ τὰ πράγματ᾽ ἀνθρώποις ἔχειν φωνὴν, ἵν᾽ ἦσαν μηδὲν οἱ δεινοὶ λέγειν. ταῦτα μὲν γὰρ ἴσως Ἀλκαμένει, καὶ νησιώτῃ, καὶ Ἰκτίνῳ, καὶ πᾶσι τοῖς βαναύσοις καὶ χειρώναξι τὸ δύνασθαι λέγειν ἀπομνυμένοις, δοτέον ἀποδιδράσκειν. ὥσπερ Ἀθήνησιν ἀρχιτεκτόνων ποτὲ δυεῖν ἐξεταζομένων πρὸς δημόσιον ἔργον, ὁ μὲν αἱμύλος καὶ κομψὸς εἰπεῖν, λόγον τινὰ διελθὼν περὶ τῆς κατασκευῆς μεμελετημένον, ἐκίνησε τὸν δῆμον· ὁ δὲ βελτίων τῇ τέχνῃ, λέγειν δὲ ἀδύνατος, παρελθὼν εἰς μέσον, Ἄνδρες (εἶπεν) Ἀθηναῖοι, ὡς οὗτος εἴρηκεν, ἐγὼ ποιήσω. τὴν γὰρ Ἐργάνην οὗτοι μόνον θεραπεύουσιν (ὥς φησι Σοφοκλῆς) οἱ παρ᾽ ἄκμονι τυπάδι βαρείᾳ καὶ πληγαῖς ὑπακούουσαν ὕλην ἄψυχον δημιουργοῦντες. ὁ δὲ τῆς πολιάδος Ἀθηνᾶς καὶ τῆς Βουλαίας Θέμιδος (Ἥτ᾽ ἀνδρῶν ἀγορὰς ἠμὲν λύει ἠδὲ καθίζει) προφήτης, ἑνὶ χρώμενος ὀργάνῳ τῷ λόγῳ, τὰ μὲν πλάττων καὶ συναρμόττων, τὰ δὲ ἀντιτυποῦντα πρὸς τὸ ἔργον ὥσπερ ὄζους τινὰς ἐν ξύλῳ, καὶ διπλόας ἐν σιδήρῳ μαλάσσων καὶ καταλεαίνων, κοσμεῖ τὴν πόλιν. διὰ τοῦτο ἡ κατὰ Περικλέα πολιτεία λόγῳ μὲν (ὥς φησι Θουκυδίδης) δημοκρατία, ἔργῳ δὲ ὑπὸ τοῦ πρώτου ἀνδρὸς ἀρχὴ διὰ τὴν τοῦ λόγου δύναμιν. ἐπεὶ καὶ Κίμων ἀγαθὸς ἦν, καὶ Ἐφιάλτης καὶ Θουκυδίδης· ἀλλὰ ἐρωτηθεὶς οὗτος ὑπὸ Ἀρχιδάμου βασιλέως τῶν Σπαρτιατῶν πότερον αὐτὸς ἢ Περικλῆς παλαίει βέλτιον, Οὐκ ἂν εἰδείη τις (εἶπεν) ὅταν γὰρ ἐγὼ καταβάλω παλαίων, ἐκεῖνος λέγων μὴ πεπτωκέναι, νικᾷ καὶ πείθει τοὺς θεωμένους. τοῦτο δὲ οὐκ αὐτῷ μόνῳ ἐκείνῳ δόξαν, ἀλλὰ καὶ τῇ πόλει σωτηρίαν ἔφερε. πειθομένη γὰρ αὐτῷ τὴν ὑπάρχουσαν εὐδαιμονίαν ἔσωζε, τῶν δὲ ἐκτὸς ἀπείχετο. Νικίας δὲ τὴν αὐτὴν προαίρεσιν ἔχων, πειθοῦς δὲ τοιαύτης ἐνδεὴς ὤν, καὶ καθάπερ ἀμβλεῖ χαλινῷ τῷ λόγῳ πειρώμενος ἀποστρέφειν τὸν δῆμον, οὐ κατέσχεν οὐδὲ ἐκράτησεν, ἀλλ᾽ ᾤχετο βίᾳ φερόμενος εἰς Σικελίαν καὶ συνεκτραχηλιζόμενος. τὸν μὲν οὖν λύκον οὔ φασι τῶν ὤτων κρατεῖν· δῆμον δὲ καὶ πόλιν ἐκ τῶν ὤτων ἄγειν δεῖ μάλιστα, μὴ, καθάπερ ἔνιοι τῶν ἀγυμνάστων περὶ λόγων λαβὰς ἀμούσους καὶ ἀτέχνους ζητοῦντες ἐν τοῖς πολλοῖς τῆς γαστρὸς ἕλκουσιν εὐωχοῦντες, ἢ τοῦ βαλαντίου διδόντες, ἢ πυρρίχας τινὰς ἢ μονομάχων θεάματα παρασκευάζοντες ἀεὶ δημαγωγοῦσι, μᾶλλον δὲ δημοκοποῦσι. δημαγωγία γὰρ ἡ διὰ λόγου πειθομένων ἐστίν· αἱ δὲ τοιαῦται τιθασεύσεις τῶν ὄχλων, οὐδὲν ἀλόγων ζώων ἄγρας καὶ βουκολήσεως διαφέρουσιν. ὁ μέντοι λόγος ἔστω τοῦ πολιτικοῦ μήτε νεαρὸς καὶ θεατρικὸς, ὥσπερ πανηγυρίζοντος καὶ στεφανηπλοκοῦντος ἐξ ἁπαλῶν καὶ ἀνθηρῶν ὀνομάτων, μήτε αὖ πάλιν, ὡς ὁ Πυθέας τὸν Δημοσθένους ἔλεγεν ἐλλυχνίων ὄζειν καὶ σοφιστικῆς περιεργίας, ἐνθυμήμασι πικροῖς καὶ περιόδοις πρὸς κανόνα καὶ διαβήτην ἀπηκριβωμέναις· ἀλλ᾽ ὥσπερ οἱ μουσικοὶ τὴν θίξιν ἀξιοῦσι τῶν χορδῶν ἠθικὴν καταφαίνεσθαι, μὴ κρουστικὴν, οὕτω τῷ λόγῳ τοῦ πολιτευομένου καὶ συμβουλεύοντος καὶ ἄρχοντος ἐπιφαινέσθω μὴ δεινότης, μηδὲ πανουργία, μηδὲ εἰς ἔπαινον αὐτοῦ τιθέσθω τὸ ἐκτικῶς, ἢ τεχνικῶς, ἢ διαιρετικῶς, ἀλλ᾽ ἤθους ἀπλάστου καὶ φρονήματος ἀληθινοῦ, καὶ παρρησίας πατρικῆς, καὶ προνοίας, καὶ συνέσεως κηδομένης ὁ λόγος ἔστω μεστὸς,

Vtinam eſſet expers vocis humanum genus. &:
Cur non, malum, data vox rebus mortalium eſt,
Nullo diſerti vt eſſent in precio viri.

Hæc enim fortaſſis Alcameni, inſulari, Ictino, aliiſq; illiberalibus & manu victũ quærentibus, facundiamq; eiurantibus concedantur effugia. cuius generis eſt quod Athenis aliquando contigit, cum duo architecti de conducendo publico opere contenderent, alter diſſerendi copia & elegantia inſtructus, cum de apparatu operis oratione vſus meditata populũ mouiſſet, alter arte præſtantior, ſed dicendi ignarus, in mediũ progreſſus, Viri, inquit, Athenienſes, quemadmodũ iſte dixit, ego efficiam. Nam Erganam, id eſt opificem, hi tantũ colunt Mineruam, vt ait Sophocles, qui ad incudem graui malleo & ictibus obedientẽ materiã inanimam fabricantur. At Mineruæ quę quod vrbibus præſit Polias dicitur, & conſiliariæ Themidis (cui a iure nomen, & quæ

Conuentus hominum cogitq; eademq; reſoluit)

interpres, vnico vtens orationis inſtrumento, atq; alia fingens & concinnans, alia quæ operi impedimẽto ſunt vel vt nodos quoſdam in ligno, aut abſceſſus in ferro molliens atq; læuigans, vrbem exornat. Itaq; adminiſtratio reipub. qua vſus fuit Pericles, verbo quidem (teſte Thucydide) populi fuit, reipſa autem principis viri poteſtas. Nam & Cimon bonus erat, & Ephialtes, & Thucydides. verum interrogatus hic ab Archidamo Spartæ rege, ipſene an Pericles melius luctaretur: incertum eſt, reſpondit. cum enim ego eum deiicio, negando ſe cecidiſſe vincit, idq; ſpectatoribus perſuadet. Atq; ea quidem res non gloriam tantum Pericli, ſed & vrbi ſalutem attulit. dum enim ei paruit, felicitatem iam partam ſeruauit, abſtinuitq; ab exteris negociis. Sed Nicias cum idem ſequeretur propoſitum, neq; tantum haberet ad perſuadendum virium, atq; oratione veluti fræno laxo vteretur in dehortando populum, non obtinuit neq; peruicit: ſed in Siciliam abiit vi actus, & obtorto quaſi collio multitudinis impetu eo abreptus. Lupum quidem auribus teneri poſſe negant. Populum autem & ciuitatem vel maxime auribus ducere oportet. neque ſequi eos, qui exercitatione dicendi deſtituti, multitudinis ducendæ anſas quærunt elegantiæ artiſque vacuas: & aut ventre trahunt epulis præbendis, vel marſupio largientes, aut ſaltationes aut gladiatorum ſpectacula crebra exhibentes populi fauorem captant, aut potius vim ei afferunt. Captant enim fauorem populi, eumque ducunt, qui dicendo perſuadent: at iſtiuſmodi cicurationes, nihil à brutorũ illectatione & captura habent diuerſi. Sit autem verſantis in republ. viri oratio non iuuenilis aut ad theatrum conformata, veluti corollam ex delicatis ac floridis vocabulis vndequaq; colligentis: neq; rurſum qualem Demoſthenis dicebat Pytheas lucernam redolere & ſophiſticam diligentiæ abundantiam, argumentis conſtantem acribus, & circuitionib. ad normã ac circinum accuratiſſime exactis. Sed quemadmodum muſici neruos pulſari volunt leniter, non impetu quodam cõcuti: ita oratio rempubl. gerentis, conſulentis, ac regentis præ ſe ferre non debet vim dicendi aut calliditatem: neq; laudi ſibi ducat ſi exiſtimetur dixiſſe ex habitu, ſecundũ artem, & ſcientiã diuidendi: ſed plena eſſe debet ingenuitatis, & veræ animi magnitudinis, & paternæ libertatis, ac prudentię & ſapientiæ ſuorũ curã gerẽtis

in bono propoſito gratioſam adhibens & ad perſuadendum aptam rationem, ex verborum maieſtate, & ſentētiarum proprietate ac probabilitate. Admittit autem ciuilis oratio facilius quam iuridicialis ſententias cōmunes, hiſtorias, fabulas, & translationes, quibus maxime mouentur animi hominum, modice & opportunice vſurpatis. quale fuit eius, qui dixit, Nolite Græciam altero oculo priuare. & Demadis, qui ſe naufragia reipublicæ aiebat tractare. & Archilochi iſthuc,

Neue Tantali lapis
Huic immineat inſulæ,

ſic & Pericles lemā Pei ræei auferri iuſſit, & de Leoſthenis victoria pronunciauit Phocio, Stadium decurſum ſibi probari, ſed metuere quomodo eius belli dolichus abſoluatur. In vniuerſum autem maieſtas quædam ciuili orationi magis congruit. exemplo ſunt Philippicæ, & apud Thucydidem cōciones Sthenelaidæ Ephori, Archidami regis ad Platæas, & Periclis poſt peſtē habita. Sed de Ephori, Theopompi, & Anaximenis oratiunculis ac cōprehenſionib. ſententiarū, quib. vtuntur in armandis & in aciem educendis exercitibus, licet effari:

Quis inter arma locus ſit his ineptiis?

Verumtamen & ſalſe dicta, & ridicula nonnunquā in partem orationis ciuilis admittuntur: cum non petulanter aut ſcurriliter, ſed ab eo qui vtiliter increpet aut ſubſannet, proferuntur. Maxime autem probantur iſta in reſponſionib. & obiectionibus. nam ſubſannare de induſtria, idq; non prouocatus qui volet, riſum captare putabitur, neq; ſine ſuſpicione malignitatis. q, vitiū turpauit Ciceronis, Catonis maioris, Euxitheiq; ſales, eius qui Ariſtotelis fuit familiaris. ij enim ſæpenumero verbis mordebant, nulla laceſſiti aliorū dicacitate. Qui ſe ſalib⁹ defendit aut vlciſcitur, ei opportunitas & veniam cōciliat, & gratiā. quale eſt reſponſum Demoſthenis, ei datū qui furti ſuſpectus lucubrationes ipſius exagitabat: Noui me ægre tibi facere, qui lucernā vrā. & Demadi ab eodē, vociferanti, Corrigere me vult Demoſthenes, ſus Mineruā: illa quidē Minerua ſuperiore anno eſt in adulterio deprehenſa. Illud quoq; Xenœneti venuſtum: qui ciuibus ei fugam tum factam ab ipſo cum ductor eſſet exercitus exprobrantibus, Fugi, reſpondit, ſed vobiſcū, ô ſuauiſſimi homines. Verum in ridiculis cauendum eſt, ne quid vltra modum ſit tum ne quid excidat, quod vel audientes offendat alieno tempore, vel dicti autorem oſtendat eſſe ignobili aut abiecto animo. Exemplo ſunt Democratis dicta. Nam is in concione dixit, Se itidem vt ipſam ciuitatem parum poſſe, & magnos edere flatus. Et clade Chæronenſi accepta ad populum progreſſus: Nollē (inquit) hac fortuna vſam eſſe ciuitatem, vt ego quoq; cōſiliarius vobis eſſem audiendus. quorum dictorum hoc abiecti animi fuit, illud inſani: ciuili homini neutrum conueniens. Breuitas autem dictorum Phocionis ipſa quoq; admirationi fuit, eam ob rem Polyeuctus pronunciauit maximum oratorem eſſe Demoſthenem, Phocionem autem dicendi vi omnibus aliis antecellere, quod huius oratio breuiſſimis verbis plurimum ſententiæ complecteretur. Et Demoſthenes reliquorum cōtemtor, dicere ſolebat Phocione vt diceret ſurgēte, Meorū dictorū ſecuris ſurgit. In primis autē dāda eſt tibi opera, vt ad multitudinē oratione vtaris meditata caute: non inani: cū ſcias etiā magnū illū Periclē antequam in publico verba faceret optare ſolitum ne vel vllum ſibi verbū à re alienū incideret. Interim tamen oportet orationē ad ea quę occurrunt verſatilē exercitamq;

A ἐπὶ τῷ καλῷ τὸ κεχαρισμένον ἔχων καὶ ἀγωγὸν, ἐκ τῶν σεμνῶν ὀνομάτων καὶ νοημάτων ἰδίων καὶ πιθανῶν. δέχεται δὲ ὁ πολιτικὸς λόγος δικανικοῦ μᾶλλον καὶ γνωμολογίας, καὶ ἱστορίας, καὶ μύθους, καὶ μεταφορὰς, αἷς μάλιστα κινοῦσιν οἱ χρώμενοι μετρίως καὶ κατὰ καιρόν· ὡς ὁ εἰπὼν, Μὴ ποιήσητε ἑτερόφθαλμον τὴν Ἑλλάδα. καὶ Δημάδης, τὰ ναυάγια λέγων πολιτεύεσθαι τῆς πόλεως. καὶ ὁ Ἀρχίλοχος, Μηδ' ὁ Ταντάλου λίθος τῆσδ' ὑπὲρ νήσου κρεμάσθω. καὶ Περικλῆς τὴν λήμην τοῦ Πειραιῶς ἀφελεῖν κελεύων. καὶ Φωκίων ἐπὶ τῆς Λεωσθένους νίκης, καλὸν τὸ στάδιον εἶναι,

B δεδιέναι δὲ τοῦ πολέμου τὸν δόλιχον. καθόλου δὲ ὁ μὲν ὄγκος καὶ τὸ μέγεθος τῷ πολιτικῷ μᾶλλον ἁρμόττει. παράδειγμα δὲ οἵ τε Φιλιππικοὶ, καὶ τῶν Θουκυδίδου δημηγοριῶν, ἡ Σθενελαΐδα τοῦ ἐφόρου, καὶ Ἀρχιδάμου τοῦ βασιλέως ἐν Πλαταιαῖς, καὶ Περικλέους ἡ μετὰ τὸν λοιμόν. ἐπὶ δὲ τῶν Ἐφόρου καὶ Θεοπόμπου καὶ Ἀναξιμένους ῥητορειῶν καὶ περιόδων, ἃς περαίνουσιν ἐξοπλίσαντες τὰ στρατεύματα καὶ παρατάξαντες, ἔστιν εἰπεῖν, Οὐδεὶς σιδήρου ταῦτα μωραίνει πέλας. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ σκῶμμα καὶ γελοῖον ἔστιν ὅτε γίνεται πολιτικοῦ λόγου μέρος, εἰ μὴ πρὸς ὕβριν ἢ βωμο-

C λοχίαν, ἀλλὰ χρησίμως ἐπιπλήττοντος ἢ διασύροντος λέγοιτο. μάλιστα δὲ εὐδοκιμεῖ τὰ τοιαῦτα περὶ τὰς ἀμείψεις καὶ τὰς ἀπαντήσεις. τὸ γὰρ ἐκ παρασκευῆς καὶ κατάρχοντα, γελωτοποιοῦντός ἐστιν, καὶ δόξα κακοηθείας πρόσεστι. ὡς προσῆν τοῖς Κικέρωνος σκώμμασι καὶ τοῖς Κάτωνος τοῦ πρεσβυτέρου, καὶ Εὐξιθέου τοῦ Ἀριστοτέλους συνήθους. οὗτοι γὰρ ἔσκωπτον πολλάκις ἀρχόμενοι· ἀμυνομένῳ δὲ συγγνώμην ἅμα καὶ χάριν ὁ καιρὸς δίδωσι. καθάπερ Δημοσθένης πρὸς τὸν αἰτίαν ἔχοντα κλέπτειν, χλευάζοντα δὲ αὐτοῦ τὰς νυκτογραφίας, Οἶδα ὅτι σε λυπῶ λύχνον καίων. καὶ πρὸς

D Δημάδην βοῶντα, Δημοσθένης ἐμὲ βούλεται διορθοῦν, ἡ ὗς τὴν Ἀθηνᾶν, Αὕτη μέντοι πέρυσιν ἡ Ἀθηνᾶ μοιχεύουσα ἐλήφθη. χαρίεν δὲ καὶ τὸ Ξεναινέτου πρὸς τοὺς πολίτας λοιδοροῦντας αὐτὸν ὅτι στρατηγὸς ὢν πέφευγε, Μεθ' ὑμῶν γε ὦ φίλαι κεφαλαί. τὸ δ' ἄγαν φυλακτέον ἐν τῷ γελοίῳ, καὶ τὸ λυποῦν ἀκαίρως τοὺς ἀκούοντας, ἢ τὸν λέγοντα ποιοῦν ἀγεννῆ καὶ ταπεινὸν, ὥσπερ τὰ Δημοκράτους. ἀναβαίνων μὲν γὰρ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἔφη, καθάπερ ἡ πόλις, μικρὸν ἰσχύειν καὶ μέγα φυσᾶν. ἐν δὲ τοῖς Χαιρωνικοῖς παρελθὼν εἰς τὸν δῆμον, Οὐκ ἂν ἐβουλό-

E μην κακῶς οὕτω πεπραγέναι τὴν πόλιν, ὥστε κἀμοῦ συμβουλεύοντος ὑμᾶς ἀκούειν. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο μικροῦ, κἀκεῖνο μανικοῦ· πολιτικῷ δὲ οὐδ' ἕτερον ἁρμόττον. Φωκίωνος δὲ καὶ τὴν βραχυλογίαν ἐθαύμαζον. ὁ γοῦν Πολύευκτος ἀπεφαίνετο ῥήτορα μέγιστον εἶναι Δημοσθένην, δεινότατον δὲ εἰπεῖν, Φωκίωνα. πλεῖστον γὰρ αὐτοῦ τὸν λόγον λέξει βραχυτάτῃ νοῦν περιέχειν. καὶ ὁ Δημοσθένης τῶν ἄλλων καταφρονῶν, εἰώθει λέγειν ἀνισταμένου Φωκίωνος, Ἡ τῶν ἐμῶν λόγων κοπὶς ἀνίσταται. μάλιστα μὲν οὖν ἐσκεμμένῳ πειρῶ καὶ μὴ διακένῳ τῷ λόγῳ χρῆσθαι πρὸς τοὺς πολλοὺς, μετ' ἀσφαλείας, εἰδὼς ὅτι

F καὶ Περικλῆς ἐκεῖνος ηὔχετο πρὸ τοῦ δημηγορεῖν μηδὲ ῥῆμα μηδὲν ἀλλότριον τῶν πραγμάτων ἐπελθεῖν αὐτῷ. δεῖ δ' ὅμως καὶ πρὸς τὰς ἀπαντήσεις τὸν λόγον εὔστροφον ἔχειν καὶ γεγυμνασμέ-

A ὀξεῖς γὰρ οἱ καιροί, καὶ πολλὰ φέροντες ἐν ταῖς πολιτείαις αἰφνίδια. διὸ καὶ Δημοσθένης ἠλαττοῦτο πολλῶν (ὥς φασι) παρὰ τὸν καιρὸν ἀναδυόμενος καὶ κατοκνῶν. Ἀλκιβιάδην δὲ ὁ Θεόφραστος ἱστορεῖ μὴ μόνον ἃ δεῖ λέγειν, ἀλλὰ καὶ ὡς δεῖ βουλόμενον, πολλάκις ἐν αὐτῷ τῷ λέγειν ζητοῦντα καὶ συντιθέντα τὰς λέξεις, ἐνίσχεσθαι καὶ διαπίπτειν. ὁ δὲ ἀπὸ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἀνιστάμενος καὶ ὑπὸ τῶν καιρῶν, ἐκπλήττει μάλιστα καὶ προσάγεται τοὺς πολλοὺς καὶ μετατίθησιν. ὡς ὁ Βυζάντιος Λέων ἧκε δή ποτε τοῖς Ἀθηναίοις στασιάζουσι διαλεξόμενος· ὀφθεὶς δὲ μικρὸς καὶ γελασθείς, B Τί δὲ (εἶπεν) εἰ τὴν γυναῖκά μου ἐθεάσασθε μόλις ἐξικνουμένην πρὸς τὸ γόνυ; πλείων οὖν ἐγένετο γέλως. Ἀλλ' ἡμᾶς (ἔφη) μικροὺς οὕτως ὄντας, ὅταν διαφερώμεθα πρὸς ἀλλήλους, ἡ Βυζαντίων πόλις οὐ χωρεῖ. Πυθέας δὲ ὁ ῥήτωρ, ὅτε πρὸς τὰς Ἀλεξάνδρου τιμὰς ἀντέλεγεν, εἰπόντος τινός, Οὕτω σὺ νέος ὢν περὶ πραγμάτων τολμᾷς λέγειν τηλικούτων; Καὶ μὴν Ἀλέξανδρος (εἶπεν) ἐμοῦ νεότερός ἐστιν ὃν ψηφίζεσθε θεὸν εἶναι. δεῖ δὲ καὶ φωνῆς εὐεξίᾳ καὶ πνεύματος ῥώμῃ πρὸς οὐ φαῦλον ἀλλὰ παμμάχον ἀγῶνα τὸν τῆς πολιτείας ἠθληκότα κομίζειν τὸν λόγον, ὡς μὴ C πολλάκις ἀπαγορεύοντα καὶ σβεννύμενον ὑπερβάλοι τις αὐτὸν Ἅρπαξ κεκράκτης, κυκλοβόρου φωνὴν ἔχων. Κάτων δὲ περὶ ὧν οὐκ ἤλπιζε πείσειν, τῷ προκατέχεσθαι χάρισι καὶ σπουδαῖς τὸν δῆμον ἢ τὴν βουλήν, ἔλεγε τὴν ἡμέραν ὅλην ἀναστάς, καὶ τὸν καιρὸν οὕτως ἐξέκρουε. περὶ μὲν οὖν τῆς τοῦ λόγου παρασκευῆς καὶ χρείας ἱκανὰ ταῦτα τῷ δυναμένῳ τὸ ἀκόλουθον προσεξευρίσκειν. εἰσβολαὶ δὲ καὶ ὁδοὶ δύο τῆς πολιτείας εἰσίν, ἡ μέν, ταχεῖα καὶ λαμπρὰ πρὸς δόξαν οὐ μὴν ἀκίνδυνος· ἡ δέ, πεζοτέρα καὶ βραδυτέρα, τὸ δὲ ἀσφαλὲς ἔχουσα μᾶλλον. οἱ μὲν γὰρ εὐ- D θὺς ὥσπερ ἐξ ἄκρας πελαγίου, πράξεως ἐπιφανοῦς καὶ μεγάλης, ἐχούσης δὲ τόλμαν, ἄραντες, ἀφῆκαν ἐπὶ τὴν πολιτείαν, ἡγούμενοι λέγειν ὀρθῶς τὸν Πίνδαρον ὡς ἀρχομένου ἔργου πρόσωπον χρὴ θέμεν τηλαυγές. καὶ γὰρ δέχονται προθυμότερον οἱ πολλοὶ κόρῳ τινὶ καὶ πλησμονῇ τῶν συνήθων τὸν ἀρχόμενον, ὥσπερ ἀγωνιστὴν θεαταί, καὶ τὸν φθόνον ἐκπλήττουσιν αἱ λαμπρὰν ἔχουσαι καὶ ταχεῖαν αὔξησιν ἀρχαὶ καὶ δυνάμεις. οὔτε γὰρ πῦρ φησὶν ὁ Ἀρίστων καπνὸν ποιεῖν, οὔτε δόξαν, φθόνον, ἢν εὐθὺς ἐκλάμψῃ καὶ ταχέως, ἀλλὰ τῶν κατὰ μικρὸν αὐξανομένων καὶ σχολαίως, E ἄλλον ἀλλαχόθεν ἐπιλαμβάνεσθαι. διὸ πολλοὶ πρὶν ἀνθῆσαι περὶ τὸ βῆμα κατεμαράνθησαν. ὅπου δέ, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ Λάδα λέγουσιν, ὁ ψόφος ἦν ὕσπληγγος ἐν οὔασιν, ἔνθα καὶ ἐστεφανοῦτο πρεσβεύων, ἢ θριαμβεύων ἢ στρατηγῶν ἐπιφανῶς, οὔτε οἱ φθονοῦντες, οὔτε οἱ καταφρονοῦντες ὁμοίως ἐπὶ τούτων ἰσχύουσιν· οὕτω παρῆλθεν εἰς δόξαν Ἄρατος, ἀρχὴν ποιησάμενος πολιτείας τὴν Νικοκλέους τοῦ τυράννου κατάλυσιν· οὕτως Ἀλκιβιάδης, τὰ Μαντινικὰ συστήσας ἐπὶ Λακεδαιμονίους. Πομπήιος δὲ καὶ θριαμβεύειν ἠξίου μήπω παριὼν εἰς σύγκλητον· F οὐκ ἐῶντος δὲ Σύλλα, πλείονες (ἔφη) τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα προσκυνοῦσιν ἢ δυόμενον· καὶ Σύλλας ὑπεῖξε, τοῦτο ἀκούσας. καὶ Σκιπίωνα δὲ Κορνήλιον, οὐκ ἀφ' ἧς ἔτυχεν ἀρχῆς ὁ Ῥωμαίων δῆμος ἀγορανομίαν μετερχόμενον, ἐξαίφνης ὕπατον ἀπέδειξε παρὰ τὸν νόμον, ἀλλὰ

A præcipites enim ſunt occaſiones, multaq; feruntur in negociis publicis repentina. Itaq; & Demoſthenes multis fuit inferior, vt aiunt, cum vrgente occaſione tergiuerſaretur: & Alcibiadē narrat Theophraſtus cum non tantum quæ, ſed & quo modo dicenda erant, cuperet diſſerere, ſæpe inter orandum verba conquirentem atq; componentem hæſiſſe atq; excidiſſe. Qui vero ab ipſis rebus & oblatis occaſionibus excitatur ad dicendum, is maxime percellit multitudinem atq; permouet. Sic Leo Byzantius, cum ad Athenienſes ſeditione exagitatos verba facturus proceſſiſſet, & ob ſtaturæ B breuitatem riſu exciperetur: Quid, inquit, ſi meā videritis vxorem, quæ vix genu mihi attingit? maiore oborto riſu, Atqui, inquit, nos ita paruos, vbi inuicem diſſentimus, Byzantium nō capit. Et Pytheas rhetor, cum contra honores Alexandro decretos diſſereret, dicente quodam, Tune, cum adeo ſis iuuenis, tantis de rebus audes dicere? & vero, reſpondit, Alexander, quem vos decreto veſtro in deorum refertis numerum, me natu minor eſt. Oportet etiam bono vocis habitu ac robore ſpiritus exercitatam atq; firmatam orationem adferre ad reipub. non vilia, ſed acerrima certami- C na: ne aliquando defatigatum dicendo atq; extinctum ſuperet aliquis

Rapax clamator, Cyclobori vocem gerens.

Cato, cum ſe gratia ac ſtudiis præoccupato ſenatu populove obtinere cauſam non poſſe videret, totam diem dicendo exegit, itaque occaſionem aduerſariis præripuit. Ac de orationis quidem apparatu vſuq; dicta hæc ſufficiūt ei, qui porro id, quod horum eſt conſequens, inueniēdo addere poteſt. Cæterum ad rempublicam duo ſunt aditus & quaſi viæ. altera breuis & ad gloriæ ſplendorem expedita, non tamen periculi expers: altera, vt magis D pedeſtris ac tardior, ita tutior. Sunt.n. qui à ſplendido aliquo & magno facinore, quod non fiat ſine audacia, veluti à promontorio quodam in altum procurrente ſoluentes, in remp. dant vela, exiſtimantes rectè dictum à Pindaro:

Incipiente opere, primordium
In fronte ponendum eſt late fulgens.

ſic enim ordientem & pleriq; conſuetorum ſatietate ac tædio promptius excipiunt, quemadmodū ſpectatores certatorem, inuidiamq; abſterret ſplēdido ac celeri incremento conſtans potentia. Nā, vt ait Ariſto, neq; fumū ignis gignit, neq; inuidiam gloria, ſi ſubito ac celeriter effulgeat. qui paulatim E extolluntur & tarde, iis alii aliunde manus iniiciunt: vnde factum vt multi circa tribunal, ante florē emarcuerint. Vbi autē (quemadmodū Ladam ferunt carcerū funiculo adhuc in aurib. à laxatione ſonante decurſo ſtadio coronā reportaſſe) ſubito aliquis legatione obita, triūpho ducto, aut ſummo potitus magiſtratu effloreſcit: in eum neq; inuidia, neq; contemtus quicq̄ facile poſſunt. Hac via Aratus ad gloriā contendit, initiū gerendæ reipublicæ à Nicoclis tyranni excidio faciens. Sic Alcibiades, Mantinenſe contra Lacedæmonios bel- F lum conflando. Pompeius etiā triumphū poſtulauit, nondum ſenator factus, & Sylla negante, Plures eſſe dixit qui orientem, q̄ qui occidentem Solem adorent. quo audito conceſſit Sylla. Cornelium quoque Scipionem, cum ædilitatem peteret, ſubito conſulem præter leges deſignauit populus Romanus, non ſane leuia ſecutus principia: ſed quod

ſed quod & victoriam eiusquam adoleſcens etiam num in Hiſpania ſingulari prœlio obtinuerat, & paulo poſt res ab eo tribuno militum ad Carthaginem geſtas admirabatur. de quibus etiam Cato maior exclamauit:

Tanquam vmbræ volitant alii, ſolus ſapit iſte.

Noſtra vero tẽpeſtate, cũ ciuitates bellicis impiis, tyrannorũ excidiis, aut cõfœderatis actionib⁹ careat, quodnam principium illuſtris in repub. verſationis poſſit ſumi? Reſtant vtiq; iudicia publica, & ad Imperatorem legationes, quæ virum acrem, atq; audacia ſimul & cõſilio inſtructum flagitant. Multa etiam in vrbibus pręclara negliguntur, quibus reſtituẽdis multa cũ dedecore damnove vrbium ex praua cõſuetudine introducta ſunt, quibus corrigendis animos multitudinis in te cõuertas. Quin & nõnullis magna in iudicio recte diſceptata controuerſia, aut fideli patrocinio impotentis contra aduerſarium potentẽ, & libera iuſticiæ aduerſus principẽ iniuſtum defẽſio, primũ in repub. locum cum ſplendore parauerunt. Alios inimicitiæ extulerunt, qui homines dominationẽ inuiſã atq; formidoloſam gerentes adorti ſunt. ſtatim n. potentia deiecti, cum meliore exiſtimatione in eũ qui deiecit, tranſit. Sane ob inuidiam ſe opponere viro bono & quem ſua virtus ad ſumma euexit, (qualis fuit in Periclẽ Simmias, in Themiſtoclem Alcmęo, Clodius in Põpeium, Meneclides rhetor in Epaminondam) neq; ad gloriam facit, neq; omnino vtile eſt. cum enim populus aliquid in bonum virum cõmiſit culpæ, vbi primum (quod celeriter fit) iræ pœnituit eam quę iuſtiſſima eſt, expeditiſſimam ſui excuſandi delicti rationẽ arripit, vt autorem iniuriæ bono viro factæ ac ſuaſorem perſundet. Qui vero contra improbum hominem, ac qui ſua audacia & calliditate ciuitatẽ ſubegit (quales erant Athenis Cleo & Clitophon) inſurgens, eum opprimit, is progreſſum tanquam in fabulis in ſcenam, in rempub. ſplendidum ſibi cõficit. Nõ ſum neſcius quoſdam ſenatu moleſto & paucis imperium vindicante deiecto potentiam & gloriam adeptos: vt Athenis Ephialtẽ, apud Eleos Phormionem, verum in hoc magnum eſt ei qui iam tũ primum ſe ad rempub. cõfert, periculum. & meliore vſus eſt principio Solon, qui ciuitate in tres diuiſa partes, Diacriorum, Pediєorum, Paralorum, nulli harum ſe immiſcens, ſed communẽ omnib. prębens, omniaq; dicta ac facta ſua ad concordiam dirigens, legumlator ad tollenda diſſidia delectus rempub. conſtituit. Hæc tot ac talia ſunt principia ſplendidioris ad capeſſendam rempublicam aditus. Tutum autem & tardum illum multi nobiles viri ſecuti ſunt, Ariſtides, Phocio, Pãmenes Thebanus, Lucullus, Cato, Ageſilaus Spartanus. horum vnuſquiſque imitatus hederam quæ validam amplexa arborem ſimul attollitur, ſeni alicui iuuenis, & illuſtri obſcurus ſe applicuit, eiuſq; potentia paulatim ſeſe ſubiiciens atque vna augeſcens, radices in rempublicam egit. Nam Ariſtidem auxit Cliſthenes, Phocionem Chabrias, Lucullum Sulla, Catonem Maximus, Epaminõdam Pammenes, Lyſander Ageſilaum. Verum hic intempeſtiuo contentionis ſtudio & opinione æmulationis iritatus, contumelioſe ſuum agendi præceptorem abiecit. reliqui pręclare, & ciuiliter, ac ad finem vſq; coluerunt ſuos & exornarunt:

A ἀλλὰ θαυμάσας αὐτοῦ μειρακίου μὲν ὄντος τὴν ἐν Ἰβηρίᾳ μονομαχίαν καὶ νίκην, μικρὸν δὲ ὕστερον τὰ πρὸς Καρχηδόνι χιλιαρχοῦντος ἔργα. περὶ οὗ καὶ Κάτων ὁ πρεσβύτερος ἀνεφώνησεν, Οἶος πέπνυται, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσιν. νῦν οὖν ὅτε τὰ πράγματα τῶν πόλεων οὐκ ἔχει πολέμων ἡγεμονίας, οὐδὲ τυραννίδων καταλύσεις, οὐδὲ συμμαχικὰς πράξεις, τίνα ἄν τις ἀρχὴν ἐπιφανοῦς λάβοι καὶ λαμπρᾶς πολιτείας; αἱ δίκαι γε λείπονται αἱ δημόσιαι, καὶ πρεσβεῖαι πρὸς αὐτοκράτορα, ἀνδρὸς διαπύρου καὶ θάρσος ἅμα καὶ νοῦν ἔχοντος δεόμεναι. πολλὰ δέ ἐστι καὶ τῶν παρειμένων ἐν

B ταῖς πόλεσι καλῶν ἀναλαμβάνοντα, καὶ τῶν ἐξ ἔθους φαύλου παραδυομένων ἐπ' αἰσχύνῃ τινὶ τῆς πόλεως, ἢ βλάβῃ, μεθιστάντα πρὸς αὐτὸν ἐπιστρέφειν. ἤδη δὲ καὶ δίκη μεγάλη καλῶς δικασθεῖσα, καὶ πίστις ἐν συνηγορίᾳ πρὸς ἀντίδικον ἰσχυρὸν ὑπὲρ ἀσθενοῦς, καὶ παρρησία πρὸς ἡγεμόνα μοχθηρὸν ὑπὲρ τοῦ δικαίου, κατέστησεν ἐνίους εἰς ἀρχὴν πολιτείας ἔνδοξον. οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ δι' ἔχθρας ηὐξήθησαν, ἐπιχειρήσαντες ἀνθρώποις ἐπίφθονον ἔχουσιν ἀξίωμα καὶ φοβερόν. εὐθὺς γὰρ ἡ τοῦ καταλυθέντος ἰσχὺς, τῷ κρατήσαντι μετὰ βελτίονος δόξης ὑπάρχει. τὸ μὲν γὰρ ἀνδρὶ χρηστῷ καὶ

C δι' ἀρετὴν πρωτεύοντι προσμάχεσθαι κατὰ φθόνον, ὡς Περικλεῖ Σιμμίας, Ἀλκμαίων δὲ Θεμιστοκλεῖ, Πομπηΐῳ δὲ Κλώδιος, Ἐπαμινώνδᾳ δὲ Μενεκλείδης ὁ ῥήτωρ, οὔτε πρὸς δόξαν καλὸν, οὔτε ἄλλως συμφέρον. ὅταν γὰρ ἐξαμαρτόντες οἱ πολλοὶ πρὸς ἄνδρα χρηστὸν, εἶτα (ὃ γίνεται) ταχέως ἐπ' ὀργῇ μετανοήσωσι, πρὸς τοῦτο τὴν ῥᾴστην ἀπολογίαν δικαιοτάτην νομίζουσιν, ἐπιτρίψαι τὸν ἀναπείσαντα καὶ καταρξάμενον. τὸ μέντοι φαῦλον ἄνθρωπον, ἀπονοίᾳ δὲ καὶ δεινότητι πεποιημένον ὑφ' αὑτῷ τὴν πόλιν, (οἷος ἦν Κλέων Ἀθήνησι καὶ Κλειτοφῶν) ἐπαναστάντα ταπεινῶ-

D σαι καὶ καθελεῖν, λαμπρὰν ποιεῖται τὴν πάροδον, ὥσπερ δράματος, τῆς πολιτείας. οὐκ ἀγνοῶ δὲ ὅτι καὶ βουλὴν τινὲς ἐπαχθῆ καὶ ὀλιγαρχικὴν κολούσαντες, ὥσπερ Ἐφιάλτης Ἀθήνησι καὶ Φορμίων παρ' Ἠλείοις, δύναμιν ἅμα καὶ δόξαν ἔσχον. ἀλλὰ μέγας ἀρχομένῳ πολιτείας οὗτος ὁ κίνδυνός ἐστι. διὸ βελτίονα Σόλων ἔλαβεν ἀρχὴν, διεστώσης εἰς τρία μέρη τῆς πόλεως, τὸ τῶν Διακρίων λεγομένων, καὶ τὸ τῶν Πεδιέων, καὶ τὸ τῶν Παραλίων. οὐδενὶ γὰρ ἐμμίξας ἑαυτὸν, ἀλλὰ κοινὸς ὢν πᾶσι, καὶ πάντα λέγων καὶ πράττων πρὸς ὁμόνοιαν, ᾑρέθη νομοθέτης ἐπὶ τὰς διαλύσεις, καὶ κα-

E τέστησεν οὕτω τὴν ἀρχήν. ἡ μὲν οὖν ἐπιφανεστέρα πάροδος εἰς τὴν πολιτείαν τοσαύτας ἔχει καὶ τοιαύτας ἀρχάς. τὴν δὲ ἀσφαλῆ καὶ σχολαίαν εἵλοντο πολλοὶ τῶν ἐνδόξων, Ἀριστείδης, Φωκίων, Παμμένης ὁ Θηβαῖος, Λούκολλος ἐν Ῥώμῃ, Κάτων, Ἀγησίλαος ὁ Λακεδαιμόνιος. τούτων γὰρ ἕκαστος (ὥσπερ οἱ κιττοὶ τοῖς ἰσχύουσι τῶν δένδρων περιπλεκόμενοι συνεξανίστανται) προσδραμὼν ἀνδρὶ πρεσβυτέρῳ, ἔτι νέος καὶ ἄδοξος ἐνδόξῳ, κατὰ μικρὸν αἰρόμενος ὑπὸ τῆς περὶ ἐκεῖνον δυνάμεως καὶ συναυξανόμενος, ἤρεισε καὶ κατερρίζω-

F σεν ἑαυτὸν εἰς τὴν πολιτείαν. Ἀριστείδην μὲν γὰρ ηὔξησε Κλεισθένης, καὶ Φωκίωνα Χαβρίας, Λούκολλον δὲ Σύλλας, Κάτωνα δὲ Μάξιμος, Ἐπαμινώνδαν δὲ Παμμένης, καὶ Λύσανδρος Ἀγησίλαον. ἀλλ' οὗτος μὲν φιλοτιμίας ἀκαίρου καὶ ζηλοτυπίας δόξαν ὑβρίσας, ἀπέρριψε ταχὺ τὸν καθηγεμόνα τῶν πράξεων· οἱ δὲ ἄλλοι καλῶς καὶ πολιτικῶς καὶ ἄχρι τέλους ἐθεράπευσαν καὶ συνεπεκόσμησαν

ὥσπερ τὰ πρὸς ἥλιον ὑφιστάμενα σώματα, τὸ λαμπρὸν αὖθις πάλιν ἀφ' ἑαυτῶν αὔξοντες καὶ συνεκφωτίζοντες. οἱ γοῦν Σκιπίωνι βασκαίνοντες ὑποκριτὴν αὐτὸν ἀπεφαίνοντο τῶν πράξεων, ποιητὴν δὲ Λαίλιον τὸν ἑταῖρον. ὁ δὲ Λαίλιος ὑπ' οὐδενὸς ἐπήρθη τούτων, ἀλλ' ἀεὶ διετέλεσε τῇ Σκιπίωνος ἀρετῇ καὶ δόξῃ συμφιλοτιμούμενος. Ἀφράνιος δὲ Πομπηΐου φίλος, εἰ καὶ πάνυ ταπεινὸς ἦν, ὅμως ἐπίδοξος ὢν ὕπατος αἱρεθήσεσθαι, Πομπηΐου σπουδάζοντος ἑτέροις, ἀπέστη τῆς φιλοτιμίας, εἰπὼν οὐκ ἂν οὕτω λαμπρὸν αὐτῷ γενέσθαι τὸ τυχεῖν ὑπατείας, ὡς ἀνιαρὸν ἅμα καὶ δυσχερές, εἰ Πομπηΐου μὴ θέλοντος μηδὲ συμπράττοντος. ἐνιαυτὸν οὖν ἀνασχόμενος μόνον οὔτε τῆς ἀρχῆς ἀπέτυχε καὶ τὴν φιλίαν διετήρησε. τοῖς δ' οὕτω χειραγωγουμένοις ὑφ' ἑτέρων ἐπὶ δόξαν, ἅμα συμβαίνει ἑνὶ χαρίζεσθαι καὶ πολλοῖς, κἂν τι συμβαίνῃ δύσκολον, ἧττον ἀπεχθάνεσθαι. διὸ καὶ Φίλιππος Ἀλεξάνδρῳ παρῄνει κτᾶσθαι φίλους, ἕως ἔξεστι βασιλεύοντος ἑτέρου πρὸς χάριν ὁμιλοῦντα καὶ φιλοφρονούμενον. αἱρεῖσθαι δὲ δεῖ τὸν ἀρχόμενον πολιτείας ἡγεμόνα, μὴ ἁπλῶς τὸν ἔνδοξον καὶ δυνατόν, ἀλλὰ καὶ τὸν δι' ἀρετὴν τοιοῦτον. ὡς γὰρ οὐ πᾶν δένδρον ἐθέλει προσίεσθαι καὶ φέρειν περιπλεκομένην τὴν ἄμπελον, ἀλλ' ἔνια καταπνίγει καὶ διαφθείρει τὴν αὔξησιν αὐτῆς· οὕτως ἐν ταῖς πόλεσιν οἱ μὴ φιλόκαλοι, φιλότιμοι δὲ καὶ φίλαρχοι μόνον, οὐ προΐενται τοῖς νέοις πράξεων ἀφορμάς, ἀλλ' ὥσπερ τροφὴν ἑαυτῶν τὴν δόξαν ἀφαιρουμένους, πιέζουσιν ὑπὸ φθόνου καὶ καταμαραίνουσιν· ὡς Μάριος ἐν Λιβύῃ, καὶ πάλιν ἐν Γαλατίᾳ πολλὰ διὰ Σύλλα κατορθώσας, ἐπαύσατο χρώμενος, ἀχθεσθεὶς μὲν αὐτοῦ τῇ αὐξήσει, πρόφασιν δὲ τὴν σφραγῖδα ποιησάμενος, ἀπέρριψεν. ὁ γὰρ Σύλλας ὅτε τῷ Μαρίῳ στρατηγοῦντι συνῆν ταμιεύων ἐν Λιβύῃ, πεμφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ πρὸς Βόκχον ἤγαγεν Ἰογόρθαν αἰχμάλωτον. οἷα δὲ νέος φιλότιμος, ἄρτι δόξης γεγευμένος, οὐκ ἤνεγκε μετρίως τὸ εὐτύχημα, γλυψάμενος δὲ εἰκόνα τῆς πράξεως ἐν σφραγῖδι, τὸν Ἰογόρθαν αὐτῷ παραδιδόμενον ἐφόρει· καὶ τοῦτο ἐγκαλῶν Μάριος ἀπέρριψεν αὐτόν. ὁ δὲ πρὸς Κάτλον καὶ Μέτελλον ἄνδρας ἀγαθοὺς καὶ Μαρίῳ διαφόρους μεταστάς, ταχὺ τὸν Μάριον ἐξήλασε καὶ κατέλυσε τῷ ἐμφυλίῳ πολέμῳ μικροῦ δεήσαντα τὴν Ῥώμην ἀνατρέψαι. Σύλλας μέντοι καὶ Πομπήϊον ἐκ νέου μὲν ἦρεν ὑπεξανιστάμενος αὐτῷ, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποκαλυπτόμενος ἐπιόντι, καὶ τοῖς ἄλλοις νέοις πράξεων ἡγεμονικῶν μεταδιδοὺς ἀφορμάς, ἐνίους δὲ καὶ παροξύνων ἄκοντας, ἐνέπλησε φιλοτιμίας καὶ ζήλου τὰ στρατεύματα· καὶ πάντων ἐκράτησε βουλόμενος εἶναι μὴ μόνος, ἀλλὰ πρῶτος καὶ μέγιστος ἐν πολλοῖς καὶ μεγάλοις. τούτων οὖν ἔχεσθαι δεῖ τῶν ἀνδρῶν, καὶ τούτοις ἐμφύεσθαι, μὴ καθάπερ ὁ Αἰσώπου βασιλίσκος, ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ ἀετοῦ κομισθείς, αἰφνίδιον ἐξέπτη καὶ προέφθασεν, οὕτως τὴν ἐκείνων δόξαν ὑφαρπάζοντας αὐτούς, ἀλλὰ παρ' ἐκείνων ἅμα μετ' εὐνοίας καὶ φιλίας λαμβάνοντας· ὡς οὐδὲ ἄρξαι καλῶς τοὺς μὴ πρότερον ὀρθῶς δουλεύσαντας, (ἥ φησιν ὁ Πλάτων) δυναμένους. ἕπεται δὲ τούτοις ἡ περὶ φίλων κρίσις, μήτε τὴν Θεμιστοκλέους ἐπαινοῦσα μήτε τὴν Κλέωνος διάνοιαν. ὁ μὲν γὰρ Κλέων ὅτε πρῶτον ἔγνω τῆς πολιτείας ἅπτεσθαι, τοὺς φίλους συναγαγὼν εἰς ταὐτό, διελύσατο τὴν φιλίαν πρὸς αὐτούς, ὡς πολλὰ τῆς ὀρθῆς καὶ δικαίας προαιρέσεως μαλάσσουσαν ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ παράγουσαν. ἄμεινον δ' ἂν ἐποίησε τὴν φιλοπλουτίαν ἐκβαλὼν τῆς ψυχῆς καὶ τὴν φιλονεικίαν,

A quemadmodum ſolent obiecta Soli corpora ipſos viciſſim augẽtes & illuſtrantes. Certe qui Scipioni inuidebant, hiſtrionẽ eum vocabant, actionũ autórẽ eſſe Lælium ipſius ſociũ. neq; Lælium tamen quicquam iſtorũ inflauit, ſed perrexit ſuo ſtudio virtutẽ & gloriam Scipionis amplificare. Afranius autẽ Põpeii amicus, quanquam plane humili loco ortus, tamẽ cũ ſe conſulẽ deſignatum iri certo crederet, vbi intellexit Põpeium aliis cupere, petitione deſtitit: q; diceret conſulatum adepto ſibi non tantũ acceſſurum ſplendoris, quantum moleſtiæ ac difficultatis, ſi Põpeio neq; volente neq; adiuuante cõſul crearetur. itaq; vno tantum anno cum

B ſuperſediſſet, deinde neq; repulſam eſt paſſus, & amicitiã conſeruauit. Porro qui hoc modo quaſi manu ducuntur ab aliis ad gloriam, ii ſimul & vni & multitudini gratificantur, minuſq; ſunt in odio ſiquid incõmodi accidit. Itaq; & Philippus Alexandrum hortabatur, vt dum liceret, alio regnante amicos ſibi obſequiis ac officiis ſuis pararet. Deligẽdus autem eſt dux ad rempub. nõ ſimpliciter glorioſus & potens, ſed & qui ob virtutem talis ſit. Nam ſicut non quæuis arbor patitur educitq; circumplicatam ſibi vitẽ, ſed quædam ſuffocant, & incrementis eius officiunt: ita in rebus publicis qui non

C ſunt ſtudioſi bonorum, ſed tantum honorum & potentiæ cupidi, nullas cõcedunt iuuenibus actionum occaſiones, ſed gloriam ſibi eos quaſi alimẽtum præripientes inuidia premunt. ſic Marius cum in Africa, ac rurſum in Galatia multa opera Syllæ feliciter geſſiſſet, pgreſſus ad gloriam eius ægre ferens, vti ipſo deſiit, planeq; abiecit, ſigilli vſus præſcriptione. Etenim Sylla cum eſſet Marii prætoris in Africa quæſtor, miſſus ab eo ad Bocchum, adduxit Iugurtham captiuum, eumq; ſucceſſum vtpote ambitioſus iuuenis, & qui recens gloriæ guſtũ percepiſſet, nõ tulit mediocriter: ſed imaginem rei in

D annulo inſculpens Iugurtham ſibi traditum, pro ſigillo geſtauit, idq; ei vitio vertens Marius hominem abiecit. at Sylla ad Catulum Metellumq; viros bonos & Mario inimicos tranſiit, moxq; Marium exegit ac deiecit ciuili bello, cum is pœne Romam euertiſſet. Sane Sylla Pompeium quoq; iam inde ab adoleſcentia extulit, aſſurgens accedenti, caputq; detegens: reliquiſq; iuuenibus actionum principe dignarũ ſubminiſtrans occaſiones, quoſdam etiam inuitos inſtigans, gloriæ ſtudio & æmulatione impleuit exercitus, omneſq; ſub ſe habuit, vt qui non ſolus, ſed primus & maximus eſſe inter

E multos & magnos cuperet. Tales ergo viri tenẽdi ſunt, iiſque adhærendum, nec quomodo regulus Æſopi humeris aquilæ vectus ſubito euolauit & anuertit, ita eorum debemus ſuffurari gloriam: ſed ab iis amice & cũ beneuolentia accipere: quando qui non ante ſeruiuere, dominari recte non poſſunt, vt ait Plato. Sequitur de amicis iudiciũ, quo neq; Themiſtoclis probamus, neque Cleonis ſententiam. Cleo enim ad rempub. ſe collaturus, cõductis in vnum amicis ſuis, amicitię eorum renunciauit, quod ea in rep. perſæpe à recta ac iuſta volũ

F tate animũ auerteret atq; emolliret. Recti⁹ hic diuitiarũ & contẽdendi cupiditatẽ animo eieciſſet,

eumque ab inuidia & peruerſitate purgaſſet. non enim hominibus amicorum & ſodalium exſortibus, ſed bonis indiget reſp. ac temperantibus. Nūc ille amicos quidem repudiauit, centum autem in orbem capita violentorum adulatorum lambebant, vt aiunt Comici, & qui aſperum ſe præberet ac moleſtum bonis, rurſum multitudini gratię captandæ cauſa ſe ſubmittebat,

Ductans ſenes, vtq; pueros rurſum educans,

plebiſq; perditiſſimam ac vitioſiſſimam partē aduers⁹ optimates ſibi adſciſcēs. Cōtra Themiſtocles cuidam pnunciāti Optime ipſum reip. præfuturum, ſi ſe omnibus æqualem præberet, reſpondit: Abſit vt ego tali inſideā ſolio, vnde nō plus à me ad amicos quam ad alios perueniat. ne hic quidē recte, qui ciuitatē amicitiæ addiceret, reſq; publicas priuato fauori ac ſtudio ſubmitteret. & quidem Simonidi abs ſe aliquid iniuſtum petenti idem reſpondit, Neq; poetam probum eſſe qui præter cantilenæ modum cantet, neq; magiſtratum probum, qui præter leges gratificetur. Indignum enim reuera eſt ac miſerandum, cum nautas eligat gubernator, & gubernatorem nauis magiſter,

Qui recte in puppi norit deſigere clauum,
Et recte antennas ſurgente intendere vento:

cumq; architectus miniſtros & operarios conducat, non qui corrumpant opus, ſed qui in eoquam rectiſſime abſoluendo adiuuent: ciuilem virum, qui optimæ ſit, vt Pindar⁹ loquitur, artis magiſter, opifexq; iuſticiæ & iuris, non ſtatim ab initio deligere amicos eodem modo affectos, & miniſtros eodem ad honeſtatem animi inſtinctu excitatos: ſed eos adhibere, qui ad alios ſubinde atq; alios vſus eum iniuſte ac violenter detorqueant. Nihil profecto is differet ab opifice, qui per imperitiā & inſcitiam normis vtatur regulisque & libellis iis, ob quas prauum fieri opus neceſſe ſit. Etenim ciuilium virorum viua & intelligentia inſtrumenta ſunt amici: neq; is peccantibus iis ſocium ſe lapſus præbere, imo operam dare debet, ne ſe inſcio etiā ii delinquant. quæ res Soloni dedecus attulit, & calumniis ciuium fecit eum obnoxium. Cum enim in animum induxiſſet æris alieni deminutionē, & ſeſachteæ (ſic nouæ tabulæ mitiori voce ab oneribus excutiendis ducta appellabantur) in rep. inſtitutionē, rem cum amicis communicauit. ii autem indigniſſimum fecerunt facinus. magnam enim præcepto tempore pecuniam ſumſerunt mutuā: ac paulo poſt prolata in lucem Solonis lege, apparuit eos mutuo ſumta pecunia ſplendidas domos, multumq; agri coemiſſe: Solon autem inſimulatus fuit, tanquam iniuſtum id facinus, quo quidē facto ipſi fiebat iniuria, aliqua ex parte ipſi eſſet imputandum. Ageſilaus autem nulla in re impotentior atque animi demiſſioris fuit, quam in ſtudiis erga amicos: ac veluti Euripidis Pegaſus,

Mage quam volebat ſe ſubmiſit territus:

alacriuſque amicorum calamitatibus ſubueniens quam officium ferebat, creditus eſt eorum flagitiis eſſe ſimilis. nam & Phœbidam ſeruauit (in iudicio accuſatum, quod ſine mandato Cadmeam occupaſſet:) fatus id genus negocia iniuſſu eſſe conficienda. & Sphodriam iniuſti atrociſq; facinoris reū, quod in Atticā impreſſionē feciſſet, ſociis tum & confœderatis Spartanorū Athenienſibus, damnationi ſubtraxit, amatoriis filii mollitus precibus. & fertur eius ad quendam potentē tale epiſtoliū.

A καὶ φθόνου καὶ κακοηθείας καθήρας αὐτόν. οὐ γὰρ ἀφίλων αἱ πόλεις ἀνδρῶν καὶ ἀνεταίρων, ἀλλὰ χρηστῶν καὶ σωφρόνων δέονται· νυνὶ δὲ τοὺς μὲν φίλους ἀπήλασεν, ἑκατὸν δὲ κύκλῳ κεφαλαὶ κολάκων οἰμωξομένων ἐλιχμῶντο περὶ αὐτόν, ὥς οἱ κωμικοὶ λέγουσι· καὶ τραχὺς ὢν πρὸς τοὺς ἐπιεικεῖς καὶ βαρύς, αὖθις ὑπέβαλε τοῖς πολλοῖς πρὸς χάριν ἑαυτόν, γέροντα γαγῶν, καὶ ἀναμισθαρνεῖν διδοὺς καὶ τὸ φαυλότατον καὶ τὸ νοσοῦν μάλιστα τοῦ δήμου προσεταιριζόμενος ἐπὶ τοὺς ἀρίστους. ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς πάλιν πρός τινα ἀποφηνάμενον ὡς ἄρξει καλῶς ἴσον ἅπασι παρέχων ἑαυτόν,

B Μηδέποτε (εἶπεν) εἰς τοιοῦτον ἐγὼ καθίσαιμι θρόνον, ἐν ᾧ πλέον οὐχ ἕξουσιν οἱ φίλοι παρ' ἐμοὶ τῶν μὴ φίλων. οὐδ' αὖ ὀρθῶς τῇ φιλίᾳ κατεπαγγελλόμενος τὴν πολιτείαν, καὶ τὰ κοινὰ καὶ δημόσια ταῖς ἰδίαις χάρισι καὶ σπουδαῖς ὑφιέμενος. καίτοι πρὸς Σιμωνίδην ἀξιοῦντά τι τῶν μὴ δικαίων, Οὔτε ποιητὴς (ἔφη) σπουδαῖός ἐστιν ᾄδων παρὰ μέλος, οὔτε ἄρχων ἐπιεικὴς, παρὰ τὸν νόμον χαριζόμενος. δεινὸν γὰρ ὡς ἀληθῶς καὶ σχέτλιον, εἰ ναύτας μὲν ἐκλέγεται κυβερνήτης, καὶ κυβερνήτην ναύκληρος,

C Εὖ μὲν ἐπὶ πρυμνῃ οἰήιον, εὖ δὲ κεραίην
Εἰδότας ἐντείνασθαι ἐπορνυμένου ἀνέμοιο.

καὶ τις ἀρχιτέκτων ὑπουργοὺς καὶ χειροτέχνας, οἱ μὴ διαφθεροῦσιν αὐτοῦ τὸ ἔργον, ἀλλ' ἄριστα συνεκπονήσουσιν· ὁ δὲ πολιτικός, ἀριστοτέχνας τις ὢν κατὰ Πίνδαρον, καὶ δημιουργὸς εὐνομίας καὶ δίκης, οὐκ εὐθὺς αἱρήσεται φίλους ὁμοιοπαθεῖς, καὶ ὑπηρέτας, καὶ συνενθουσιῶντας αὐτῷ πρὸς τὸ καλόν, ἄλλους κ' ἄλλε πρὸς ἄλλην ἀεὶ χρείαν κάμπτοντας αὐτὸν ἀδίκως καὶ βιαίως. οὐδὲν γὰρ ὀφθήσεται

D διαφέρων οἰκοδόμου τινὸς ἢ τέκτονος ἀπειρίᾳ καὶ πλημμελείᾳ γωνίαις χρωμένου καὶ κανόσι καὶ σταθμαις ὑφ' ὧν διαστρέφεσθαι τὸ ἔργον ἔμελλεν. ὄργανα γὰρ οἱ φίλοι ζῶντα καὶ φρονοῦντα τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν εἰσι, καὶ οὐ δεῖ συνολισθαίνειν αὐτοῖς παραβαίνουσιν, ἀλλὰ προσέχειν ὅπως μηδὲ ἀγνοούντων αὐτῶν ἐξαμαρτάνωσι. τοῦτο γὰρ καὶ Σόλωνα κατῄσχυνε καὶ διέβαλε πρὸς τοὺς πολίτας. ἐπεὶ γὰρ ἐν νῷ λαβὼν τὰ ὀφλήματα κουφίσαι, καὶ τὴν σεισάχθειαν (τοῦτο δὲ ἦν ὑποκόρισμα χρεῶν ἀποκοπῆς) εἰσενεγκεῖν, ἐκοινώσατο τοῖς φίλοις. οἱ δὲ ἔργον ἀδικώτατον ἔπραξαν· ἐδανεί-

E σαντο γὰρ ὑποφθάσαντες ἀργύριον πολύ, καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον εἰς φῶς τοῦ νόμου προαχθέντος, οἱ μὲν ἐφάνησαν οἰκίας τε λαμπρὰς καὶ γῆν συνεωνημένοι πολλὴν ἐξ ὧν ἐδανείσαντο χρημάτων. ὁ δὲ Σόλων αἰτίαν ἔσχε συναδικεῖν ἠδικημένος. Ἀγησίλαος δὲ περὶ τὰς τῶν φίλων σπουδὰς αὐτὸς αὑτοῦ γινόμενος ἀσθενέστατος καὶ ταπεινότατος, ὥσπερ ὁ Εὐριπίδου Πήγασος, Ἔπτηξ' ὑπείκων μᾶλλον ἢ μᾶλλον θέλοι. καὶ ταῖς ἀτυχίαις προθυμότερον βοηθεῖν τοῦ δέοντος ἐδόκει συνεξομοιοῦσθαι ταῖς ἀδικίαις. καὶ γὰρ τοι Φοιβίδαν κρινόμενον ἔσωσεν ἐπὶ τῷ τὴν Κα-

F δμείαν καταλαβεῖν ἄνευ προστάγματος, φήσας τὰ τοιαῦτα δεῖν αὐτοματίζειν· καὶ Σφοδρίαν ἐπ' ἔργῳ παρανόμῳ καὶ δεινῷ φεύγοντα δίκην, (ἐνέβαλε γὰρ εἰς τὴν Ἀττικὴν φίλων ὄντων καὶ συμμάχων) ἀφεθῆναι διεπράξατο, δεήσεσιν ἐρωτικαῖς τοῦ παιδὸς μαλαχθείς. καὶ πρός τινα δυνάστην ἐπιστόλιον αὐτοῦ τοιοῦτον φέρεται·

Idriæum fuisse Dyn... Hom. vit. Agesil. p. 6.. Palmer.

Νικίαν, εἰ μὲν οὐκ ἀδικεῖ, ἄφες· εἰ δ' ἀδικεῖ, ἐμοὶ ἄφες· πάντως δὲ ἄφες. ἀλλὰ Φωκίων οὐδὲ τῷ γαμβρῷ Χαρίλλῳ δίκην ἔχοντι περὶ τῶν Ἁρπαλείων συνεισῆλθεν, Ἀλλ' ἐγώ σε (φήσας) ἐπὶ πᾶσι τοῖς δικαίοις ἐποιησάμην κηδεστὴν, ᾤχετο ἀπιών. καὶ Τιμολέων ὁ Κορίνθιος τὸν ἀδελφὸν ἐπεὶ διδάσκων καὶ δεόμενος οὐκ ἀπέστησε τῆς τυραννίδος, συνέπραξε τοῖς ἀνελοῦσι. δεῖ γὰρ οὐκ ἄχρι τοῦ βωμοῦ φίλον εἶναι τῷ μὴ συνεπιορκεῖν, ὥς ποτε Περικλῆς εἶπεν, ἀλλ' ἄχρι παντὸς νόμου καὶ δικαίου καὶ συμφέροντος, ὃ παροφθὲν εἰς μεγάλην βλάβην ἀναφέρει καὶ κοινὴν ὡς ἀνεφέρετο τὸ μὴ δοῦναι δίκην Σφοδρίαν μηδὲ Φοιβίδαν. οὗτοι γὰρ οὐχ ἥκιστα τὴν Σπάρτην ἐνέβαλον εἰς τὸν Λευκτρικὸν πόλεμον. ἐπεὶ τοῖς γε μετρίοις ἁμαρτήμασι τῶν φίλων ἐπεμβαίνειν βαρέως, ὁ πολιτικὸς οὐκ ἀναγκάζει λόγος, ἀλλὰ καὶ δίδωσιν, εἰς ἀσφαλὲς θεμένοις τὰ μέγιστα τῶν κοινῶν, ἐκ περιουσίας βοηθεῖν τοῖς φίλοις, καὶ παρίστασθαι καὶ συνεκπονεῖν ὑπὲρ αὐτῶν. εἰσὶ δὲ καὶ χάριτες ἀνεπίφθονοι, συλλαβέσθαι πρὸς ἀρχὴν τῷ φίλῳ, μᾶλλον δὲ ἐγχειρίσαι τινὰ διοίκησιν ἔνδοξον ἢ πρεσβείαν φιλάνθρωπον, οἷον ἡγεμόνος τιμὰς ἔχουσαν, ἢ πρὸς πόλιν ὑπὲρ φιλίας καὶ ὁμονοίας ἔντευξιν. ἂν δὲ ᾖ τις ἐργώδης, ἐπιφανὴς δὲ καὶ μεγάλη πρᾶξις, αὐτὸν ἐπὶ ταύτῃ ταξάμενον πρῶτον, εἶτα προσελέσθαι τὸν φίλον. ὡς ὁ Διομήδης,

Εἰ μὲν δὴ ἕταρόν γε κελεύετ' ἐμαυτὸν ἑλέσθαι,
Πῶς ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆος ἐγὼ θείοιο λαθοίμην;

κἀκεῖνος αὖ πάλιν ἀνταποδίδωσιν οἰκείως τὸν ἔπαινον.

Ἵπποι δ' οἵδε γεραιὲ νεήλυδες οὓς ἐρεείνεις,
Θρηΐκιοι, τὸν δέ σφιν ἄνακτ' ἀγαθὸς Διομήδης
Ἔκτανε, πὰρ δ' ἑτάρους δυοκαίδεκα πάντας ἀρίστους.

αὕτη γὰρ ἡ πρὸς τοὺς φίλους ὕφεσις οὐχ ἧττον ἐπικοσμεῖ τῶν ἐπαινουμένων τοὺς ἐπαινοῦντας· ἡ δ' αὐθάδεια (φησὶν ὁ Πλάτων) ἐρημίᾳ σύνοικος. ἔτι τοίνυν ταῖς καλαῖς καὶ φιλανθρώποις χάρισι δεῖ τοὺς φίλους συνεισποιεῖν, καὶ κελεύειν τοὺς εὖ παθόντας ἐκείνους ἐπαινεῖν καὶ ἀγαπᾶν, ὡς αἰτίους ἅμα καὶ συμβούλους γεγενημένους, τὰς δὲ φαύλας καὶ ἀτόπους ἀξιώσεις ἀποτρίβεσθαι, μὴ πικρῶς, ἀλλὰ πρᾴως διδάσκοντα καὶ παραμυθούμενον, ὡς οὐκ ἀξίας τῆς ἐκείνων ἀρετῆς εἰσι καὶ δόξης. ἄριστα δὲ ἀνθρώπων ὁ Ἐπαμινώνδας, ἀρνησάμενος δεηθέντι τῷ Πελοπίδᾳ τὸν κάπηλον ἐκ τῆς εἱρκτῆς ἀφεῖναι, καὶ μετ' ὀλίγον τῆς ἐρωμένης δεηθείσης ἀφεὶς, Τοιαύτας (ἔφη) χάριτας ὦ Πελοπίδα λαμβάνειν ἑταιριδίοις οὐ στρατηγοῖς πρέπον ἐστίν. ὁ δὲ Κάτων βαρέως καὶ αὐθάδως, ἐπεὶ Κάτλος ὁ τιμητὴς φίλος ὢν ἐν τοῖς μάλιστα καὶ συνήθης ἐξῃτεῖτό τινα τῶν κρινομένων ὑπ' αὐτοῦ ταμιεύοντος, Αἰσχρόν ἐστιν (ἔφη) σε τὸν ὀφείλοντα τοὺς νέους ἡμᾶς σωφρονίζειν, ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ὑπηρετῶν ἐκβάλλεσθαι. τῷ γὰρ ἔργῳ τὴν χάριν ἔξεστιν ἀπειπάμενον, ἀφελεῖν τοῦ λόγου τὴν τραχύτητα καὶ πικρίαν, ὡς μηδὲ τῇ πράξει τὸ λυπηρὸν ἑκουσίως ἀλλ' ἀναγκαίως ἐπιφέροντα διὰ τὸν νόμον καὶ τὸ δίκαιον. εἰσὶ δὲ καὶ πρὸς χρηματισμὸν οὐκ ἀγεννεῖς ἐν πολιτείᾳ τοῖς δεομένοις τῶν φίλων αἱ συλλήψεις. οἷον ὁ Θεμιστοκλῆς μετὰ τὴν μάχην ἰδὼν νεκρὸν στρεπτὰ χρυσᾶ καὶ μανιάκην περικείμενον, αὐτὸς μὲν παρῆλθεν, ἐπιστραφεὶς δὲ πρὸς τὸν φίλον, Ἀνελοῦ ταῦτα (εἶπεν) οὐ γὰρ καὶ σὺ Θεμιστοκλῆς γέγονας.

A Niciam, ſi inſons eſt, dimitte: ſin vèro, mei cauſa dimitte: omnino autem dimitte. At vero Phocion ne genero quidem ſuo Charillo, cum is de Harpalea pecunia reus eſſet factus, in iudicio adfuit: ſed hoc fatus, ſe eum ſibi generum ad omnia iuſta allegiſſe, diſceſſit. Et Timoleo Corinthius cum fratrem ſuum monendo & deprecando à tyrannide nō deduceret, cædē eius conſilio ſuo adiuuit. Oportet enim non modo vſq; ad aram amicum eſſe, neq; ſe periurii ſocium facere, vt aliquando Pericles dixit: ſed & vſq; ad omnem legem, ius, atq; vtilita- B tem. quod neglectum, in magnum atq; publicum exit damnum: quo & pertinuit Sphodriæ ac Phœbidæ impunitas: qui non minima cauſa fuerunt Spartanis, cur in Leuctricum coniicerentur bellum. Alioqui mediocribus amicorum delictis grauiter inſultare ciuilis ratio non cogit: ſed concedit maxima reip. parte in tuto collocata, ex eo quod supereſt opitulari amicis, iiſq; adſtare, & pro ipſis elaborare. Gratificari etiam licet amicis citra inuidiam, eiſq; potiſſimum ad magiſtratum conſequendum adiumento eſſe, adminiſtrationem aliquam ſplendidam iis demandando, aut plauſibi- C lem legationem, vt vbi legatus principis honore afficitur, aut cum aliqua repub. de pace & concordia agit. Cum vero difficilis aliqua, ſed eadem illuſtris ac magna impendet actio: eam ciuilis vir primum ipſe ſuſcipiet, tum ad eius ſocietatem amicum adſciſcet. quemadmodum Diomedes

Quod ſi me ſocium mihi vos adſciſcere vultis:
Diuini quonam pacto obliuiſcar Vlyßis?

Viciſſimque Vlyſſes ei conuenienter laudem facinoris attribuit:

Quæris equi, Neſtor, modo quos adduximus, iſti
Vnde adſint? Thraces bello adduxere feroces.
D *Rex quorum, & bix ſex, fortißima corpora, iuxta*
Tydidæ manibus ſocii cecidere peremti.

Huius enim modi conceſſio qua amicis laudem deferimus, non minus laudantem exornat quam laudatum. quando ſeipſum duntaxat probare, vitium eſt, vt ait Plato, ſolitudini habitandę conueniens. Præterea vero honeſtorum humaniterque à nobis exhibitorum officiorū pars amicis eſt adſcribenda, & quibus benefactum eſt, ii iubendi amicos noſtros laudare atque diligere, vt qui cauſam ac conſilium noſtro officio in ipſos conferendo pæbuerint. Quæ vero amicorum ſunt ineptæ E & abſurdæ petitiones, eę non acerbe, ſed manſuete ſunt reiiciendæ, dehortandique ſunt & oſtendendum iſtas virtute exiſtimationeq; ipſorum nō eſſe dignas. Optime omnium hominū Epaminondas, qui cum cauponem è carcere ad deprecationē Pelopidę dimittere abnuiſſet, paulopoſt eūdē amaſia precibus intercedēte miſſum fecit: huiuſmodi, inquiens, beneficia accipere meretriculas par eſt, nō prętores. Moroſe Cato & inſolēter. qui cum Catulus cenſor ſummus eius amicus & familiaris deprecaretur pro quodam qui ab ipſo tū quęſturam gerēte iudicabatur: Turpe, ait, eſt te q nobis adoleſcētes debes bene moratos reddere, à meis eiici famulis. F licebat n. re ipſa officium hoc denegantē, aſperam dicti acerbitatem prętermittere: vt videretur facti quoq; amico moleſti cauſa nō volūtas ipſius, ſed legū & iuſtitię neceſſitas fuiſſe. Sunt & adiuuandos in paranda pecunia amicos in adminiſtratione reip. rationes nequaquā illiberales. vt Themiſtocles cū à pugna videret cadauer aureis torquibus & monili inſigne, præteriit ipſe, & ad amicum conuerſus, Aufer, inquit, hæc: non enim tu quoque es Themiſtocles.

alia amicis præſtandi res ipſæ verſanti in rep. ſæpe
numero occaſionē præbent. Non n. omnes ſunt
Menemachi: proinde huic patrociniū iuſtę cauſæ
cum præmio coniunctū demanda, alteri diuitem
cōmenda ꝓcuratione & defenſione indigentem,
alium in conductione aliqua quæſtuoſa adiuua.
Epaminondas quidē amico cuidam ſuo manda-
uit, vt diuitē quempiam accederet, & ab eo talen-
tum poſceret, ita ſe imperaſſe dicens: cumq; diues
acceſſiſſet, cauſam ſciſcitans: Quia, inquit, hic vir
bonus eget, tu diues es, qui multa ciuitatis bona in
rem tuam vertiſti. Et Ageſilaum Xenophon ſcribit
lætatum fuiſſe quoties amicum ditaret, cum qui-
dem ipſe diuitias deſpiceret. Cæterum quoniā o-
mnibus, vt ait Simonides, caſſitis neceſſe eſt criſtā
innaſci: itaq; nulla reip adminiſtratio non fert ini-
micitias aliquas & diſſenſiones: non minimum re-
fert etiam hanc rem præmeditatum eſſe eum qui
in rep. gerenda verſari inſtituit. Laudant plerique
Themiſtoclem & Ariſtidam, qui quoties ad obe-
undam legationē, aut ducendum exercitum pro-
ficiſcerētur, inimicitiam in finibus patriæ depoſue
runt, reuerſiq; domum eam reſumſerunt. Nōnul-
lis factum Cratinæ Magnetis maiorem in modum
placet. Is cū in reip. tractatione aduerſaretur Her-
meæ viro non potenti quidem, ſed honorum ta-
men percupido, animiq; elati, cernens ſub initiū
belli Mithridatici ciuitatem in diſcrimine verſari,
optionem hanc Hermeæ detulit, vt vel is ſe in ex-
ſulium profecto vrbem gubernaret, vel (ſi ita vide-
retur) ipſe ſolum vertens ſibi imperium relinque-
ret: ne ſua contentione ciuitatem peſſundarent.
Placuit oblata conditio Hermeæ, faſſuſque bello
gerendo præſtare ſibi Cratinam, cum liberis & v-
xore vrbe exceſſit. & Cratinas cum eum deduxit
de ſuo largitus quæ exſulantib. eſſent quam ob-
ſeſſis commodiora, tum re optime geſta vrbem
contra omnium ſpem à pręſente exitio conſerua-
uit. Si enim nobilis eſt magnique animi vox iſta,

Liberos amo meos, ſed patriam magis meam:

cur nō cuiuis prōtius ſit dicere, Odi hunc & cupio
lædere, ſed maiore patrię amore detineor? nolle n.
cum inimico in gratiam redire eam ob cauſam, ob
quam vel amicus ſit dimittēdus nimis quam im-
mane eſt & efferati animi. Verūtamē rectius Pho-
cio & Cato, qui nullas prorſus inimicitias cū reip.
adminiſtratione priuatim cōiunxerunt. ſed cum
in publicis certaminibus pro vtilitate reip. acres ſe
& propoſiti tenaciſſimos gererent, in rebus priua-
tis pacate & humaniter iis vſi ſunt qui in publica
diſſentirent. Nullus enim ciuis pro inimico habē-
dus eſt, niſi quis eſt Ariſtionis inſtar, aut Nabidis,
aut Catilinæ, morbus & vomica veluti reipublicæ.
Qui vero alias diſcrepant, eos inſtar muſici debet
reipub. moderator vel relaxando placide vel in-
tendendo ad concentum reducere: neq; peccan-
tes iracunde aut contumelioſe inceſſere, ſed pla-
cide obiurgare. cuius generis ſunt Homerica iſta:

Nugator, te plus aliis ego mente valere
Crediderам.-- &:
Rectius his aliquid poteras depromere verbis.

rurſumque vbi recte aliquid dixerint aut fecerint,
neque honori eorum inuidere, neq; fauſtis accla-
mationibus parcere. ita fiet, vt & reprehenſioni
ſua ſit in loco autoritas, & à vitio eos auertamus,
virtutem augendo, & probe facta ac dicta, tan-
quam ipſis digniora, delictis comparando.

A δίδωσι γὰρ καὶ τοῦτο πολλάκις τῷ πολιτικῷ τὰ πράγματα
πρὸς τοὺς φίλους. οὐ γὰρ δὴ Μενέμαχοι πάντες εἰσί· τῷ μὲν
ἐγχείρισον συνηγορίαν ἔμμισθον ἀπὸ τοῦ δικαίου, τῷ δὲ σύ-
στησον πλούσιον ἐπιμελείας καὶ προστασίας δεόμενον· ἄλλῳ
δὲ εἰς ἐργολαβίαν τινὰ σύμπραξον, ἢ μίσθωσιν ὠφελείας
ἔχουσαν. Ἐπαμινώνδας δὲ καὶ πλουσίῳ τινὶ προσελθόν-
τα φίλον αἰτεῖν ἐκέλευσεν ἓν τάλαντον, ὡς αὐτοῦ δοῦναι κε-
λεύσαντος· ἐπεὶ δὲ ὁ αἰτηθεὶς ἐλθὼν ἐπυνθάνετο τὴν αἰτί-
αν, Ὅτι χρηστὸς (εἶπεν) οὗτος ὢν πένης ἐστί· σὺ δὲ πλουτεῖς πολ-
λὰ τῆς πόλεως νενοσφισμένος; καὶ τὸν Ἀγησίλαον ὁ Ξενο-
B φῶν ἀγάλλεσθαί φησι πλουτίζοντα τοὺς φίλους, αὐτὸν ὄντα
κρείττονα χρημάτων. ἐπεὶ δὲ πάσαις κορυδαλίσι, κατὰ Σιμω-
νίδην, χρὴ λόφον ἐγγενέσθαι, καὶ πᾶσα πολιτεία φέρει τι-
νὰς ἔχθρας καὶ διαφοράς, οὐχ ἥκιστα προσήκει καὶ περὶ
τούτων ἐσκέφθαι τὸν πολιτικόν. οἱ μὲν οὖν πολλοὶ τὸν Θε-
μιστοκλέα καὶ τὸν Ἀριστείδην ἐπαινοῦσιν, ἐπὶ τῶν ὅρων τὴν
ἔχθραν ἀποτιθεμένους, ὁσάκις ἐπὶ πρεσβείαν ἢ στρατηγίαν
ἐξίοιεν, εἶτα πάλιν ἀναλαμβάνοντας· ἐνίους δὲ καὶ τὸ Κρητίνου
τοῦ Μάγνητος ὑπερφυῶς ἀρέσκει. Ἑρμείᾳ γὰρ ἀντιπολιτευ-
όμενος, ἀνδρὶ οὐ δυνατῷ, φιλοτίμῳ δὲ καὶ λαμπρῷ τὴν
C ψυχήν, ἐπεὶ κατέσχεν ὁ Μιθριδατικὸς πόλεμος, τὴν πό-
λιν ὁρῶν κινδυνεύουσαν, ἐκέλευσε τὸν Ἑρμείαν τὴν ἀρ-
χὴν παραλαβόντα χρῆσθαι τοῖς πράγμασιν αὐτοῦ μετα-
στάντος· εἰ δὲ βούλεται στρατηγεῖν ἐκεῖνον, αὐτὸν ἐκποδὼν ἀ-
πελθεῖν. μὴ φιλοτιμούμενοι πρὸς ἀλλήλους ἀπολέσειαν τὴν
πόλιν. ἤρεσεν ἡ πρόκλησις τῷ Ἑρμείᾳ, καὶ φήσας ἑαυτοῦ πο-
λεμικώτερον εἶναι τὸν Κρητίναν, ὑπεξῆλθε μετὰ παίδων καὶ
γυναικός. ὁ δὲ Κρητίνας ἐκεῖνόν τε προὔπεμψε, τῶν ἰδίων
χρημάτων ἐπιδοὺς ὅσα φεύγουσιν ἦν ἢ πολιορκουμένοις
χρησιμώτερα, καὶ τὴν πόλιν ἄριστα στρατηγήσας παρ' οὐδὲν
ἐλθοῦσαν ἀπολέσθαι περιεποίησεν ἀνελπίστως. εἰ γὰρ εὐ-
D γενὲς καὶ φρονήματος μεγάλου τὸ ἀναφωνῆσαι, Φιλῶ τέκν',
ἀλλὰ πατρίδ' ἐμὴν μᾶλλον φιλῶ, πῶς οὐκ ἐκείνοις προ-
χειρότερον εἰπεῖν ἑκάστῳ, Μισῶ τὸν δεῖνα καὶ βούλομαι ποι-
ῆσαι κακῶς, ἀλλὰ πατρίδα ἐμὴν μᾶλλον φιλῶ. τὸ γὰρ μὴ
θέλειν διαλυθῆναι πρὸς ἐχθρόν, ὧν ἕνεκα δεῖ φίλον προέ-
σθαι, δεινῶς ἄγριον καὶ θηριῶδες. οὐ μὴν ἀλλὰ βέλτιον
οἱ περὶ Φωκίωνα καὶ Κάτωνα, μηδὲ ὅλως ἔχθραν τινὰ
πρὸς πολιτικὰς τιθέμενοι διαφοράς, ἀλλὰ δεινοὶ καὶ ἀπα-
ραίτητοι μόνον ἐν τοῖς δημοσίοις ἀγῶσιν ὄντες μὴ προέσθαι
τὸ συμφέρον, ἐν δὲ τοῖς ἰδίοις ἀμηνίτως καὶ φιλανθρώ-
E πως χρώμενοι τοῖς ἐκεῖ διαφερομένοις. δεῖ γὰρ ἐχθρὸν μη-
δένα νομίζειν πολίτην, ἂν μή τις οἷος Ἀριστίων, ἢ Νάβις,
ἢ Κατιλίνας, νόσημα καὶ ἀπόστημα πόλεως ἐγγένηται· τοὺς δ'
ἄλλως ἀπᾴδοντας, ὥσπερ ἁρμονικὸν ἐπιτείνοντα καὶ χα-
λῶντα πράως εἰς τὸ ἐμμελὲς ἄγειν, μὴ τοῖς ἁμαρτάνουσι
σὺν ὀργῇ καὶ πρὸς ὕβριν ἐπιφυόμενον, ἀλλ' ὡς Ὅμηρος,
ἠθικώτερον,

Ὦ πέπον, ἦ τ' ἐφάμην σε περὶ φρένας ἔμμεναι ἄλλων.

καί, Οἶσθα καὶ ἄλλον μῦθον ἀμείνονα τοῦδε νοῆσαι.

F ἄν τέ τι χρηστὸν εἴπωσιν ἢ πράξωσι μὴ τιμαῖς ἀχθόμενον
αὐτῶν, μηδὲ λόγων εὐφήμων ἐπὶ καλοῖς φειδόμενον. οὕτω
γὰρ ὅ, τε ψόγος ὅπου δεῖ πίστιν ἕξει, καὶ πρὸς τὴν κακίαν δια-
βαλοῦμεν αὐτούς, αὔξοντες τὴν ἀρετήν, καὶ ταῦτα πα-
ραβάλλοντες ἐκείνοις ὡς ἄξια καὶ πρέποντα μᾶλλον.

ἐγὼ δὲ καὶ μαρτυρεῖν ἀξιῶ τὰ δίκαια τοῖς διαφόροις τὸν πολιτικὸν ἄνδρα, καὶ βοηθεῖν κρινομένοις πρὸς τοὺς συκοφάντας, καὶ ταῖς διαβολαῖς ἀπιστεῖν ἂν ὦσιν ἀλλότριαι τῆς προαιρέσεως αὐτῶν· ὥσπερ ὁ Νέρων ἐκεῖνος ὀλίγον ἔμπροσθεν ἢ κτεῖναι τὸν Θρασέαν μάλιστα μισῶν καὶ φοβούμενος, ὅμως ἐγκαλοῦντός τινος ὡς κακῶς κεκριμένου καὶ ἀδίκως, Ἐβουλόμην ἂν (ἔφη) Θρασέαν οὕτως ἐμὲ φιλεῖν, ὡς δικαστὴς ἄριστός ἐστιν. οὐ χεῖρον δὲ καὶ πρὸς ἐπίπληξιν ἑτέρων φύσει πονηρῶν μᾶλλον ἁμαρτανόντων, ἐχθροῦ μνησθέντα κομψοτέρου τὸ ἦθος εἰπεῖν, ἀλλ' ἐκεῖνος οὐκ ἂν τοῦτο εἶπεν οὐδ' ἐποίησεν. ὑπομνηστέον δὲ καὶ πατέρων ἀγαθῶν ἐνίοις ὅταν ἐξαμαρτάνωσιν. Ὅμηρος, Ἦ ὀλίγον οἷ παῖδα ἐοικότα γείνατο Τυδεύς. καὶ πρὸς Σκιπίωνα τὸν Ἀφρικανὸν Ἄππιος ἐν ἀρχαιρεσίαις διαγωνιζόμενος, Ἡλίκον ἂν (εἶπεν) ὦ Παῦλε στενάξειας ὑπὸ γῆς, αἰσθόμενος ὅτι σου τὸν υἱὸν ἐπὶ τιμητικὴν ἀρχὴν καταβαίνοντα Φιλόνεικος ὁ τελώνης δορυφορεῖ. τὰ γὰρ τοιαῦτα νουθετεῖ τοὺς ἁμαρτάνοντας ἅμα καὶ κοσμεῖ τοὺς νουθετοῦντας. πολιτικῶς δὲ καὶ ὁ Νέστωρ ὁ τοῦ Σοφοκλέους ἀποκρίνεται λοιδορούμενος ὑπὸ τοῦ Αἴαντος, Οὐ μέμφομαί σε· δρῶν γὰρ εὖ, κακῶς λέγεις. καὶ Κάτων διενεχθεὶς πρὸς τὸν Πομπήιον, ἐν οἷς ἐβιάζετο τὴν πόλιν μετὰ Καίσαρος, ἐπεὶ κατέστησαν εἰς πόλεμον, ἐκέλευσε Πομπηΐῳ παραδοῦναι τὴν ἡγεμονίαν· ἐπειπὼν ὅτι τῶν αὐτῶν ἐστι καὶ ποιεῖν τὰ μεγάλα κακὰ καὶ παύειν. ὁ γὰρ μεμιγμένος ἐπαίνῳ ψόγος οὐκ ἔχων ὕβριν, ἀλλὰ παρρησίαν, οὐδὲ θυμόν, ἀλλὰ δηγμὸν ἐμποιῶν καὶ μετάνοιαν, εὐμενὴς φαίνεται καὶ θεραπευτικός· αἱ δὲ λοιδορίαι τοῖς πολιτικοῖς ἥκιστα πρέπουσιν. ὅρα δὲ τὰ πρὸς Αἰσχίνην ὑπὸ Δημοσθένους εἰρημένα, καὶ τὰ πρὸς τοῦτον ὑπ' Αἰσχίνου, καὶ πάλιν ἃ πρὸς Δημάδην γέγραφεν Ὑπερείδης, εἰ Σόλων ἂν εἶπεν ἢ Περικλῆς ἢ Λυκοῦργος ὁ Λακεδαιμόνιος ἢ Πιττακὸς ὁ Λέσβιος. καίτοι γε καὶ Δημοσθένης ἐν τῷ δικανικῷ τὸ λοίδορον ἔχει μόνῳ, οἱ δὲ Φιλιππικοὶ καθαρεύουσι καὶ σκώμματος καὶ βωμολοχίας ἁπάσης· τὰ γὰρ τοιαῦτα τῶν ἀκουόντων μᾶλλον αἰσχύνει τοὺς λέγοντας, ἔτι καὶ σύγχυσιν ἀπεργάζεται τῶν πραγμάτων, καὶ διαταράττει τὰ βουλευτήρια καὶ τὰς ἐκκλησίας. ὅθεν ἄριστα ὁ Φωκίων ὑπεκστὰς τῷ λοιδοροῦντι καὶ παυσάμενος τοῦ λέγειν, ἐπεὶ μόλις ἐσιώπησεν ὁ ἄνθρωπος, αὖθις παρελθών, Οὐκοῦν (ἔφη) περὶ μὲν τῶν ἱππέων καὶ τῶν ὁπλιτῶν ἀκηκόατε, λείπεται δέ μοι περὶ τῶν ψιλῶν καὶ πελταστῶν διελθεῖν. ἀλλ' ἐπεὶ πολλοῖς δυσκάθεκτόν ἐστι τὸ πρᾶγμα, καὶ πολλάκις οὐκ ἀχρήστως οἱ λοιδοροῦντες ἐπιστομίζονται ταῖς ἀπαντήσεσιν, ἔστω βραχεῖα τῇ λέξει, καὶ μὴ θυμὸν ἐμφαίνουσα μηδὲ ἀκροχολίαν, ἀλλὰ πρᾳότητα μετὰ παιδιᾶς καὶ χάριτος ἀμωσγέπως δάκνουσαι. αἱ δὲ ἀντεπιστρέφουσαι μάλιστα τοιαῦται. καθάπερ γὰρ τῶν βελῶν ὅσα πρὸς τὸν βαλόντα φέρεται πάλιν, ῥώμῃ τινὶ δοκεῖ καὶ στερεότητι τοῦ πληγέντος ἀνακρουόμενα τοῦτο πάσχειν· οὕτω τὸ λεχθὲν ὑπὸ ῥώμης καὶ συνέσεως τοῦ λοιδορηθέντος, ἐπὶ τοὺς λοιδορήσαντας ἀναστρέφειν ἔοικεν. ὡς τὸ Ἐπαμινώνδου πρὸς Καλλίστρατον ὀνειδίζοντα Θηβαίοις καὶ Ἀργείοις τὴν Οἰδίποδος πατροκτονίαν καὶ τὴν Ὀρέστου μητροκτονίαν· ὅτι, Τοὺς ταῦτα ποιήσαντας ἡμῶν ἐκβαλόντων, ὑμεῖς ἐδέξασθε. καὶ τὸ Ἀνταλκίδου τοῦ Σπαρτιάτου πρὸς τὸν Ἀθηναῖον τὸν φήσαντα, Πολλάκις ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ Κηφισοῦ ἐδιώξαμεν, Ἀλλ' ἡμεῖς γε ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ Εὐρώτα οὐδέποτε.

Ego vero verſantem in rep. virum & inimicis iuſta in cauſa teſtimonium perhibere iubeo, & in iudicio eos contra calumniatorē tueri, alieniſq; ab eorum animi inſtituto criminibus fidem denegare. quemadmodum Nero ille paulo ante quam Thraſeam interficeret, quem maxime oderat ac metuebat, quodam conquerente iniquam in ſua cauſa à Thraſea latam fuiſſe ſententiam: Vtinam vero, inquit, ita me amaret Thraſea, vt optimus eſt iudex. Non abs re eſt etiam, obiurgandi cauſa eos qui vitio quodam naturæ ad peccandum ſunt procliuiores, proferre inimicum eorum meliorib. præditum moribus, ac dicere: atqui hic non erat ita locuturus ſiue acturus. Nōnullis peccantib. parentū p̄clarorū eſt obiicićda mētio. ſic apud Homerū

Haud ſimilem natum tibi Tydeu magne dediſti.

& Appius in comitiis cum Africano Scipione cōtendens, Quam, inquit, ingemiſceres Paule apud manes, ſi ſentires filium tuum cenſuræ petendæ gratia in campum deſcendentem à Philonico publicano ſtipari. Huiuſmodi enim dicta & peccātes emendant, & correctores decent. Ciuiliter etiam Neſtor apud Sophoclē reſpōdet cōuicianti Aiaci:

Non culpo te: bene enim meritus dicis male.

Et Cato cum Pōpeio reſtitiſſet, Cæſari in vi reip. facienda ſocium ſe prębēti, exorto inter hos bello, Pompeium ſummæ rerum iuſſit præfici, eiuſdem eſſe inquiēs, magna mala ciere & amoliri. Permixta n. laudationi reprehenſio, nō contumeliā, ſed libertatē in ſe habens, neq; iram, ſed morſum & pœnitentiā excitans, benigna videtur & ad corrigendum apta. Cōuicia ciuiles minime decent. Tuum enim facio iudiciū, an quę Æſchines & Demoſthenes alter in alterū ſcripſerunt, aut quæ aduerſus Demadē Hyperides: Solon, aut Pericles, aut Lycurgus Spartanus, aut Pittacus Lesbius fuiſſent vſurpaturi. quanquam Demoſthenes in iuridiciali tantum oratione vſus eſt maledictis: Philippicæ omnis & dicacitatis & ſcurrilitatis ſunt puræ. Nā id quidē genus dicteria dicentib⁹ quam in quos dicūtur plus afferunt dedecoris: ac præterea confuſionē ſecum trahunt negociorum, conturbantq; deliberationes & conciones. Optime itaq; Phocio, qui cū ceſſiſſet cōuitianti, ac dicere deſtitiſſet, poſtquā ille tandem conticuit, ſurſum in concionem progreſſus: Ergo, inquit, de equitib. & grauis armaturæ militibus audiuiſtis. reliquum mihi eſt de leuis armaturæ militibus & cetratis diſſerere. Verum quia pleriq; in hoc negocio continere ſe non poſſunt ac ſæpenumero non inutiliter maledicentiū ora reſponſis obthurantur: eſto reſponſio breuis, neque iram præ ſe aut ſtomachum ferat, ſed manſuetudinem cum ioco & gratia tamen vtrumque mordentem. quales maxime ſunt quæ dictum retorquent. Sicut enim tela in eumqui miſit redeuntia, vi quadam & ſoliditate iis impetiti retro auerti videntur: ita maledictum robore & calliditate eius in quem iactum fuit in autorem reuerti apparet. Quale eſt, quod Epaminondas Calliſtrato exprobrāti Thebanis, Oedipi, qui patrem: & Argiuis, Oreſtis, qui matrem interfecit, facinora, reſpondit: Atqui vos hos ipſos à nobis ciectos recepiſtis. Et Antalcidę Spartani ad Athenienſem dicētem, Vos ſæpe à nobis eſtis à Cephiſo in fugam acti, reſponſum: At vos à nobis nunquā eſtis ab Eurota fugati.

Eleganter etiam Phocio Demade vociferante, Athenīēſes te interficient vbi ceperint inſanire: Te vero, ait, vbi ſapere ceperint. Et Craſſ⁹ orator Domitio obiicienti. Nonne tu mortuam murænam, quā alueras in piſcina, defleuiſti? reddidit: nonne tu nullam lacrymam trium vxorum ſepulturæ impendiſti? Atq; hæc quidem etiam in reliqua vita ſuā habent vtilitatem. Sunt porro qui nullam non partem publici muneris ſubeunt, vt Cato, exiſtimantes bono ciui nullam curam aut induſtriā omittendam quę ad potentiam conciliandam conducat. Laudantq; hi Epaminondam quod cum eū Thebani inuidia ducti & cōtumelię faciendæ cauſa Telearcham deſignaſſent, nō detrectauit: ſed fatus, Non modo magiſtratu virum, ſed etiam viro magiſtratum qualis ſit demonſtrari, Telearchiam ad magnam dignitatem ac maieſtatē euexit: cum ante is magiſtratus non fuiſſet niſi ſtercorū ex angiportis eiiciendorum, ac aquarum deriuandarū procuratio quædam. Atque ipſe quoq; nimirum peregre huc aduenientibus riſum moueo, cum talia videor frequenter in publico tractare. Sed tuetur me Antiſthenis dictum memoriæ proditum. qui miranti cuidam, quod ſalſamētum per forum geſtaret, reſpondit: Mihi quidem ipſi fero. Atq; ego viciſſim incuſantibus quod dimenſioni teſtarum adſto, ac cæmenti & lapidum vecturæ, reſpōderim, Non mihi me, ſed patriæ iſta adminiſtrare. Vt enim ſordidus haberi poteſt, qui multa id genus ſibi ipſi tractat, ſuiq; cauſa adminiſtrat: ita cū publice iſta, & commodo ciuitatis tractantur, nequaquā illiberalis eſt, ſed magna etiam ad exigua hęc ſe demittens procuratio & officii promtitudo. Alii Periclis inſtitutum magnificentius ac ſplendidius iudicant, in quorum numero eſt Critolaus quoq; peripateticus. Volebat enim, quemadmodum Athenis Salamina nauis & Paralus non cuiuſuis negocii, ſed neceſſariorum tantum ac magnorum deducerentur in mare: ita ſe quoq; non niſi ad ſummam rerum continentes maximaſque adhiberi actiones. exemplo regis Vniuerſi, qui (vt eſt ab Euripide ſcriptum)

--ſumma procurat modo
Deus, idq; fortunam minora reiicit.

Neq; enim nimium honoris ac contendendi ſtudium in Theagene probamus. qui cum nō ſolum cōuerſionem viciſſet, ſed & multa certamina alia, non tantū pancratio, ſed & pugillatione, & longa decurſione, ad extremū cum funebribus quibuſdā heroicis ludis cœnaret, propoſita de more cuiuis portione, ꝓſiluit, ac pancratio decertauit: perinde ac ſi nemini liceret vincere ſe præſente. vnde factum eſt, vt coronas congeſſerit CIↃCC, quorum pleraſq; pro quiſquiliis haberes. Nihil ab hoc diuerſum faciunt, qui omnia ſubeunt ciuilia munera: nam reprehenſionib. multorum ſeſe exponūt, modeſtiq; fiunt, & cum bene rem gerunt, inuidia: cum male, gaudio excipiuntur: deniq; quæ ab initio admirationi erat eorum induſtria, in ludibriū & riſum excidit. Quale eſt: Metiochus prætor eſt, Metiochus viarum procurator, Metiochus panes, Metiochus farinam diſtribuit, Metiochus omnib. præeſt, Metiochus habebit infortunium. Fuit hic vnus de ſociis Periclis, & (vt apparet) potentia, qua propter hunc erat præditus, odioſe & cum faſtidio ciuium abuſus. Oportet autem ciuilem virum ad populum amore ipſius captum accedere, ſuique etiam abſentis deſiderium in animis ciuium relinquere. quod fecit Scipio Africanus, multum temporis ruri degens,

A χαριέντως δὲ καὶ ὁ Φωκίων, τοῦ Δημοσθένους κεκραγότος, Ἀθηναῖοί σε ἀποκτενοῦσιν· Ἄν γε μανῶσιν (ἔφη) σὲ δὲ, ἂν σωφρονῶσι. καὶ Κράσσος ὁ ῥήτωρ Δομιτίου πρὸς αὐτὸν εἰπόντος, Οὐ σὺ μυραίνης ἐν κολυμβήθρᾳ σοι τρεφομένης, εἶτα ἀποθανούσης, ἔκλαυσας; ἀντηρώτησεν, Οὐ σὺ τρεῖς γυναῖκας θάψας οὐκ ἐδάκρυσας; ταῦτα μὲν οὖν ἔχει χρείαν τινὰ καὶ πρὸς τὸν ἄλλον βίον. πολιτείας δὲ οἱ μὲν εἰς ἅπαν ἐνδύονται μέρος, (ὥσπερ ὁ Κάτων) οὐδεμιᾶς ἀξιοῦντες εἰς δύναμιν ἀπολείπεσθαι φροντίδος οὐδ᾽ ἐπιμελείας τὸν ἀγαθὸν πολίτην. καὶ τὸν Ἐπαμινώνδαν ἐπαινοῦσιν ὅτι φθόνῳ καὶ
B πρὸς ὕβριν ἀποδειχθεὶς τελέαρχος ὑπὸ τῶν Θηβαίων, οὐκ ἠμέλησεν, ἀλλ᾽ εἰπὼν ὡς οὐ μόνον ἀρχὴ ἄνδρα δείκνυσιν, ἀλλὰ καὶ ἀρχὴν ἀνήρ, εἰς μέγα καὶ σεμνὸν ἀξίωμα προήγαγε τὴν τελεαρχίαν οὐδὲν οὖσαν πρότερον ἀλλ᾽ ἢ περὶ τοὺς στενωποὺς ἐκβολῆς κοπρίων καὶ ῥευμάτων ἀποτροπῆς ἐπιμέλειάν τινα. κἀγὼ δ᾽ ἀμέλει παρέχω γέλωτα τοῖς παρεπιδημοῦσιν, ὁρώμενος ἐν δημοσίῳ περὶ τὰ τοιαῦτα πολλάκις. ἀλλὰ βοηθεῖ μοι τὸ τοῦ Ἀντισθένους μνημονευόμενον· θαυμάσαντος γάρ τινος εἰ δι᾽ ἀγορᾶς αὐτὸς φέρει τάριχον, Ἐμαυτῷ γε, εἶπεν. ἐγὼ δ᾽ ἀνάπαλιν πρὸς τοὺς ἐγκαλοῦντας εἰ κε-
C ράμῳ παρέστηκα διαμετρουμένῳ, καὶ φυράμασι καὶ λίθοις παρακομιζομένοις, Οὐκ ἐμαυτῷ γε φημὶ ταῦτα οἰκοδομεῖν, ἀλλὰ τῇ πατρίδι. εἰς γὰρ ἄλλα πολλὰ μικρὸς ἄν τις εἴη καὶ γλίσχρος αὑτῷ διοικῶν, καὶ δι᾽ αὑτὸν πραγματευόμενος· εἰ δὲ δημόσια καὶ διὰ τὴν πόλιν, οὐκ ἀγεννής, ἀλλὰ μεῖζον τὸ μέχρι μικρῶν ἐπιμελὲς καὶ πρόθυμον. ἕτεροι δὲ σεμνότερον οἴονται καὶ μεγαλοπρεπέστερον εἶναι τὸ τοῦ Περικλέους· ὧν καὶ Κριτόλαός ἐστιν ὁ περιπατητικὸς, ἀξιῶν, ὥσπερ ἡ Σαλαμινία ναῦς Ἀθήνησι καὶ ἡ πάραλος οὐκ ἐπὶ πᾶν ἔργον ἀλλ᾽ ἐπὶ τὰς ἀναγκαίας καὶ μεγάλας κατεσπῶντο πράξεις, οὕτως ἑ-
D αυτῷ πρὸς τὰ κυριώτατα καὶ μέγιστα χρῆσθαι, ὡς ὁ τοῦ κόσμου βασιλεύς. τῶν ἄγαν γὰρ ἅπτεται Θεός, τὰ μικρὰ δ᾽ εἰς τύχην ἀνεὶς ἐᾷ, κατὰ τὸν Εὐριπίδην. οὐδὲ γὰρ τοῦ Θεαγένους τὸ φιλότιμον ἄγαν καὶ φιλόνεικον ἐπαινοῦμεν, ὃς οὐ μόνον τὴν περίοδον νενικηκὼς, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἀγῶνας, οὐ παγκρατίῳ μόνον ἀλλὰ καὶ πυγμῇ καὶ δολιχῷ, τέλος ἡρῷα δειπνῶν ἐπιταφίου τινὸς, ὥσπερ εἰώθει, προτεθείσης ἅπασι τῆς μερίδος ἀναπηδήσας, διεπαγκρατίασεν, ὡς οὐδένα νικᾶν δέον αὐτοῦ παρόντος. ὅθεν ἤθροισε χιλίους καὶ διακοσίους στεφάνους, ὧν συρφετὸν ἄν τις ἡγήσαιτο τοὺς πλείστους. οὐδὲν οὖν
E τούτου διαφέρουσιν οἱ πρὸς πᾶσαν ἀποδυόμενοι πολιτικὴν πρᾶξιν, ἀλλὰ ποιοῦσιν μεμπτοὺς ἑαυτοὺς τοῖς πολλοῖς, ἐπαχθεῖς τε γίνονται καὶ κατορθοῦντες ἐπίφθονοι· κἂν σφαλῶσιν, ἐπίχαρτοι. καὶ τὸ θαυμαζόμενον αὐτῶν ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπιμελείας εἰς χλευασμὸν ὑπονοστεῖ καὶ γέλωτα· τοιοῦτον, Μητίοχος μὲν στρατηγεῖ, Μητίοχος δὲ τὰς ὁδοὺς, Μητίοχος δὲ ἄρτους ἐποπτᾷ, Μητίοχος δὲ τὰ ἄλφιτα, Μητίοχος δὲ πάντα ποιεῖται, Μητίοχος δ᾽ οἰμώξεται. τῶν Περικλέους οὗτος εἷς ἦν ἑταίρων, τῇ δι᾽ ἐκεῖνον, ὡς ἔοικε, δυνάμει χρώμενος ἐπιφθόνως καὶ κατακόρως. δεῖ δέ, ὥς φασιν,
F ἐρῶντι τῷ δήμῳ τὸν πολιτικὸν προσφέρεσθαι, καὶ μὴ παρόντος ἑαυτοῦ πόθον ἐναπολείπειν. ὃ καὶ Σκιπίων ὁ Ἀφρικανὸς ἐποίει, πολὺν χρόνον ἐν ἀγρῷ διαιτώμενος,

ἅμα καὶ τοῦ φθόνου τὸ βάρος ἀφαιρῶν, καὶ διδοὺς ἀναπνοὴν τοῖς πιέζεσθαι δοκοῦσιν ὑπὸ τῆς ἐκείνου δόξης. Τιμησίας δὲ ὁ Κλαζομένιος, τὰ μὲν ἄλλα ἦν περὶ τὴν πόλιν ἀνὴρ ἀγαθός, τῷ δὲ πάντα πράσσειν δι' ἑαυτοῦ, φθονούμενος ἠγνόει καὶ μισούμενος, ἕως αὐτῷ συνέβη τι τοιοῦτον. ἔτυχον ἐν ὁδῷ παῖδες ἐκ λάκκου τινὸς ἀστράγαλον ἐκκόπτοντες ἐκείνου παριόντος. ὧν οἱ μὲν ἔφασκον μένειν· ὁ δὲ πατάξας, Οὕτως (εἶπεν) ἐκκόψαιμι Τιμησίου τὸν ἐγκέφαλον, ὡς οὗτος ἐγκέκοπται. τοῦτο ὁ Τιμησίας ἀκούσας, καὶ συνεὶς τὸν διήκοντα διὰ πάντων αὐτοῦ φθόνον, ἀναστρέψας ἔφρασε τὸ πρᾶγμα τῇ γυναικί, καὶ κελεύσας ἕπεσθαι συνεσκευασμένην εὐθὺς ἀπὸ τῶν θυρῶν ᾤχετο ἀπιὼν ἐκ τῆς πόλεως. ἔοικε Θεμιστοκλῆς τοιούτου τινὸς ἀπαντῶντος αὐτῷ παρὰ τῶν Ἀθηναίων, εἰπεῖν, Τί ὦ μακάριοι κοπιᾶτε πολλάκις εὖ πάσχοντες; αὐτῶν δὲ τούτων τὰ μὲν ὀρθῶς, τὰ δ' οὐκ εὖ λέλεκται. τῇ μὲν γὰρ εὐνοίᾳ καὶ κηδεμονίᾳ δεῖ μηδενὸς ἀφεστάναι τῶν κοινῶν, ἀλλὰ πᾶσι προσέχειν καὶ γινώσκειν ἕκαστα, μηδὲ ὥσπερ ἐν πλοίῳ, σκεῦος ἱερὸν ἀποκεῖσθαι τὰς ἐσχάτας περιμένοντα χρείας τῆς πόλεως καὶ τύχας· ἀλλ' ὡς οἱ κυβερνῆται τὰ μὲν ταῖς χερσὶ δι' αὐτῶν πράττουσι, τὰ δὲ ὀργάνοις ἑτέροις δι' ἑτέρων ἄπωθεν καθήμενοι, περιάγουσι καὶ στρέφουσι, χρῶνται δὲ καὶ ναύταις καὶ πρῳρεῦσι καὶ κελευσταῖς, καὶ τούτων ἐνίους ἀνακαλούμενοι πολλάκις εἰς πρύμναν ἐγχειρίζουσι τὸ πηδάλιον. οὕτω τῷ πολιτικῷ προσήκει παραχωρεῖν μὲν ἑτέροις ἄρχειν καὶ προσκαλεῖσθαι πρὸς τὸ βῆμα μετ' εὐνοίας καὶ φιλανθρωπίας, κινεῖν δὲ μὴ πάντα τῆς πόλεως τοῖς αὑτοῦ λόγοις καὶ ψηφίσμασιν ἢ πράξεσιν, ἀλλ' ἔχοντα πιστοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας, ἕκαστον ἑκάστῃ χρείᾳ κατὰ τὸ οἰκεῖον προσαρμόττειν. ὡς Περικλῆς Μενίππῳ μὲν ἐχρῆτο πρὸς τὰς στρατηγίας, δι' Ἐφιάλτου δὲ τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴν ἐταπείνωσε, διὰ δὲ Χαρίνου τὸ κατὰ Μεγαρέων ἐκύρωσε ψήφισμα, Λάμπωνα δὲ Θουρίων οἰκιστὴν ἐξέπεμψεν. οὐ γὰρ μόνον τῆς δυνάμεως εἰς πολλοὺς διανέμεσθαι δοκούσης ἧττον ἐνοχλεῖ τὸν φθόνον τὸ μέγεθος, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν χρειῶν ἐπιτελεῖται μᾶλλον. ὡς γὰρ ὁ τῆς χειρὸς εἰς τοὺς δακτύλους μερισμὸς οὐκ ἀσθενῆ πεποίηκεν ἀλλὰ τεχνικὴν καὶ ὀργανικὴν αὐτῆς τὴν χρῆσιν, οὕτως ὁ πραγμάτων ἑτέροις ἐν πολιτείᾳ μεταδιδοὺς, ἐνεργοτέραν ποιεῖ τῇ κοινωνίᾳ τὴν πρᾶξιν. ὁ δὲ ἀπληστίᾳ δόξης ἢ δυνάμεως πᾶσαν ἑαυτῷ τὴν πόλιν ἀνατιθεὶς, καὶ πρὸς ὃ μὴ πέφυκε μηδὲ ἤσκηται προσάγων αὑτόν, ὡς Κλέων πρὸς τὸ στρατηγεῖν, Φιλοποίμην δὲ πρὸς τὸ ναυαρχεῖν, Ἀννίβας δὲ πρὸς τὸ δημηγορεῖν, οὐκ ἔχει παραίτησιν ἁμαρτάνων· ἀλλὰ προσακούει τὸ τοῦ Εὐριπίδου, Τέκτων γὰρ ὢν ἔπραττες οὐ ξυλουργικά. λέγειν ἀπίθανος ὢν ἐπρέσβευες, ἢ ῥᾴθυμος ὢν ᾠκονόμεις, ψήφων ἄπειρος ἐταμίευες, ἢ γέρων καὶ ἀσθενὴς, ἐστρατήγεις. Περικλῆς δὲ καὶ πρὸς Κίμωνα διενείματο τὴν δύναμιν, αὐτὸν μὲν ἄρχειν ἐν ἄστει, τὸν δὲ, πληρώσαντα τὰς ναῦς, τοῖς βαρβάροις πολεμεῖν. ἦν γὰρ ὁ μὲν πρὸς πολιτείαν, ὁ δὲ πρὸς πόλεμον εὐφυέστερος. ἐπαινοῦσι δὲ καὶ τὸν Ἀναφλύστιον Εὔβουλον, ὅτι πίστιν ἔχων ἐν τοῖς μάλιστα καὶ δύναμιν, οὐδὲν τῶν Ἑλληνικῶν ἔπραξεν, οὐδ' ἐπὶ στρατηγίαν ἦλθεν, ἀλλ' ἐπὶ τὰ χρήματα τάξας ἑαυτόν, ηὔξησε τὰς κοινὰς προσόδους, καὶ μεγάλα τὴν πόλιν ἀπὸ τούτων ὠφέλησεν. Ἰφικράτης δὲ καὶ μελέτας λόγων ποιούμενος ἐν οἴκῳ πολλῶν παρόντων ἐχλευάζετο

A vt & inuidiæ minueret onus, & reſpirandi facultatem concederet iis qui gloria ipſius premi videbãtur. Contra Timeſias Clazomenius, vir alioqui de repub. bene meritus, non animaduertit ſe propterea quod omnia ſolus ageret, in inuidia eſſe & odio apud ſuos, donec tale ei quippiam vſu venit. in via pueri talũ è foſſa excutiebant Timeſia prætereunte. eorũ alii dicebant non excuſſum iri talum: qui vero eum excutiebat, Vtinam, inquit, ita Timeſiæ cerebrum excutiam, vt hunc talum excuſſero. hoc audito Timeſias, intelligenſq; odium ſui omnium animos peruagari, domum reuertit, ac vxori re ex- B poſita mandauit, vt rebus conuaſatis ſe ſequeretur, rectaque à foribus digreſſus vrbe exiuit. Apparet etiam Themiſtocli aliquid ſimile ab Athenienſibus euenisſe, cum diceret: Quid defatigamini, ò felices, crebra accipiendo beneficia? Horum autem quædam recte dicta ſunt, quædam ſecus. Nam quod ad ſtudium & procurationem attinet, nulla pars reip. ciuili viro deſerenda, curandæ cognoſcendæque ſunt omnes: neq; debet veluti in naui ſacra anchora, ſeipſum ad extremas ciuitatis neceſſitates ac caſus reſeruare. Sed quemadmodum gubernator nauis alia ſuis ipſe peragit mani- C bus, alia inſtrumentis ac manibus aliorum eminus ipſi ſedens verſat, vtiturque nautis, proretis, & remigum magiſtris, quorum nonnullis interdum in puppim euocatis clauum tradit: ſic ciuilis viri eſt officium, vt aliis quoque imperium concedat, eoſque benigne ad tribunal inuitet, neque omnes ciuitatis res ſuis vnius orationibus, decretis, atque actionibus adminiſtret, ſed fidos habeat bonoſq; viros, quorum vnumquemque peculiari alicui negocio accommodet tractando. Sic Pericles Menippo vſus eſt ad gerenda bella, Ephialtis opera concilium Areopagiticum depreſſit, per Charinum legem contra Megarenſes pertulit, Lamponem Thurios conditum emiſit. Non enim tan- D tum minus obnoxia eſt inuidiæ ob magnitudinẽ potentia, quæ in multos diſtributa videtur: ſed & rectius negocia conficiuntur. Sicut enim manus in digitos diuiſio, non imbecillum eius reddidit, ſed artificioſum & inſtrumentis expeditum vſum: ita qui in rep. aliis munera publica committit, actiones efficit ob ſocietatem efficaciores. At qui inſatiabili gloriæ potentiæve ſtudio totam ſibi imponit rempubl. & ea quoque aggreditur ad quæ vel à natura vel ab exercitatione eſt imparatus, (vt cum Cleo ad ducendum exercitum, Philopœmen ad regendam claſſem, Annibal ad concionandum E ſe contulit) eius vbi quid peccatum eſt non habet locum excuſatio, ſed occinitur præterea ei Euripideum hoc:

Tractaſti, qui faber eſſes, non fabrilia;

ſcilicet legationem obiuiſti artis perſuadendi rudis, annonam procuraſti ſocors, quæſturã geſſiſti ignarus calculi, ſenex vel imbecillus exercitũ duxiſti. Pericles vero etiam cum Cimone potentiam diuiſit, vt ipſe in vrbe imperaret, Cimo claſſem in barbaros duceret: erat enim hic ad bellum, ad ciuiles res ille natura aptior. Laudatur etiam Eu- F bulus Anaphlyſtius, qui cum fide eſſet ſumma atque potentia, nihil rerum Græcarum geſſit, neq; ad præturam bellicam ſe contulit: ſed adminiſtrationem pecuniæ amplexus, publicos auxit redit⁹, magnoq; fuit patriç emolumento. Iphicrates contra domi multis præſentibus declamans riſui fuit

quia etſi fuiſſet, q̃ minime erat, orator bellus, tamẽ cõtentus bellica gloria, decedere ſchola ſophiſtis debebat. Præterea quoniã oẽs populi ea laborant animorũ peruerſitate, vt de iis maligne ſentiãt qui remp. regũt, vtq; anſas eos culpandi captent, multaq; vtilia q̃ citra diſſidiũ aut altercationẽ aguntur in ſuſpicionẽ vocent, tanq̃ per coniurationẽ geſta, eaq; res maxime ſodalitia & amicitias calumniis obiicit: non debet ſane vir ciuilis verã inimicitiam vllã aut diſſenſionẽ ſibi facere reliq̃. quantumuis Onomademus Chiorũ populi ductor cũ in ſeditione victor extitiſſet, nõ paſſus fuerit omnes eiici aduerſarios, quod vereri ſe diceret ne inimicis omnino liberati cum amicis diſſentire inciperent. hoc quidem fatuum eſt. Verum cum multitudini ſuſpecta eſt actio aliqua magna & ſalutaris, nõ expedit vniuerſos tanquam ex compoſito ad vnam eandemq; dicendã ſententiã venire. ſed duo vel tres facta diſceſſione placide contra amicũ dicãt, ac tandem veluti conuicti à ſua ſentẽtia diſcedãt. ſic enim vna in ſententiã ꝓpoſitam populus ab iis perducitur, dum eos vtilitate moueri exiſtimat. In exiguis quidẽ cauſis & ad nullã magnã rem perducentib. nihil impedit quin re etiã vera ſinas amicos diſſentire, vnoquolibet ſuas ſecuto rationes: vt in negociis principalibus atq; maximis videantur optimi publici cauſa, non dedita in hoc prius opera conſentire. Enimuero ciuilis vir naturæ ratione ſemper princeps eſt ciuitatis, vt rex inter apes. idq; cogitantem oportet reip. gubernacula in manib. habere. reliquos minores magiſtratus neq; admodũ capeſſere, neq; ſæpe: (nam magiſtratuum gerendorũ cupiditati neq; cum maieſtate, neq; cũ populari gratia conuenit) neq; rurſum auerſari eos deferente ac inuitante populo, ſed tametſi inferiores gloria ipſius ſint, in iis capeſſendis ſtudium multitudinis comprobare. æquũ enim eſt vt ex ſuperiorib. magiſtratibus ornamenta adeptus, inferiores viciſſim exornet: vtq; in maiorib. illis dignitatibus, qualis eſt Athenis p̄tura, Rhodi prytanea, & apud nos Bœotarchia, ea moderatione verſatus, vt nonnihil de eorum maieſtate vltro remiſerit, minorib. aliquid dignitatis atq; amplitudinis conciliet: atq; vt in his à contemtu ſe, ſic in illis ab inuidia tutum p̄ſtet. porro qualemcunq; magiſtratũ occipienti, non eæ modo in promptu ſunt habendæ rationes, quib. Pericles ſeipſum officii cõmonefaciebat, quoties chlamydẽ ſumeret, Animum aduerte Pericles, liberis Græcis præes, præes ciuibus Athenienſibus: ſed & hæc ſecum commemoranda, Imperas ſubditus, vrbi præfectus q̃ procõſulibus, aut procuratoribus Cæſaris eſt ſubiecta. non hic lanceæ campi ſunt, nec priſcæ Sardes, neque Lydorum illa potentia. geſtanda eſt tibi chlamys vilior, & à prætorio oculi in tribunal conuertendi, neq; multum fiduciæ in corona ponendum cum ſupra caput tuũ calceos cernas. ſed imitandi ſunt hiſtriones, & ſuo modo actioni affectus, geſtuſq; & ornamenta adhibenda, interim verba ſuggerenti aures p̄bendo, neq; extra modum & menſuram ab eo cuius ſumma eſt poteſtas præſcriptã muneri cõceſſo egrediendo. Hoc enim loco error non ſibilos aut ſannas excitat: ſed multos arripuit

Vindex atrox ſecuris ceruicem amputans:

quod euenit Pardalę noſtro, finium oblito. alius in inſulam relegatus, factus eſt iuxta illud Solonis,

Pholegandrius, aut Sicinita

A καὶ γὰρ εἰ λογεὺς ἀγαθὸς ἀλλὰ μὴ φαῦλος ἦν, ἔδει τὴν ἐν τοῖς ὅπλοις δόξαν ἀγαπῶντα, τῆς σχολῆς ἐξίστασθαι τοῖς σοφισταῖς. ἐπεὶ δὲ παντὶ δήμῳ τὸ κακόηθες καὶ φιλαίτιον ἔνεστι πρὸς τοὺς πολιτευομένους, καὶ πολλὰ τῶν χρησίμων, ἂν μὴ στάσιν ἔχῃ, μηδὲ ἀντιλογίαν ὑπονοοῦσι πράττεσθαι συνωμοτικῶς, καὶ τοῦτο διαβάλλει μάλιστα τὰς ἑταιρείας καὶ φιλίας· ἀληθινὴν μὲν ἔχθραν ἢ διαφορὰν οὐδεμίαν ἑαυτοῖς ὑπολειπτέον. ὡς ὁ τῶν Χίων δημαγωγὸς Ὀνομάδημος οὐκ εἴα τῇ στάσει κρατήσας, πάντας ἐκβάλλειν τοὺς ὑπεναντίους, Ὅπως (ἔφη) μὴ πρὸς B τοὺς φίλους ἀρξώμεθα διαφέρεσθαι, τῶν ἐχθρῶν παντάπασιν ἀπαλλαγέντες. τοῦτο μὲν γὰρ εὔηθες. ἀλλ' ὅταν ὑπόπτως ἔχωσιν οἱ πολλοὶ πρός τι πρᾶγμα καὶ μέγα καὶ σωτήριον, οὐ δεῖ πάντας ὥσπερ ἀπὸ συντάξεως ἥκοντας, τὴν αὐτὴν λέγειν γνώμην, ἀλλὰ καὶ δύο καὶ τρεῖς διαστάντας ἀντιλέγειν ἠρέμα τῷ φίλῳ, εἶτα ὥσπερ ἐξελεγχομένους μετατίθεσθαι. συνεφέλκονται γὰρ οὕτω τὸν δῆμον, ὑπὸ τοῦ συμφέροντος ἄγεσθαι δόξαντες. ἐν μέντοι τοῖς ἐλάττοσι καὶ πρὸς μέγα μηδὲν ἥκουσιν, οὐ χεῖρόν ἐστι καὶ ἀληθῶς ἐᾶν διαφέρεσθαι τοὺς φίλους, ἕκαστον ἰδίῳ λογισμῷ χρώμενον, ὅπως περὶ τὰ κυριώτατα καὶ μέγιστα φαίνωνται πρὸς C τὸ βέλτιστον οὐκ ἐκ παρασκευῆς ὁμοφρονοῦντες. Φύσει μὲν οὖν ἄρχων ἀεὶ πόλεως ὁ πολιτικὸς, ὥσπερ ἡγεμὼν ἐν μελίτταις· καὶ τοῦτο χρὴ διανοούμενον, ἔχειν τὰ δημόσια διὰ χειρός· ἃς δὲ ὀνομάζουσιν ἐξουσίας καὶ χειροτονοῦσιν ἀρχάς, μήτε ἄγαν διώκειν καὶ πολλάκις· (οὐ γὰρ σεμνὸν οὐδὲ δημοτικὸν ἡ φιλαρχία) μήτε ἀπωθεῖσθαι, τοῦ δήμου κατὰ νόμον διδόντος καὶ καλοῦντος. ἀλλὰ κἂν ταπεινότεραι τῆς δόξης ὦσι, δέχεσθαι καὶ συμφιλοτιμεῖσθαι. δίκαιον γὰρ, ὑπὸ τῶν μειζόνων κοσμουμένους ἀρχῶν, ἀντικοσμεῖν τὰς ἐλάττονας. καὶ τῶν μὲν βαρυ- D τέρων (οἷον στρατηγίας Ἀθήνησι, καὶ πρυτανείας ἐν Ῥόδῳ, καὶ Βοιωταρχίας παρ' ἡμῖν) ὑφίεσθαί τι καὶ παρενδιδόναι μετριάζοντα· ταῖς δὲ μικροτέραις ἀξίωμα προστιθέναι καὶ ὄγκον. ὅπως μήτε περὶ ταύτας εὐκαταφρόνητοι, μήτ' ἐπίφθονοι περὶ ἐκείνας ὦμεν. εἰσιόντα δὲ εἰς ἅπασαν ἀρχὴν, οὐ μόνον ἐκείνους δεῖ προχειρίζεσθαι τοὺς λογισμοὺς οἷς ὁ Περικλῆς αὑτὸν ὑπεμίμνησκεν ἀναλαμβάνων τὴν χλαμύδα, Πρόσεχε Περίκλεις· ἐλευθέρων ἄρχεις, Ἑλλήνων ἄρχεις, πολιτῶν Ἀθηναίων· ἀλλὰ κἀκεῖνο λέγειν πρὸς ἑαυτὸν, Ἀρχόμενος ἄρχεις, ὑποτεταγμένης πόλεως ἀνθυ- E πάτοις, ἐπιτρόποις Καίσαρος· οὐ ταῦτα λόγχης πεδία. οὐδὲ αἱ παλαιαὶ Σάρδεις, οὐδὲ ἡ Λυδῶν ἐκείνη δύναμις. εὐσταλεστέραν δεῖ τὴν χλαμύδα ποιεῖν, καὶ βλέπειν ἀπὸ τοῦ στρατηγίου πρὸς τὸ βῆμα, καὶ τῷ στεφάνῳ μὴ πολὺ φρόνημα πιστεύειν; ὁρῶντα τοὺς καλτίους ἐπάνω τῆς κεφαλῆς· ἀλλὰ μιμεῖσθαι τοὺς ὑποκριτὰς, πάθος μὲν ἴδιον καὶ ἦθος καὶ ἀξίωμα τῷ ἀγῶνι προστιθέντας, τοῦ δ' ὑποβολέως ἀκούοντας, καὶ μὴ παρεκβαίνοντας τοὺς ῥυθμοὺς καὶ τὰ μέτρα τῆς διδομένης ἐξουσίας ὑπὸ τῶν κρατούντων. ἡ γὰρ ἔκπτωσις οὐ φέρει συριγμὸν οὐδὲ χλευασμὸν, F ἀλλὰ πολλοῖς μὲν ἐπέβη Δεινὸς κολαστὴς πέλεκυς αὐχένος τομεὺς, ὡς τοῖς περὶ Παρδάλαν τὸν ὑμέτερον, ἐκλαθομένοις τῶν ὅρων. ὁ δέ τις ἐκριφεὶς εἰς νῆσον, γέγονε κατὰ τὸν Σόλωνα,

Φολεγάνδριος, ἢ Σικινίτης,

Ἀντὶ γ' Ἀθηναίου πατρίδ' ἀμειψάμενος. τὰ μὲν γὰρ A μικρὰ παιδία τῶν πατέρων ὁρῶντες ἐπιχειροῦντα τὰς κρηπῖδας ὑποδεῖσθαι καὶ τοὺς στεφάνους περιτίθεσθαι μετὰ παιδιᾶς, γελῶμεν· οἱ δ' ἄρχοντες ἐν ταῖς πόλεσιν ἀνοήτως τὰ τῶν προγόνων ἔργα καὶ φρονήματα καὶ πράξεις ἀσυμμέτρους τοῖς παροῦσι καιροῖς καὶ πράγμασιν οὔσας μιμεῖσθαι κελεύοντες, ἐξαίρουσι τὰ πλήθη, γελοῖά τε ποιοῦντες, οὐκέτι γέλωτος ἄξια πάσχουσιν, ἂν μὴ πάνυ καταφρονηθῶσι. πολλὰ γάρ ἐστιν ἄλλα τῶν πρότερον Ἑλλήνων διεξιόντα τοῖς νῦν, ἠθοποιεῖν καὶ σωφρονίζειν. ὡς Ἀθήνησιν ὑπομιμνήσκοντα μὴ τῶν πολεμικῶν, ἀλλ' οἷόν ἐστι τὸ ψήφισμα τὸ τῆς ἀμνηστίας ἐπὶ τοῖς τριάκοντα, καὶ τὸ ζημιῶσαι Φρύνιχον, τραγῳδίᾳ διδάξαντα τὴν Μιλήτου ἅλωσιν, καὶ ὅτι Θήβας Κασάνδρου κτίζοντος, ἐστεφανηφόρησαν. τὸν δὲ ἐν Ἄργει πυθόμενοι σκυταλισμὸν, ἐν ᾧ πεντακοσίους καὶ χιλίους ἀνῄρησαν ἐξ αὑτῶν οἱ Ἀργεῖοι, περιενεγκεῖν καθάρσιον περὶ τὴν ἐκκλησίαν ἐκέλευσαν. ἐν δὲ τοῖς Ἁρπαλείοις τὰς οἰκίας ἐρευνῶντες, μόνην τὴν τοῦ γεγαμηκότος νεωστὶ παρῆλθον. ταῦτα γὰρ ἔξεστι καὶ νῦν ζηλοῦντας, ἐξομοιοῦσθαι τοῖς προγόνοις· τὸν δὲ Μαραθῶνα, καὶ τὸν Εὐρυμέδοντα, καὶ τὰς Πλαταιὰς, καὶ ὅσα τῶν παραδειγμάτων οἰδεῖν ποιεῖ καὶ φρυάττεσθαι διακενῆς τοὺς πολλοὺς, ἀπολιπόντας ἐν ταῖς σχολαῖς τῶν σοφιστῶν. οὐ μόνον δὲ δεῖ παρέχειν αὑτόν τε καὶ τὴν πατρίδα πρὸς τοὺς ἡγεμόνας ἀναίτιον, ἀλλὰ καὶ φίλον ἔχειν ἀεί τινα τῶν ἄνω δυνατωτάτων, ὥσπερ ἕρμα τῆς πολιτείας βέβαιον. τοιοῦτοι γάρ εἰσι Ῥωμαῖοι, πρὸς τὰς πολιτικὰς σπουδὰς προθυμότατοι τοῖς φίλοις, καὶ καρπὸν οὐκ ἐκ φιλίας ἡγεμονικῆς λαμβάνοντες, οἷον ἔλαβε Πολύβιος καὶ Παναίτιος. τῇ Σκιπίωνος εὐνοίᾳ πρὸς αὐτοὺς μεγάλα τὰς πατρίδας ὠφελήσαντες, εἰς εὐδαιμονίαν ἐξενέγκασθαι καλόν. Ἄρειόν τε Καῖσαρ, ὅτε τὴν Ἀλεξάνδρειαν εἷλε διὰ χειρὸς ἔχων, καὶ μόνῳ προσομιλῶν τῶν συνήθων, συνεισήλασεν, εἶτα τοῖς Ἀλεξανδρεῦσι τὰ ἔσχατα προσδοκῶσι καὶ δεομένοις, ὁ Αὔγουστος ἔφη διαλλάττεσθαι, διά τε τὸ μέγεθος τῆς πόλεως, καὶ διὰ τὸν οἰκιστὴν Ἀλέξανδρον, καὶ τρίτον (ἔφη) τῷ φίλῳ μου τούτῳ χαριζόμενος. ἆρά γε ἄξιον τῇ χάριτι ταύτῃ παραβαλεῖν τὰς πολυταλάντους ἐπιτροπὰς καὶ διοικήσεις τῶν ἐπαρχιῶν, ἃς διώκοντες οἱ πολλοὶ γηράσκουσι πρὸς ἀλλοτρίαις θύραις τὰ οἴκοι προλιπόντες; ἢ τὸν Εὐριπίδην ἐπανορθωτέον, ᾄδοντα καὶ λέγοντα, ὡς εἴπερ ἀγρυπνεῖν χρὴ, καὶ φοιτᾶν ἐπ' αὐλὴν ἑτέρου, καὶ ὑποβάλλειν ἑαυτὸν ἡγεμονικῇ συνηθείᾳ, πατρίδος πέρι κάλλιστον ἐπὶ ταῦτα χωρεῖν, τὰ δὲ ἄλλα τὰς ἐπὶ τοῖς ἴσοις καὶ δικαίοις φιλίας ἀσπάζεσθαι καὶ διώκειν. ποιοῦντα μέντοι καὶ παρέχοντα τοῖς κρατοῦσιν εὐπειθῆ τὴν πατρίδα, δεῖ μὴ προσκαταπεινοῦν, μηδὲ τοῦ σκέλους δεδεμένου προσυποβάλλειν καὶ τὸν τράχηλον, ὥσπερ ἔνιοι καὶ μικρὰ καὶ μείζω φέροντες ἐπὶ τοὺς ἡγεμόνας, ἐξονειδίζουσι τὴν δουλείαν, μᾶλλον δὲ ὅλως τὴν πολιτείαν ἀναιροῦσι, καταπλῆγα καὶ περιδεῆ καὶ πάντων ἄκυρον ποιοῦντες. ὥσπερ γὰρ οἱ χωρὶς ἰατροῦ μήτε δειπνεῖν μήτε λούεσθαι συνεθισθέντες, οὐδ' ὅσον ἡ φύσις δίδωσι, χρῶνται τῷ ὑγιαίνειν· οὕτως οἱ παντὶ δόγματι καὶ συνεδρίῳ, καὶ χάριτι καὶ διοικήσει προσάγοντες ἡγεμονικὴν κρίσιν, ἀναγκάζουσιν ἑαυτῶν μᾶλλον ἢ βούλονται δεσπότας εἶναι τοὺς ἡγουμένους.

B C D E F

Extorris patriæ limine Cecropiæ.

Etenim cum videmus puerulos parentum crepidas conari ſubligare ſibi, aut coronas eorum capitibus ſuis imponere, per iocum ridemus. at vrbani magiſtratus, maiorum opera, arduos conatus, & facta præſentibus temporibus ac rebus non congruentia ſtulte iubentes imitari, multitudinē concitant: & cum ridicula ſunt moliti, non riſu iam digna patiuntur, niſi plane ſint contempti. Sunt ſane multa priſcorum Græcorum facta, quibus recenſendis noſtrorum poſſimus formare & corrigere mores. vel ſi quis Athenis non bello geſtas res, ſed (verbi gratia) decretum de conterendis obliuione iniuriis factum poſt deiectos xxx tyrannos referat: & quod Phrynichum mulctauerunt qui tragœdiam de capta Mileto docuiſſet: quod Caſandro Thebas inſtaurante coronas geſtauerunt: quod audito Argiuos ſcytaliſmo facto ciɔiɔ ciues interfeciſſe, concionem luſtrare iuſſerunt: quod ob Harpali pecunias domos perſcrutantes: eam ſolam eximiam habuerunt, in qua nouus maritus agebat. His enim etiamnum imitandis licet maiorum ſimiles fieri. Marathon autem, Eurymedon, Platææ, & quæ alia exempla animos multitudinis inflant, inanique ferocia extollunt, in rhetorum ſcholis ſunt relinquenda. Non modo autem ſe & patriam ciuilis vir inculpatam apud principem præſtare debet, ſed præterea ſemper aliquem ex potentiſſimis habere amicum, veluti fulcrum reipubl. ſtabile. Eo enim ſunt Romani ingenio, vt in officiis ciuilibus promptiſſimos ſe amicis exhibeant. Eſtque vtile exempla eorum proferre, qui magnas ex principum familiaritate vtilitates perceperunt. ſicut Polybius & Panætius Scipionis adiuti fauore, patriæ vterque ſuæ magnum ad felicitatem attulit adiumentum. & Cæſar cum Alexandream cepiſſet, Areum manu tenens, cumque eo familiarium ſolo colloquens, in eam vrbem eſt inuectus. metuentibuſque extrema Alexandrinis ac deprecantibus, Veniam ſe dare reſpondit, cum ob vrbis amplitudinem, tum ob conditorem eius Alexandrum, ac tertio in Arei amici ſui gratiam. Numnam huiuſmodi beneficio comparari merentur procurationes illæ & adminiſtrationes prouinciarum pecunioſiſſimæ, quas plerique ſectantes, rebus domi relictis conſeneſcunt ad alienas fores? aut potius Euripides corrigendus, itaque canendum & dicendum:

Nam ſi peruigilandum eſt.--

& aula alterius frequentanda, ſubmittendumque ſeſe principis familiaritati, patriæ cauſa hæc rectiſſime ſubeas, cæteroqui amicitię æquis & iuſtis cōditionibus parandæ ſunt. Interim qui patriam principibus obſequentem reddit, non debet ei opprimendæ ſocium ſe præbere, neque ligato crure ſubiicere etiam ceruices. ſicut nonnulli omnia & parua & magna ad principes dum deferunt, patriæ ſeruitutem exprobrant, immo totam potius rempub. abolent, pauidam eam & formidoloſam, nulliuſque rei compotem reddentes. Quo enim pacto qui ſine medico neque cœnare neque lauare ſunt adſueti, ne tantum quidem quantum naturæ conceſſit, ſanitate fruuntur: eodem qui cuiuis decreto, concilio, muneri, adminiſtrationi principis auctoritatem inducunt, cogunt principes magis quam ij vellent ipſorum dominos eſſe.

aut de quibus inter ſe altercantur, dum non ferunt ſe inter ciues poſteriores ferre, ea vt conſequantur, potentiores introducunt. inde fit, vt & ſenatus, & populus, & iudicia, & magiſtratus omnis autoritatem ſuam amittat. Eſt autem ciuilis viri plebeios æqualitate, potentes mutuis obſequiis demulcere, & negocia intra reip. fines hac ratione contenta tranſigere, iiſq; ciuilem quandam, tanquam morbis arcanis, medicinam facere. vt & ipſe potius inter ciues cadere cauſa dignetur, q̃ cum contumelia & corruptela patriæ legum victoriã conſequi. reliquoſq; ſingulos ad idem precibus cohortabitur, docendo quantum in peruicacia ſit mali. Nunc vero vt ne domi ciuibus ac tribulibus, vicinis, ac collegis cum honore & gratia mutuo concedant: magno cum damno ac dedecore lites ſuas ad rhetorum fores & in cauſidicorum manus deferũt. Ac medici quidem morbos, quos plane abolere non poſſunt, foras in ſuperficiem corporum auertunt. at ciuilis vir, ſi non poteſt efficere vt omnibus litibus careat ciuitas: at ſaltem in ipſa ciuitate conabitur id quod turbas dat ac diſſidia excitat, occultatum ſanare ac componere, vt quam minimum externis medicis atq; medicamentis habeat opus. Eſto enim viri ciuilis inſtitutum animi tenax eorum quæ tuta ſunt, fugiatq; inanis glorię tumultuatricem iſtam, de qua verba fecimus, ac furioſam affectationem: interim iſti affectioni inſit elatio quædam animi, & confidentia

Intrepida, & qualis ſubeat fiducia ciuem
Pro patria --

inimicis, ac rebus difficilibus, dutiſque tempeſtatibus renitens atque decertans. Non enim oportet ipſum cauſam præbere tẽpeſtatibus: ſed incidentibus iis non eſt reip. nauis deſerẽda. neq; exagitare vrbem periculoſe ipſius eſt, ſed quaſſatæ ac periclitanti ſubuenire, ac tanquam ſacram anchoram iacere ſuam in agendo libertatem, vbi res in ſummum fuerint diſcrimen adductæ: in quales difficultates incidit Pergamena ciuitas ſub Nerone, & nuper Rhodii ſub Domitiano, atque antea temporis Theſſali ſub Auguſto, cum Petræum viuum cremaſſent.

Non hic horrentem videas,

nec formidantem vere ciuilem virum, neq; incuſantem alios, dum ipſe periculis ſeſe eximat. ſed & legationes obeuntem, & nauigantem, primumq; omnium dicentem, non hoc tantum:

Auerte exitium Titan: namque adſumus vltro
Interfectores:

ſed etiam ſi culpæ multitudinis particeps non ſit, tamen pro ea ſubeuntem pericula. Eſt enim hoc præclarum. acceditq; ad honeſtatem, quod ſæpenumero vnius viri virtus atque magnanimitas admirationi habita iram quæ concepta fuerat in vniuerſos demitigauit, comminationiſque terrorem & acerbitatem diſſipauit. Id videtur Perſarum regi vſu veniſſe, Buli & Sperthi Spartanis oblatis ei: & Pompeio cum in Sthenonem incidiſſet. Cum enim Mamertinos ob defectionem afficere ſupplicio Pompeius ſtatuiſſet, Iniuſte, aiebat Stheno, agis, qui ob vnum ſontem multos innoxios decreuiſti perdere. Ego enim ciuitati autor defectionis fui, amicis perſuadendo, inimicis cogendo ad eam faciendam adactis. qua oratione ita fuit affectus Pompeius, vt & ciuitati veniam largiretur, & Sthenonem tractaret humaniter. At Syllæ hoſpes eadem virtute apud diſſimilem vſus virum, nobili letho extremum diem vitæ confecit,

A αἰτία δὲ τούτου μάλιστα πλεονεξία καὶ φιλονεικία τῶν πρώτων. ἢ γὰρ ἐν οἷς βλάπτουσι τοὺς ἐλάττονας ἐκβιάζονται φθείρειν τὴν πόλιν, ἢ περὶ ὧν διαφέρονται πρὸς ἀλλήλους, οὐκ ἀξιοῦντες ἐν τοῖς πολίταις ἔχειν ἔλαττον, ἐπάγονται τοὺς κρείττονας. ἐκ τούτου δὲ καὶ βουλὴ καὶ δῆμος καὶ δικαστήρια καὶ ἀρχὴ πᾶσα τὴν ἐξουσίαν ἀπόλλυσι. δεῖ δὲ τοὺς μὲν ἰδιώτας, ἰσότητι, τοὺς δὲ δυνατοὺς ἀνθυπείξει πραΰνοντα, κατέχειν ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ διαλύειν τὰ πράγματα, πολιτικήν τινα ποιούμενον αὐτῶν, ὡς τῶν νοσημάτων ἀπορρήτων, ἰατρείαν, αὐτόν τε μᾶλλον ἡττᾶσθαι βουλόμενον ἐν τοῖς

B πολίταις, ἢ νικᾶν ὕβρει καὶ καταλύσει τῶν οἴκοι δικαίων, τῶν τε ἄλλων ἑκάστου δεόμενον, καὶ διδάσκοντα τὴν φιλονεικίαν ὅσον ἐστὶ κακόν. νῦν δὲ ὅπως μὴ πολίταις καὶ φυλέταις οἴκοι καὶ γείτοσι καὶ συνάρχουσιν, ἀνθυπείξωσι μετὰ τιμῆς καὶ χάριτος, ἐπὶ ῥητόρων θύρας καὶ πραγματικῶν χεῖρας ἐκφέρουσι σὺν πολλῇ βλάβῃ καὶ αἰσχύνῃ τὰς διαφοράς. οἱ μὲν γὰρ ἰατροὶ τῶν νοσημάτων ὅσα μὴ δύνανται παντάπασιν ἀνελεῖν, ἔξω τρέπουσιν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος· ὁ δὲ πολιτικὸς ἂν μὴ δύνηται τὴν πόλιν ἀπράγμονα παντάπασι διαφυλάττειν, ἐν αὐτῇ γε πειράσεται τὸ ταρασσό-

C μενον αὐτῆς καὶ στασιάζον ἀποκρύπτων ἰᾶσθαι, καὶ διοικεῖν, ὡς ἂν ἥκιστα τῶν ἐκτὸς ἰατρῶν καὶ φαρμάκων δέοιτο. ἡ μὲν γὰρ προαίρεσις ἔστω τοῦ πολιτικοῦ τῆς ἀσφαλείας ἐχομένη, καὶ φεύγουσα τὸ ταρακτικὸν τῆς κενῆς δόξης καὶ μανικόν, ὡς εἴρηται· τῇ μέντοι διαθέσει φρόνημα καὶ μένος πολυθαρσὲς ἐνέστω Ἄτρομον, οἷόν τ᾽ ἄνδρας ἐπέρχεται οἳ περὶ πάτρης ἀνδράσι δυσμενέεσσι καὶ πράγμασι δυσκόλοις καὶ καιροῖς ἀντερείδουσι καὶ διαμάχονται. δεῖ γὰρ οὐ ποιεῖν χειμῶνας αὐτόν, ἀλλὰ μὴ προλιπεῖν ἐπιπεσόντων, οὐδὲ κινεῖν τὴν πόλιν ἐπισφαλῶς, σφαλλομένῃ δὲ καὶ κινδυνευ-

D ούσῃ βοηθεῖν, ὥσπερ ἄγκυραν ἱερὰν αἰρόμενον ἐξ αὑτοῦ τὴν παρρησίαν ἐπὶ τοῖς μεγίστοις· οἷα Περγαμηνοὺς ἐπὶ Νέρωνος κατέλαβε πράγματα, καὶ Ῥοδίους ἔναγχος ἐπὶ Δομετιανοῦ, καὶ Θεσσαλοὺς πρότερον ἐπὶ τοῦ Σεβαστοῦ, Πετραῖον ζῶντα κατακαύσαντας. ἔνθ᾽ οὐκ ἂν βρίζοντα ἴδοις οὐδὲ καταπτώσσοντα τὸν ἀληθῶς πολιτικόν, οὐδὲ αἰτιώμενον ἑτέρους, αὑτὸν δὲ τῶν δεινῶν ἔξω τιθέμενον, ἀλλὰ καὶ πρεσβεύοντα, καὶ πλέοντα καὶ λέγοντα πρῶτον, οὐ μόνον, Ἥκομεν οἱ κτείναντες, ἀπότρεπε λοιγὸν Ἄπολλον· ἀλλὰ κἂν τῆς ἁμαρτίας μὴ μετάσχῃ τοῖς πολλοῖς, τοὺς κινδύνους ὑπὲρ αὐτῶν ἀναδεχόμε-

E νον. καὶ γὰρ καλὸν τοῦτο, καὶ πρὸς τῷ καλῷ πολλάκις ἑνὸς ἀνδρὸς ἀρετὴ καὶ φρόνημα θαυμασθὲν ἐμαύρωσε τὴν πρὸς πάντας ὀργήν, καὶ διεσκέδασε τὸ φοβερὸν καὶ πικρὸν τῆς ἀπειλῆς. οἷα καὶ πρὸς Βοῦλιν ἔοικε καὶ Σπέρχιν τοὺς Σπαρτιάτας παθεῖν ὁ Πέρσης, καὶ πρὸς Σθένωνα Πομπήιος ἔπαθεν, ὅτε Μαμερτίνους μέλλοντος αὐτοῦ κολάζειν διὰ τὴν ἀπόστασιν, οὐκ ἔφη δίκαια πράξειν αὐτὸν ὁ Σθένων, εἰ πολλοὺς ἀναιτίους ἀπολεῖ δι᾽ ἕνα τὸν αἴτιον. ὁ γὰρ ἀποστήσας τὴν πόλιν, αὐτὸς εἴη, τοὺς μὲν φίλους πείσας, τοὺς δὲ ἐχθροὺς βιασάμενος. οὕτω ταῦτα διέθηκε τὸν Πομπήιον

F ὥστε καὶ τὴν πόλιν ἀφεῖναι, καὶ τῷ Σθένωνι χρήσασθαι φιλανθρώπως. ὁ δὲ Σύλλα ξένος ὁμοίᾳ μὲν ἀρετῇ πρὸς οὐχ ὅμοιον δὲ χρησάμενος, εὐγενῶς ἐτελεύτησεν.

ἐπεὶ γὰρ ἑλὼν Πραίνεστον ὁ Σύλλας ἔμελλε τοὺς ἄλλους ἀποσφάττειν, ἕνα δ᾽ ἐκείνων ἠφίει διὰ τὴν ξενίαν, εἰπὼν, ὡς οὐ βούλεται σωτηρίας χάριν εἰδέναι τῷ φονεῖ τῆς πατρίδος, ἀνέμιξεν ἑαυτὸν καὶ συγκατεκόπη τοῖς πολίταις. τοιούτους μὲν οὖν καιροὺς ἀπεύχεσθαι χρὴ, καὶ τὰ βελτίονα προσδοκᾶν. ἱερὸν δὲ χρῆμα καὶ μέγα πᾶσαν ἀρχὴν οὖσαν καὶ ἄρχοντα δεῖ μάλιστα τιμᾶν. τιμὴ δὲ ἀρχῆς ὁμοφροσύνη καὶ φιλία πρὸς συνάρχοντας πολλῷ μᾶλλον ἢ στέφανοι καὶ χλαμὺς περιπόρφυρος. οἱ δὲ συστρατεύσασθαι καὶ συνεφηβεῦσαι φιλίας ἀρχὴν τιθέμενοι, τὸ δὲ συστρατηγεῖν καὶ συνάρχειν ἔχθρας αἴτιον λαμβάνοντες, ἓν τῶν τριῶν κακῶν οὐ διαπεφεύγασιν. ἢ γὰρ ἴσους ἡγούμενοι τοὺς συνάρχοντας αὐτοὶ στασιάζουσιν, ἢ κρείττονας, φθονοῦσιν, ἢ ταπεινοτέρους, καταφρονοῦσι. δεῖ δὲ καὶ θεραπεύειν τὸν κρείττονα, καὶ κοσμεῖν τὸν ἥττονα, καὶ τιμᾶν, τὸν ὅμοιον, ἀσπάζεσθαι δὲ καὶ φιλεῖν ἅπαντας, ὡς οὐ διὰ τραπέζης ἢ κώθωνος οὐδὲν ἐφ᾽ ἑστίας, ἀλλὰ κοινῇ καὶ δημοσίᾳ ψήφῳ φίλους γεγονότας, καὶ τρόπον τινὰ πατρῴαν τὴν ἀπὸ τῆς πατρίδος εὔνοιαν ἔχοντας. ὁ γοῦν Σκιπίων ἤκουσεν ἐν Ῥώμῃ κακῶς ὅτι φίλους ἑστιῶν ἐπὶ τῇ καθιερώσει τοῦ Ἡρακλείου, τὸν συνάρχοντα Μόμμιον οὐ παρέλαβε. καὶ γὰρ εἰ τἆλλα μὴ φίλους ἐνόμιζον ἑαυτοὺς, ἐν τοῖς γε τοιούτοις ἠξίουν τιμᾶν καὶ φιλοφρονεῖσθαι διὰ τὴν ἀρχήν· ὅπου τοίνυν ἀνδρὶ τἆλλα θαυμασίῳ τῷ Σκιπίωνι μικρὸν οὕτω φιλανθρώπευμα παραλειφθὲν, ὑπεροψίας ἤνεγκε δόξαν, ἦπου κολούων ἄν τις ἀξίωμα συνάρχοντος, ἢ πράξεσιν ἐχούσαις φιλοτιμίαν ἐπηρεάζων, ἢ πάντα συλλήβδην ἀνατιθεὶς ἅμα καὶ περιάγων ὑπ᾽ αὐθαδείας εἰς ἑαυτὸν, ἐκείνου δὲ ἀφαιρούμενος, ἐπιεικὴς ἂν φανείη καὶ μέτριος. μέμνημαι νέον ἐμαυτὸν ἔτι πρεσβευτὴν μεθ᾽ ἑτέρου πεμφθέντα πρὸς ἀνθύπατον, ἀπολειφθέντος δέ πως ἐκείνου, μόνον ἐντυχόντα καὶ διαπραξάμενον· ὡς οὖν ἔμελλον ἐπανελθὼν ἀποπρεσβεύειν ἀναστὰς ὁ πατὴρ κατ᾽ ἰδίαν, ἐκέλευσε μὴ λέγειν, ᾠχόμην, ἀλλ᾽, ᾠχόμεθα· μηδὲ, εἶπον, ἀλλ᾽, εἴπομεν, καὶ τἆλλα συνεφαπτόμενον οὕτω καὶ κοινούμενον ἀπαγγέλλειν. οὐ γὰρ μόνον ἐπιεικὲς τὸ τοιοῦτον καὶ φιλάνθρωπόν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ τὸ λυποῦν τὸν φθόνον ἀφαιρεῖ τῆς δόξης. ὅθεν οἱ μεγάλοι καὶ δαίμονα καὶ τύχην τοῖς κατορθώμασιν συνεπιγράφουσιν, ὡς Τιμολέων ὁ τὰς ἐν Σικελίᾳ καταλύσας τυραννίδας, αὐτοματίας ἱερὸν ἱδρύσατο· καὶ Πύθων ἐπὶ τῷ Κότυν ἀποκτεῖναι θαυμαζόμενος καὶ τιμώμενος ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, Ὁ θεὸς (ἔφη) ταῦτα ἔπραξε τὴν χεῖρα παρ᾽ ἐμοῦ χρησάμενος. Θεόπομπος δὲ ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων, πρὸς τὸν εἰπόντα σώζεσθαι τὴν Σπάρτην διὰ τοὺς βασιλεῖς ἀρχικοὺς ὄντας, Μᾶλλον (ἔφη) διὰ τοὺς πολλοὺς πειθαρχικοὺς ὄντας. γίνεται μὲν οὖν δι᾽ ἀλλήλων ἀμφότερα ταῦτα. λέγουσι δὲ οἱ πλεῖστοι καὶ νομίζουσι πολιτικῆς παιδείας ἔργον εἶναι τὸ καλῶς ἀρχομένους παρασχεῖν. καὶ γὰρ πλέον ἐστὶ τοῦ ἄρχοντος ἐν ἑκάστῃ πόλει τὸ ἀρχόμενον· καὶ χρόνον ἕκαστος ἄρχει βραχὺν, ἄρχεται δὲ τὸν ἅπαντα χρόνον ἐν δημοκρατίᾳ πολιτευόμενος. ὥστε κάλλιστον εἶναι μάθημα καὶ χρησιμώτατον, τὸ πειθαρχεῖν τοῖς ἡγουμένοις, κἂν ὑποδεέστεροι δυνάμει καὶ δόξῃ τυγχάνωσιν ὄντες. ἄτοπον γάρ ἐστι τὸν μὲν ἐν τραγῳδίᾳ πρωταγωνιστὴν Θεόδωρον ἢ Πῶλον ὄντα μισθωτῷ τῷ τὰ τρίτα λέγοντι πολλάκις ἕπεσθαι καὶ προσδιαλέγεσθαι ταπεινῶς, ἂν ἐκεῖνος ἔχῃ τὸ διάδημα καὶ τὸ σκῆπτρον·

A Cum enim Præneſte capta ſtatuiſſet oppidanos omnes Sylla interficere, at ſoli iſti ob hoſpitii vſum parcere, tantum fatus, Nolle ſe patriæ ſuæ interfectori ſalutis datæ gratiam agere, permiſcuit ſe popularibus, atq; vna cum illis eſt trucidatus. Atque huiuſmodi quidem tempora abominari par eſt, & meliora ſperare. Proinde ſummopere in honore habere oportet omnē cum magiſtratum, tum qui eum gerit, rem quippe ſacroſanctam & excellentem. Honor autem is eſt vt cum collegis vnanimitas atq; amicitia colatur, longe magis congruens quam ſerta & veſtis purpura oras prætexta. Qui vero pro amicitiæ initio habent vna militiæ eſſe, vna
B pubeſcere, iidemq; vna magiſtratus gerere pro exordio inimicitiarum deputant: vnum ex his tribus malis non euitauerunt. aut enim collegas pro æqualibus habentes, ipſis obturbant: aut potiores iis partes ſua opinione tribuentes, inuident, aut vt humiliores contemnunt. Atqui conuenit & præſtantiores colere, & inferiores ornare, & æquales in honore habere, vniuerſos autem amplecti atq; amare: vt quos non menſa, aut poculum, vel conuiuium amicos conciliarit, ſed reſpublica, quodammodo hæreditaria ob patriæ communitatem
C beneuolentia iunctos. Propterea male audiuit Romæ Scipio, quod in dedicatione Herculei fani cōuiuium amicis præbens, Mummium collegam ei non adhibuiſſet. vt enim aliis in rebus amicitiam non colerent, in hoc tamen genere collegæ ob magiſtratū erat honor habendus. Quando igitur Scipionem, virum alioqui admirabilem, tam exiguæ comitatis neglectio aliorum deſpicientiæ ſuſpectum reddidit: is qui de dignitate collegæ detrahat, aut ſplendidis actionib. malicioſe officiat, aut præ faſtu omnia ſibi vni arroget ademta ſocio, æquus haberi & moderatus nunquā poterit? Memini me, cū iuuenis adhuc ad proconſulem eſſem legatus cū collega miſſus, hoc neſcio qua de cauſa
D in itinere ſubſiſtente, ſolum rem confeciſſe. cum autem reuerſus rationem obitæ legationis eſſem redditurus, ſeorſim, mihi pater adſiſtēs monuit ne dicerē Profectus ſum, ſed Profecti ſumus, & Diximus, nō Dixi, eodemq; modo reliqua omnia cum ſocio inter referendū communicarem. hoc enim non modo benignum humanumq;, ſed & inuidiæ tutam gloriam præſtat. Quamobrem etiā magni viri reb. præclare geſtis geniū & fortunam ſecū vt autores inſcribunt. ſicut Timoleō excìſis in Sicilia tyrannidibus, Caſui fanū dedicauit. & Pytho, cum Athenienſes eum ob Cotys necem admirarentur
E atq; venerarentur, Deū dixit hæc egiſſe, ſua autem manu vſum. Cæterum Theopompus Lacedæmoniorum rex dicenti Spartā ſeruari regum imperandi peritia: reſpondit magis ideo hoc fieri, q̄ ciues imperio eſſent obſequentes. Atq; horum quidem duorum alterum ab altero proficiſcitur. pleriq; tamen dicūt & ſentiunt ciuilis inſtitutionis opus eſſe, efficere vt ciues bene pareant. plures. n. in vnaquauis ciuitate ſunt qui regātur, q̄ qui regāt: & peſt quiuis exiguū temporis, totā ætatē in reip. forma populari regitur degens: itaq; pulcerrima eſt & v-
F tiliſſima diſciplina, parere magiſtratibus, etiam ſi minus inſtructi à potentia & gloria ſint. Abſurdū enim ſit principem in tragœdia actorem Theodorum vel Polum ſæpenumero mercede conducto hiſtrioni tertiario obſequi, & humiliter cū eo colloqui, nimirum diadema & ſceptrum gerenti:

ἐν δὲ

in rebus aūt ſeriis ac publicis diuitem ac gloria inſignem parui facere plebeiū aliquem & pauperē qui cum magiſtratu ſit. cum hac ratione diues ſuo ſplēdore dignitatē vrbis contumelia afficiat atq; deprimat: vbi potius magiſtratum exornare ſuæ glorię ac potētiæ accommodatione debeat: quomodo Spartæ reges Ephoris de via decedebant, & reliquorum vt quiſq; vocatus erat, non lento gradu, ſed curſim per forum ſe proripiens, obedientiam ſuam ciuibus oſtentabant, exultantes ob habitum magiſtratibus honorem. Non ita honeſtatis rudes atque barbari quidam, qui velvti comti ſuæ potentiæ abvndantia, in certaminibus arbitros ac præmiorum collatores circumſcribunt, choragis in Liberalibus conviciantur, prætores ac gymnaſiorum præſides derident: neq; ſcientes neq; diſcentes honorare eſſe interdum quā honorari glorioſius. Viro enim in rep. largiter potēti plus ornamenti adfert ſtipatus ab eo magiſtratus ac comitatus, quā ſtipans & deducens: immo hoc invidiam & moleſtiam, illud veram parat ac à benevolentia profectam gloriam. cumq; fores eius viſere aliquando, ſalutatumq; prior venire cernitur, mediumq; ei inter deambulandū cedere locum, nihil ſibi ipſi demēs, ciuitati ornamentū cōfert. Populare eſt etiam interdum convicium & irā magiſtratus ferre, vel Diomedis illud ſubiicientē:

Scilicet eius in hac re gloria vertitur: -- aut illud Demoſthenis, non ipſum nunc eſſe Demoſthenem dūtaxat, ſed & legum latorem & choragū, & coronam geſtare. Defenſionem autem tempori commēdabimus. ita aūt perſequemur iniuriam nobis factam, vbi eius autor magiſtratu abierit, aut id lucri habebimus, q expectando iram dimiſimus. Omni quidem ſtudio ac ꝓvidētia in curandis reip. commodis certandum eſt viro ciuili cum quovis magiſtratu, &, ſiquidem homo aptus eſt qui eū gerit, monere eū debet, & probe conſultata recte perficiendi occaſiones ſuppeditare, & in reip. gloria ac vtilitate augenda adiuuare. vbi vero magiſtratum à re gerēda vel ignauia, vel cūctatio, vel malicia abſtinet, ipſe ad populum debet eo de negocio referre, neq; remp. eo nomine negligere aut deſtituere, quod alio reip. præfecto ipſum non conveniat curioſum eſſe & in alienam ſe ingerere adminiſtrationem. Lex enim ſemper ei qui iuſta facit, & vtilia cognoſcit, primū in rep. locum tribuit. Erat, inquit Xenophon, quidam in exercitu, neq; imperator, neq; cohortis alicuius dux, ſed qui quæ opus erat intelligendo audendoq; ſeipſum reliquis ducem creaſſet, itaq; Græcos ſeruaret. Atq; inter facinora Philopœmenis illuſtriſſimum eſt illud, q cum Agis Meſſenā occupaſſet, & Achæorū prætor ſubvenire nollet prę formidine, ipſe abſq; decreto adſcitis promtiſſimo quoq; erupit, vrbemq; eam liberauit. Neq; tamen nouæ res leuib. aut qualibuſcunq; de cauſis tentādæ ſunt: ſed vel neceſſitate vrgente, vt Philopœmē fecit: vel præclaræ rei gratia, vt Epaminondas, qui prorogata ſibi cōtra legem Bœotarchia in quatuor menſes, eo tempore in Laconicam irrupit, & Meſſenam condidit. Ita fiet vt ſi propterea accuſetur ac culpetur, neceſſitatis præſcriptione crimē amoliri, aut conſolationem periculi habere poſſit magnitudinem ac pulcritudinem facti. Memoratur Iaſonis Theſſalorum tyranni dictum hoc, ab eo cū multis vim faceret importuneq; moleſtus eſſet, ꝓnūciatū,

A ἐν δὲ πράξεσιν ἀληθιναῖς καὶ πολιτείᾳ τὸν πλούσιον καὶ ἔνδοξον ὀλιγωρεῖν καὶ καταφρονεῖν ἄρχοντος ἰδιώτου καὶ πένητος, ἐνυβρίζοντα καὶ καθαιροῦντα τὸ περὶ αὐτὸν ἀξίωμα τὸ τῆς πόλεως, ἀλλὰ μὴ μᾶλλον αὔξοντα καὶ προστιθέντα τὴν ἀπ' αὐτοῦ δόξαν καὶ δύναμιν τῇ ἀρχῇ. καθάπερ ἐν Σπάρτῃ τοῖς ἐφόροις οἵ τε βασιλεῖς ὑπεξανίσταντο, καὶ τῶν ἄλλων ὁ κληθεὶς οὐ βάδην ὑπήκουεν, ἀλλὰ δρόμῳ καὶ σπουδῇ δι' ἀγορᾶς θέοντες, ἐπεδείκνυντο τὴν εὐπείθειαν τοῖς πολίταις, ἀγαλλόμενοι τῷ τιμᾶν τοὺς ἄρχοντας. οὐχ ὥσπερ ἔνιοι τῶν ἀπειροκάλων καὶ σολοίκων, οἷον ἰσχύος ἑαυ-
B τῶν καλλωπιζόμενοι περιουσίᾳ βραβευταῖς ἐν ἀγῶσι προπηλακίζουσι, καὶ χορηγοὺς ἐν Διονυσίοις λοιδοροῦσι· καὶ στρατηγῶν καὶ γυμνασιαρχῶν καταγελῶσιν, οὐκ εἰδότες οὐδὲ μανθάνοντες ὅτι τοῦ τιμᾶσθαι τὸ τιμᾶν πολλάκις ἐστὶν ἐνδοξότερον. ἀνδρὶ γὰρ ἐν πόλει δυναμένῳ μέγα, μείζονα φέρει κόσμον ἀρχῶν δορυφορούμενος ὑπ' αὐτοῦ καὶ προπεμπόμενος, ἢ δορυφορῶν καὶ προπέμπων. μᾶλλον δὲ τοῦτο μὲν ἀηδίαν καὶ φθόνον, ἐκεῖνο δὲ τὴν ἀληθινὴν φέρει καὶ τὴν ἀπ' εὐνοίας δόξαν. ὀφθεὶς δὲ ἐπὶ θύραις ποτὲ καὶ πρότερος ἀσπασάμενος, καὶ λαβὼν ἐν περιπάτῳ μέσον,
C οὐδὲν ἀφαιρούμενος ἑαυτοῦ, τῇ πόλει κόσμον περιτίθησι. δημοτικὸν δὲ καὶ βλασφημίαν ἐνεγκεῖν καὶ ὀργὴν ἄρχοντος, ἢ τὸ τοῦ Διομήδους ὑπειπόντα, Τούτῳ μὲν γὰρ κῦδος ἅμ' ἕψεται, ἢ τὸ τοῦ Δημοσθένους, ὅτι νῦν οὐκ ἔστι Δημοσθένης μόνον. ἀλλὰ καὶ θεσμοθέτης ἢ χορηγὸς ἢ στεφανηφόρος. ἀναθετέον οὖν τὴν ἄμυναν εἰς τὸν χρόνον. ἢ γὰρ ἐπέξιμεν ἀπαλλαγέντι τῆς ἀρχῆς, ἢ κερδανοῦμεν ἐν τῷ περιμένειν, τὸ παύσασθαι τῆς ὀργῆς. σπουδῇ μέντοι καὶ προνοίᾳ περὶ τὰ κοινὰ καὶ φροντίδι πρὸς ἅπασαν ἀρχὴν ἀεὶ διαμιλλητέον· ἂν μὲν ὦσι χαρίεντες, αὐτὸν ὑφηγούμενον ἃ δεῖ
D καὶ φράζοντα καὶ διδόντα χρῆσθαι τοῖς βεβουλευμένοις ὀρθῶς, καὶ τὸ κοινὸν εὐδοκιμεῖν ὠφελοῦντα· ἐὰν δὲ ἐνῇ τις ἐκείνοις ὄκνος ἢ μέλλησις ἢ κακοήθεια πρὸς τὴν πρᾶξιν, οὕτω χρὴ παρεῖναι καὶ λέγειν αὐτὸν εἰς τοὺς πολλούς, καὶ μὴ παραμελεῖν μηδὲ ὑφίεσθαι τῶν κοινῶν, ὡς οὐ προσῆκον ἄρχοντος ἑτέρου πολυπραγμονεῖν καὶ παραδιοικεῖν. ὁ γὰρ νόμος ἀεὶ τῷ τὰ δίκαια πράσσοντι καὶ γινώσκοντι τὰ συμφέροντα, τὴν πρώτην τάξιν ἐν τῇ πολιτείᾳ δίδωσιν. ἦν δέ τις φησὶν ἐν τῷ στρατεύματι Ξενοφῶν, οὔτε στρατηγός, οὔτε λοχαγός, ἀλλὰ τῷ φρονεῖν τὰ δέοντα καὶ
E τολμᾶν αὐτὸν εἰς τὸ ἄρχειν καταστήσας, διέσωσε τοὺς Ἕλληνας. καὶ τῶν Φιλοποίμενος ἔργων ἐπιφανέστατόν ἐστι, τὸ Ἄγιδος Μεσσήνην καταλαβόντος, οὐκ ἐθέλοντος δὲ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀχαιῶν βοηθεῖν, ἀλλ' ἀποδειλιῶντος, αὐτὸν ὁρμήσαντα μετὰ τῶν προθυμοτάτων ἄνευ δόγματος, ἐξελέσθαι τὴν πόλιν. οὐ μὴν διὰ μικρὰ δεῖ καὶ τὰ τυχόντα καινοτομεῖν, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ἀναγκαίοις, ὡς ὁ Φιλοποίμην, ἢ τοῖς καλοῖς, ὡς Ἐπαμινώνδας, ἐπιβαλὼν τέτταρας μῆνας τῇ βοιωταρχίᾳ παρὰ τὸν νόμον, ἐν οἷς εἰς τὴν Λακωνικὴν ἐνέβαλε καὶ τὰ περὶ Μεσσήνην ἔ-
F πραξεν· ὅπως κἂν ἀπαντᾷ τις ἐπὶ τούτῳ κατηγορία καὶ μέμψις, ἀπολογίαν τῆς κατηγορίας τὴν ἀνάγκην ἔχωμεν· ἢ παραμυθίαν τοῦ κινδύνου, τὸ μέγεθος τῆς πράξεως καὶ τὸ κάλλος. Ἰάσονος τοῦ Θεσσαλῶν μονάρχου γνώμην ἀπομνημονεύουσιν, ἐφ' οἷς ἐβιάζετο καὶ παρηνώχλει τινὰς ἀεὶ λεγομένην,

ὡς ἀναγκαῖον ἀδικεῖν τὰ μικρὰ τοὺς βουλομένους τὰ μεγάλα δικαιοπραγεῖν. τοῦτον μὲν οὖν ἄν τις εὐθὺς καταμάθοι τὸν λόγον ὡς ἔστι δυναστευτικός· ἐκεῖνο δὲ πολιτικώτερον τὸ παράγγελμα, τὸ τὰ μικρὰ τοῖς πολλοῖς προΐεσθαι χαριζόμενον ἐπὶ τῷ τοῖς μείζοσιν ἐνίστασθαι καὶ κωλύειν ἐξαμαρτάνοντας. ὁ γὰρ περὶ πάντα λίαν ἀκριβὴς καὶ σφοδρὸς, οὐδὲν ὑποχωρῶν οὐδὲ ὑπείκων, ἀλλὰ τραχὺς ἀεὶ καὶ ἀπαραίτητος, ἀντιφιλονεικεῖν τὸν δῆμον αὐτῷ καὶ προσδυσκολαίνειν ἐθίζει. μικρὸν δὲ ποδὸς χαλάσαι μεγάλῃ κύματος ἀκμῇ. τὰ μὲν αὐτὸν ἐνδιδόντα καὶ συμπαίζοντα κεχαρισμένως, οἷον ἐν θυσίαις καὶ ἀγῶσι καὶ θεάτροις. τὰ δ᾽ ὥσπερ ἐν οἰκίᾳ νέων ἁμαρτήματα προσποιούμενον παρορᾶν καὶ παρακούειν, ὅπως ἡ τοῦ νουθετεῖν καὶ παρρησιάζεσθαι δύναμις, ὥσπερ φαρμάκου μὴ καταχεχρημένη, μηδὲ ἕωλος, ἀλλ᾽ ἀκμὴν ἔχουσα καὶ πίστιν, ἐν τοῖς μείζοσι μᾶλλον καθάπτηται καὶ δάκνῃ τοὺς πολλούς. Ἀλέξανδρος μὲν γὰρ ἀκούσας τὴν ἀδελφὴν ἐγνωκέναι τινὰ τῶν καλῶν καὶ νέων, οὐκ ἠγανάκτησεν, εἰπὼν ὅτι κἀκείνῃ τι δοτέον ἀπολαῦσαι τῆς βασιλείας· οὐκ ὀρθῶς τὰ τοιαῦτα συγχωρῶν οὐδὲ ἀξίως ἑαυτοῦ. δεῖ γὰρ τῆς ἀρχῆς τὴν κατάλυσιν καὶ ὕβριν ἀπόλαυσιν μὴ νομίζειν. δήμῳ δ᾽ ὕβριν μὲν οὐδεμίαν εἰς πολίτας, οὐδὲ δήμευσιν ἀλλοτρίων οὐδὲ κοινῶν διανέμησιν ὁ πολιτικὸς ἐφήσει κατὰ δύναμιν, ἀλλὰ πείθων καὶ διδάσκων καὶ δεδιττόμενος, διαμαχεῖται ταῖς τοιαύταις ἐπιθυμίαις, οἵας οἱ περὶ Κλέωνα βόσκοντες καὶ αὔξοντες, πολλοὺς (ὥς φησιν ὁ Πλάτων) κηφῆνας τῇ πόλει κεκεντρωμένους ἐνεποίησαν. ἐὰν δὲ ἑορτὴν πάτριον οἱ πολλοὶ καὶ θεοῦ τιμὴν πρόφασιν λαβόντες ὁρμήσωσι πρός τινα θέαν, ἢ νέμησιν ἐλαφρὰν, ἢ χάριν τινὰ φιλάνθρωπον ἢ φιλοτιμίαν, ἔστω πρὸς τὰ τοιαῦτα ἡ τῆς ἐλευθερίας ἅμα καὶ τῆς εὐπορίας ἀπόλαυσις αὐτοῖς. καὶ γὰρ τοῖς Περικλέους πολιτεύμασι καὶ τοῖς Δημητρίου πολλὰ τοιαῦτα ἔνεστι· καὶ Κίμων ἐκόσμησε τὴν ἀγορὰν πλατάνων φυτείαις καὶ περιπάτοις. Κάτων δὲ τὸν δῆμον ὑπὸ Καίσαρος ὁρῶν ἐν τοῖς περὶ Κατιλίναν διαταραττόμενον καὶ πρὸς μεταβολὴν τῆς πολιτείας ἐπισφαλῶς ἔχοντα, συνέπεισε τὴν βουλὴν ψηφίσασθαι νεμήσεις τοῖς πένησι, καὶ τοῦτο δοθὲν ἔστησε τὸν θόρυβον, καὶ κατέπαυσε τὴν ἐπανάστασιν. ὡς γὰρ ἰατρὸς ἀφελὼν πολὺ τοῦ διεφθορότος αἵματος, ὀλίγην ἀβλαβοῦς τροφῆς προσήνεγκεν, οὕτως ὁ πολιτικὸς ἀνὴρ μέγα τι τῶν ἀδόξων ἢ βλαβερῶν περιελόμενος, ἐλαφρᾷ πάλιν χάριτι καὶ φιλανθρώπῳ τὸ δυσκολαῖνον καὶ μεμψιμοιροῦν παρηγόρησεν. οὐ χεῖρον δὲ καὶ μετάγειν ἐπ᾽ ἄλλα χρειώδη τὸ σπουδαζόμενον, ὡς ἐποίησε Δημάδης ὅτε τὰς προσόδους εἶχεν ὑφ᾽ ἑαυτῷ τῆς πόλεως. ὡρμημένων γὰρ ἐκπέμπειν τριήρεις βοηθοὺς τοῖς ἀφισταμένοις Ἀλεξάνδρου, καὶ χρήματα κελευόντων παρέχειν ἐκεῖνον, Ἔστιν ὑμῖν (ἔφη) χρήματα παρεσκευασμένα τὰ εἰς τοὺς χόας, ὥσθ᾽ ἕκαστον ὑμῶν λαβεῖν ἡμιμναῖον. εἰ δὲ εἰς ταῦτα βούλεσθε μᾶλλον, αὐτοὶ καταχρῆσθε τοῖς ἰδίοις. καὶ τοῦτον τὸν τρόπον, ὅπως μὴ στέροιντο τῆς διανομῆς, ἀφέντων τὸν ἀπόστολον, ἔλυσε τὸ πρὸς Ἀλέξανδρον ἔγκλημα τοῦ δήμου. πολλὰ γὰρ ἀπ᾽ εὐθείας οὐκ ἔστιν ἐξῶσαι τῶν ἀλυσιτελῶν, ἀλλὰ δεῖ τινος ἁμωσγέπως καμπῆς καὶ περιαγωγῆς.

A Neceſſe eſſe vt in minutis rebus iniuſte agant, qui in magnis iuſtitiam velint ſeruare. Quam quidem vocem nemo non ſtatim agnoſcat eius eſſe qui ſibi poteſtatẽ omnem vſurpet. Ad rem ciuilem magis congruit hæc præceptio, vt quæ leuia ſunt, iis omittendis vulgo gratificere: in momenti alicuius reb. eidem te opponas, neq; patiare eos delinquere. Qui enim omnibus in reb. nimis eſt accuratus & vehemens, nihilq; concedit aut diſſimulat, is dum ſe vbiq; aſperum & implicabilem gerit, multitudinẽ ad certamen mutuæ cõtentionis ac moroſitatis adſuefacit. Itaq; interdum debet (vt eſt apud poetam) B aliquãtulum remittere clauum ob magnam fluctus vim: aliquando ipſe veniam dans, ac ludendi ſe ſocium captandæ gratiæ cauſa præbens, vt in ſacrificiis, certaminibus, & ſpectaculis: nonnunquã velvti in familiis fit in puerorum peccatis, ſimulans ſe nõ obſeruare quæ delinquuntur, ac ſurda aure prętermittens. vt facultas caſtigandi & libera oratione increpandi, tanquam medicamentum, nõ vſu iam debilitata & inefficax, ſed viribus ſuis prædita atq; autoritate in maioribus negociis magis percellat atq; mordeat multitudinem. Etenim Alexander cũ eſſet certior factus ſororẽ ſuam cum formoſo quo- C dam iuuene rem habuiſſe, non eſt indignatus: ſed dandum hoc ſorori eſſe dixit, vt regni aliquem & ipſa fructum perciperet, non recte ille, neq; ſibi cõuenienter talia permittens. neq; enim petulantiam & imperii ſubverſionẽ pro fructu eius duci par eſt. At ciuilis vir cõtumeliam in ciues nullam ſuis, neq; publicationem alienorum, aut diſtributionem publicorũ bonorum (quantum omnino pręſtare poteſt) concedere debet: ſed huiuſmodi rerũ affectationes, ſuadendo, docendo, perterrendoq; debellare, quas Cleo nutriens atq; augẽs, multos (vt ait Plato) aculeatos fucos in remp. introduxit. Si vero feſtiuitatem aliquam à maiorib. inſtitutam populus, D aut Dei venerationẽ pro occaſione arripiẽs ad ſpectaculum aut diuiſionem pecuniæ modicam animo feratur, aliamve appetat aliquam rẽ q̃ largiri ſit humanitatis: hic iis liceat & liberalitate & copia perfrui. Nam in Periclis & Demetrii adminiſtrationib. reip. multa inſunt talia & Cimon exornauit forum platanorum conſtitutione ac deambulationib. Cato etiam in Catilinaria actione populum videns à Cæſare conturbatum, ac ciuitatem in diſcrimẽ nouarum rerum adductã, ſanatui perſuaſit vt in pauperes largitionem decerneret. eaq; munificentia tumultum ſedauit, ac ſeditionẽ inhibuit. Sic vt e- E nim medicus multũ corrupti ſanguinis vbi ſubduxit, modicũ innoxii alimenti ſuggerit: ſic vir ciuilis magna aliqua re, quę ad dedecus aut damnum ſpectabat ſublata, viciſſim exiguo aliquo & accepto hominibus munere animos à reprehenſionibus & quiritationibus avertit. Expedit etiã id, cui populus ſtudet, ad vtilem aliquã rem traducere, ſic vt fecit Demades, quo tempore vrbis reditus in ſua habuit poteſtate. Cũ enim adieciſſent animũ Athenienſes ad mittendum triremes quæ auxiliũ his ferrent qui ab Alexandro defecerãt, & ab ipſo pecuniam poſcerent: dixit in prõtu ipſis eſſe pecuniã. ſe enim ita eã F ad Choas (ſacrificiũ id erat ſolenne) comparaſſe, vt ciuiũ quivis acciperet dimidium minæ. q̃ ſi in claſſem id pecunię vellent impendi, ad Choas quiſq; de ſuo cõferret. Atq; hoc modo illis, ne diuiſione iſta ſpoliarentur, claſſis miſſionem omittentibus, effecit ne Alexander haberet quo nomine populum iuſte culparet. Sũt enim multa inutilia, quæ recta nõ poſſis amoliri, ſed ad hoc requiritur aliquis vtcunq; flexus & circũductio.

Quali etiam Phocion eſt vſus: qui cum iuberetur A
in Bœotiam facere alieno tempore impreſſionem,
ſtatim edixit vt omnes ſe à pubertate vſq; ad ſexage-
narios ſequerentur: ac tumultuantib. ſenioribus,
Nullam eſſe rei indignitatem dixit, ipſo præſente ac
duce octogenario. Hoc pacto etiam intempeſtiuæ
legationes ſunt disiiciendæ, allectis in numerū le-
gatorum iis qui ad eā rem non ſunt parati: & apparatus
inutiles impedies, mandando vt eorū autores
pecuniam eo conferant: & iudicia indecora, iubēs
ſuaſores vna adeſſe: & profectiones parū honeſtas,
ſi imperes autorib. ſimul peregrinari. Maxime aūt
eos, qui primi talia ſuadent atq; vrgent, oportet in B
ſocietatem rei agendæ trahere. ita enim aut ipſi ter-
giverſando irritā rem facere videbuntur: aut partē
moleſtiarum vna perferēt. Cæterum vbi res aliqua
magna & vtilis conficienda eſt, ſed quæ magnū cer-
tamen ac ſtudiū vehemens requirat: ibi conare aut
optimos amicorum, aut optimorum placidiſſimos
adſciſcere. hi enim minime in diuerſum nitentur,
maxime adiutores negocii peragendi erunt, abſq;
cōtendendi cupiditate prudentia præditi. Verūta-
men te naturæ tuæ peritum oportet ad ea, in quib.
minus ipſe à natura vales, nō tui ſimiles, ſed qui præ-
ſtare id quod tibi deeſt rectius poſſint, deligere. quem- C
admodum Diomedes ad ſpeculandū fortib. præ-
teritis prudentem ſibi ſocium aſſumſit. Hoc enim
modo & actionum magis æqualia diuiduntur inter
ſocios momenta: & à diuerſis virtutib. profecta glo-
riæ cupiditas contentionib. nō eſt obnoxia. Ergo in
obeundo iudicio aut legatione, ſi ipſe nō ſis facun-
dus, arte dicendi inſtructum tibi adiunge, vt Epa-
minondā Pelopidas: & ſi ad perſuadendum multi-
tudini ineptus ſis, atq; elatior, (qualis fuit Callicra-
tidas) gratioſum aliquem & demerendi populi gna-
rum: ſi corpus imbecillum & laboris impatiens ſit,
laborū tolerantem ac robuſtum aliquem, vt Nicias D
Lamachum. Sic enim in admiratione fuit Geryo-
nes, habens crura multa, & manus, & oculos, quib.
omnib. vnus præfuit animus. Datur aūt ciuilibus
hoc, vt nō corpora tantum & pecunias, ſed & fortu-
nas, & potentiā, & virtutem (ſiquidem cōcordes i-
pſi ſint) in communem vſum conferre, ac maiore quā
vnus aliquis alius cum gloria rem gerere poſſint. quod
contra *A*rgonautis evenit, qui Hercule deſerto coa-
cti ſunt ad gynæceum cōfugere, magicisq; incāta-
tionib. & veneficiis ſubditi vitam ſuā ſeruare, vel-
luſq; furtim auferre. *A*urum quidē, in quædā fana
intrantes foris relinquunt: ferrum aūt, vt ſemel di- E
cam, in nullum important templum. Quando igi-
tur tribunal commune quoddā eſt templum Con-
ſultoris atq; Vrbitenentis Iouis, ac Themidis, & Iu-
ſticiæ: iā inde ab initio diuitiarum & pecuniæ cupi-
ditatem, tanquā ferrum, & morbum animi ærugi-
nis plenum exuens, in cauponum aut feneratorum
fora abiice--*longeq; auertere ab illis*: atq; ſic habe, eum
qui quæſtū è publico captat, furari de ſacris, de bu-
ſtis, de amicis, proditione, falſi teſtimonii dictione,
lucrum quærere, infidum eſſe conſiliarium, periu-
rum iudicē, magiſtratum dona captantē, denique
nullo nō genere iniuſticiæ obſtrictum, vt hac de re
nō ſit multis opus verbis. Ambitio aūt, quanquam F
ſit cupiditate quæſtus nitidior, tamē nō pauciores
in rep. gignit peſtes. Magis enim ei adeſt audacia,
quippe nō ignauis aut abiectis, ſed acrib. maxime
& præcipitib. animis inhærenti: eamq; plerumq;,
popularis impetus evehens laudibus atq; incitans,

οἷα καὶ Φωκίων ἐχρῆτο, κελευόμενος εἰς Βοιωτίαν ἐμβαλεῖν παρὰ καιρόν. ἐκήρυξε γὰρ εὐθὺς ἀκολουθεῖν ἀφ' ἥβης τοὺς μέχρι ἐτῶν ἑξήκοντα· καὶ θορύβου τῶν πρεσβυτέρων γενομένου, Τί δεινόν; (εἶπεν) ἐγὼ γὰρ ὁ στρατηγὸς ὀγδοήκοντα γεγονὼς ἔτη, μεθ' ὑμῶν ἔσομαι. τούτῳ δὴ τῷ τρόπῳ καὶ πρεσβείας διακωλυτέον ἀκαίρους, συγκαταλέγοντα πολλοὺς τῶν ἀνεπιτηδείως ἐχόντων· καὶ κατασκευὰς ἀχρήστους κελεύοντα συνεισφέρειν, καὶ δίκας ἀπρεπεῖς, ἀξιοῦντα συμπαρεῖναι καὶ συναποδημεῖν. πρώτους δὲ τοὺς γράφοντας τὰ τοιαῦτα καὶ παροξύνοντας, ἕλκειν δεῖ καὶ παραλαμβάνειν. ἢ γὰρ ἀναδυόμενοι αὐτοὶ τὴν πρᾶξιν διαλύειν δόξουσιν ἢ μεθέξουσι τῶν δυσχερῶν παρόντες. ὅπου μέντοι μέγα δεῖ περανθῆναί τι καὶ χρήσιμον, ἀγῶνος δὲ πολλοῦ καὶ σπουδῆς δεόμενον, ἐνταῦθα πειρῶ τῶν φίλων αἱρεῖσθαι τοὺς κρατίστους, ἢ τῶν κρατίστων τοὺς πρᾳοτάτους. ἥκιστα γὰρ ἀντιπράξουσιν οὗτοι, καὶ μάλιστα συνεργήσουσι, τὸ φρονεῖν ἄνευ τοῦ φιλονεικεῖν ἔχοντες. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς ἑαυτοῦ φύσεως ἔμπειρον ὄντα, δεῖ πρὸς ὃ χείρων ἑτέρου πέφυκας, αἱρεῖσθαι τοὺς μᾶλλον δυναμένους ἀντὶ τῶν ὁμοίων. ὡς ὁ Διομήδης ἐπὶ τὴν κατασκοπὴν μεθ' ἑαυτοῦ τὸν φρόνιμον εἵλετο, τοὺς ἀνδρείους παρελθών. καὶ γὰρ αἱ πράξεις μᾶλλον ἰσορροποῦσι, καὶ τὸ φιλόνεικον οὐκ ἐγγίνεται πρὸς ἀλλήλους τοῖς ἀφ' ἑτέρων ἀρετῶν καὶ δυνάμεων φιλοτιμουμένοις. λάμβανε δὴ καὶ δίκης συνεργὸν καὶ πρεσβείας κοινωνόν, ἂν λέγειν μὴ δυνατὸς ᾖς, τὸν ῥητορικόν, ὡς Πελοπίδας Ἐπαμινώνδαν· κἂν ἀπίθανος πρὸς ὁμιλίαν πλήθους καὶ ὑψηλὸς, ὡς Καλλικρατίδας τὸν εὔχαριν καὶ θεραπευτικόν· κἂν ἀσθενὴς τὸ σῶμα καὶ δύσεργος, τὸν φιλόπονον καὶ ῥωμαλέον, ὡς Νικίας Λάμαχον. οὕτω γὰρ ἦν ὁ Γηρυόνης ζηλωτὸς, ἔχων σκέλη πολλὰ καὶ χεῖρας καὶ ὀφθαλμοὺς, ἐπεὶ πάντα μία ψυχὴ διῴκει. τοῖς δὲ πολιτικοῖς ἔξεστι μὴ σώματα μηδὲ χρήματα μόνον, ἀλλὰ καὶ τύχας καὶ δυνάμεις καὶ ἀρετὰς, ἂν ὁμονοῶσιν, εἰς μίαν χρείαν συντιθέντας, μᾶλλον εὐδοκιμεῖν ἄλλου περὶ τὴν αὐτὴν πρᾶξιν. οὐχ ὥσπερ οἱ Ἀργοναῦται τὸν Ἡρακλέα καταλιπόντες ἠναγκάζοντο διὰ τῆς γυναικωνίτιδος καταδυόμενοι καὶ καταφαρμακευόμενοι, σώζειν ἑαυτοὺς καὶ κλέπτειν τὸ νάκος. χρυσὸν μὲν εἰς ἔνια τῶν ἱερῶν εἰσιόντες, ἔξω καταλείπουσιν. σίδηρον δέ, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, εἰς οὐδὲν συνεισφέρουσιν. ἐπεὶ δὲ κοινόν ἐστιν ἱερὸν τὸ βῆμα βουλαίου τε Διὸς καὶ πολιέως, καὶ Θέμιδος καὶ Δίκης, αὐτόθεν μὲν ἤδη φιλοπλουτίαν καὶ φιλοχρηματίαν, ὥσπερ σίδηρον, καὶ μεστὸν ἰοῦ νόσημα, τῆς ψυχῆς ἀποδυσάμενος, εἰς ἀγορὰς καπήλων ἢ δανειστῶν ἀπόρριψον· αὐτὸς δ' ἀπονόσφι τράπεσθαι, τὸν ἀπὸ δημοσίων χρηματιζόμενον, ἡγούμενος ἀφ' ἱερῶν κλέπτειν, ἀπὸ τάφων, ἀπὸ φίλων, ἐκ προδοσίας, ἀπὸ ψευδομαρτυρίας, σύμβουλον ἄπιστον εἶναι, δικαστὴν ἐπίορκον, ἄρχοντα δωροδόκον, οὐδεμιᾶς ἁπλῶς καθαρὸν ἀδικίας. ὅθεν οὐ δεῖ πολλὰ περὶ τούτων λέγειν. ἡ δὲ φιλοτιμία, καίπερ οὖσα σοβαρωτέρα τῆς φιλοκερδίας, οὐκ ἐλάττονας ἔχει κῆρας ἐν πολιτείᾳ. καὶ γὰρ τὸ τολμᾶν αὐτῇ πρόσεστι μᾶλλον. ἐμφύεται γὰρ οὐκ ἀργαῖς οὐδὲ ταπειναῖς, ἀλλὰ ἐρρωμέναις μάλιστα καὶ νεανικαῖς προαιρέσεσι. καὶ τὸ παρὰ τῶν ὄχλων ῥόθιον πολλάκις συνεξαῖρον αὐτὴν καὶ συνεξωθοῦν τοῖς ἐπαίνοις,

A ἀκατάσχετον ποιεῖ καὶ δυσμεταχείριστον· ὥσπερ οὖν ὁ Πλάτων ἀκουστέον εἶναι τοῖς νέοις ἔλεγεν ἐκ παίδων εὐθὺς, ὡς οὔτε περικεῖσθαι χρυσὸν αὐτοῖς ἔξωθεν οὔτε κεκτῆσθαι θέμις, οἰκεῖον ἐν τῇ ψυχῇ συμμεμιγμένον ἔχοντας, αἰνιττόμενος, οἶμαι, τὴν ἐκ γένους διατείνουσαν εἰς τὰς φύσεις αὐτῶν ἀρετήν· οὕτω παραμυθώμεθα τὴν φιλοτιμίαν, λέγοντες ἐν ἑαυτοῖς χρυσὸν ἔχειν ἀδιάφθορον, καὶ ἀκήρατον καὶ ἄχραντον ὑπὸ φθόνου καὶ μώμου τιμήν, ἅμα λογισμῷ καὶ παραθεωρήσει τῶν πεπραγμένων ἡμῖν καὶ πεπολιτευμένων αὐξανόμενον. διὸ μὴ δεῖσθαι γραφομένων τιμῶν ἢ πλαττομένων ἢ χαλκοτυπουμένων, B ἐν αἷς καὶ τὸ εὐδοκιμοῦν ἀλλότριόν ἐστιν. ἐπαινεῖται γὰρ οὐχ ᾧ γέγονεν, ἀλλ' ὑφ' οὗ γέγονεν, ὁ σαλπιγκτὴς καὶ ὁ δορυφόρος. ὁ δὲ Κάτων, ἤδη ποτὲ τῆς Ῥώμης ἀναπιμπλαμένης ἀνδριάντων, οὐκ ἐῶν αὐτοῦ γενέσθαι, Μᾶλλον (ἔφη) βούλομαι πυνθάνεσθαί τινας διὰ τί μου ἀνδριὰς οὐ κεῖται, ἢ διὰ τί κεῖται. καὶ γὰρ φθόνον ἔχει τὰ τοιαῦτα, καὶ νομίζουσιν οἱ πολλοὶ τοῖς μὴ λαβοῦσιν αὐτοὶ χάριν ὀφείλειν, τοὺς δὲ λαβόντας αὐτοῖς καὶ βαρεῖς εἶναι, οἷον ἐπὶ μισθῷ τὰς χρείας ἀπαιτοῦντες. ὥσπερ οὖν ὁ παραπλεύσας τὴν Σύρτιν, εἶτα ἀνατραπεὶς περὶ τὸν πορθμὸν, οὐδὲν μέγα πεποίηκεν οὐδὲ C σεμνόν· οὕτως ὁ τὸ ταμεῖον φυλαξάμενος καὶ τὸ δημοσιώνιον, ἁλοὺς δὲ περὶ τὴν προεδρείαν ἢ τὸ πρυτανεῖον, ὑψηλῷ προσέπταικεν ἀκρωτηρίῳ, βαπτίζεται δὲ ὁμοίως. ἄριστος μὲν οὖν ὁ μηδενὸς δεόμενος τῶν τοιούτων, ἀλλὰ φεύγων καὶ παραιτούμενος. ἂν δ' ᾖ μὴ ῥᾴδιον δήμου τινὰ χάριν ἀπώσασθαι καὶ φιλοφροσύνην πρὸς τοῦτο ῥυέντος, ὥσπερ οὐκ ἀργυρίτην οὐδὲ δωρίτην ἀγῶνα πολιτείας ἀγωνιζομένοις, ἀλλὰ ἱερὸν ὡς ἀληθῶς καὶ στεφανίτην, ἐπιγραφή τις ἀρκεῖ καὶ πινάκιον, καὶ ψήφισμα, καὶ θαλλός, ὡς Ἐπιμενίδης ἔλαβεν ἐξ ἀκροπόλεως, D καθήρας τὴν πόλιν. Ἀναξαγόρας δὲ τὰς διδομένας ἀφεὶς τιμὰς, ᾐτήσατο, τὴν ἡμέραν ἐκείνην καθ' ἣν ἂν τελευτήσῃ, τοὺς παῖδας ἀφιέναι παίζειν καὶ σχολάζειν ἀπὸ τῶν μαθημάτων. τοῖς δὲ τοὺς μάγους ἀνελοῦσιν ἑπτὰ Πέρσαις, ἔδωκαν αὐτοῖς καὶ τοῖς ἀπ' αὐτῶν γενομένοις εἰς τοὔμπροσθεν τῆς κεφαλῆς τὴν τιάραν φορεῖν· τοῦτο γὰρ ἐποιήσαντο σύμβολον, ὡς ἔοικε, χωροῦντες ἐπὶ τὴν πρᾶξιν. ἔχει δέ τι καὶ ἡ τοῦ Πιττακοῦ τιμὴ πολιτικόν· ἧς γὰρ ἐκτήσατο χώρας τοῖς πολίταις, γῆν ἣν ἂν ἐθέλοι λαβεῖν κελευσθεὶς, ἔλαβε τοσαύτην ὅσην ἐπῆλθε τὸ ἀκόντιον E αὐτοῦ βαλόντος· ὁ δὲ Ῥωμαῖος Πόπλιος, ἣν ἡμέρᾳ μιᾷ χωλὸς ὢν περιήροσεν. οὐ γὰρ μισθὸν εἶναι δεῖ τῆς πράξεως, ἀλλὰ σύμβολον, τὴν τιμὴν, ἵνα καὶ διαμένῃ πολὺν χρόνον, ὥσπερ ἐκεῖναι διέμειναν. τῶν δὲ Δημητρίου τοῦ Φαληρέως τριακοσίων ἀνδριάντων οὐδεὶς ἔσχεν ἰὸν οὐδὲ πίνον, ἀλλὰ πάντες ἔτι ζῶντος προανῃρέθησαν· τοὺς δὲ Δημάδου κατεχώνευσαν εἰς ἀμίδας. καὶ πολλαὶ τοιαῦτα τιμαὶ πεπόνθασιν, οὐ μοχθηρίᾳ τοῦ λαβόντος μόνον, ἀλλὰ καὶ μεγέθει τοῦ δοθέντος δυσχερανθεῖσαι. διὸ κάλλιστον καὶ βεβαιότατον ἡ εὐτέλεια τιμῆς φυλα- F κτήριον· αἱ δὲ μεγάλαι καὶ ὑπέρογκοι καὶ βάρος ἔχουσαι, παραπλησίως τοῖς ἀσυμμέτροις ἀνδριᾶσι, ταχὺ περιτρέπονται. ὀνομάζω δὲ νῦν τιμὰς ἃς οἱ πολλοὶ κατ' Ἐμπεδοκλέα ἣ θέμις καλοῦσιν. ὅμως ἐπίφημι καὶ αὐτός. ἐπεὶ τήν γε ἀληθινὴν τιμὴν καὶ χάριν ἱδρυμένην ἐν εὐνοίᾳ καὶ διαθέσει τῶν μεμνημένων οὐχ ὑπερόψεται πολιτικὸς ἀνήρ,

κλιος Duen. Flor. l.10.9.

effrænem reddit atque intractabilem. Quemadmodum igitur Plato præcipit adoleſcentibus à tenera ſtatim ætate inculcandum, non eſſe eis fas foris aurum appoſitum geſtare, neque omnino poſſidere, cum in animis ſuum aurum peculiare habeant admixtum: (innuens nimirum virtutem quæ à genere in ingenia eorum propagatur) ſic ab ambitione etiam nos animum abducemus, monendo habere nos in nobis aurum corruptelæ expers, ſincerum, & illæſum ab inuidia & repræhenſionibus honorem, qui ſimul cum ratiocinatione & contemplatione factorum, & in rep. geſtorum à nobis augetur: ideoque nihil opus eſſe honoribus pictis, fictis, aut ex ære ductis, in quib. etiam id quod præclarum habetur, alienum eſt. non enim cui, ſed is à quo factus eſt tubicen aut ſtipator, laudatur. Ac Cato, cum iam tum ſtatuis Roma oppleretur, nullam ſibi paſſus eſt poni, quod diceret malle quæri cur non, quam cur ipſi ſtatua eſſet collocata. Sunt enim id genus res inuidiæ expoſitæ, ac plerique cenſent gratiam ſe iis debere, quibus tale dederint nihil: deberi autem ſibi ab iis qui acceperint, eoſque moleſtos eſſe, qui velvti mercede ſuam locent operam. Ergo ſicvt qui Syrti euitata nauim ad fretum ſubuertit, nihil præclarum aut memorabile præſtitit: ſic qui ærario & redempturis publicis cum abſtinuiſſet, vincitur prima in conceſſu dignitate aut prytaneo, is ſublimi quidem impingit promontorio, nihilo tamen minus mergitur. Optime itaque cum eo agitur, cui nihil cum vlla tali re eſt negocii, ſed fugit ac recuſat omnia. Quod ſi populi huc propendentis gratiam ac ſtudium non facile ſit repudiare: quia in reip. certaminibus non argentum aut munus præmii loco petitur, ſed ſacrum eſt re vera & coronarium certamen. inſcriptio aliqua ſufficiet, & tabella, & decretum, & germen, ſicvt ex arce accepit Epimenides, cum vrbem luſtraſſet. & Anaxagoras honoribus qui offerebantur recuſatis, poſtulauit vt ea qua deceſſiſſet è viuis die, pueris vacatio ſcholarum & dicendi concederetur. & ſeptem Perſis qui magos interfecerunt, eorumque poſteris conceſſum eſt vt tiaram in anteriorem capitis partem obverterent: apparet enim eos cum rem eam aggrederentur, hac fuiſſe vſos teſſera. Habet etiam Pittaci honor ciuile quippiam. iuſſus enim de agro, quem ciuibus acquiſiuerat, ſumere ſibi quantam vellet portionem, tantum accepit, quantum miſſo iaculo conſequebatur: vt Cocles Romanus, quantum vna die claudus ipſe circumararet. Debet enim honor non merces facinoris eſſe, ſed ſignum: vt & diu perduret, ſicuti illi durauerunt. At de ccc. ſtatuis Demetrii Phalerei, nullam corrupit ærugo aut ſitus, ſed omnes viuente ipſo everſæ ſunt: Demadis ſtatuæ conflatæ ſunt in matulas. Multaque talia honoribus contigerunt, non tantum ob eius cui decreti eſſent prauitatem, ſed etiam ob molem ſuam in odium adducti. Itaque tenuitas ſumtuum optime ac firmiſſime ad honorarii cuſtodiam facit: magna & immodica, itidem vt ſtatuæ non reſpondentes proportioni, ſubuertuntur. Voco autem nunc honores, quos (vt Empedocleo loquar more)

Sic vulgo dicunt, tamen haud aſſentior ipſe.

Nā verū honorē, gratiamq; fundatā in beneuolētia animiq; memorū affectione nō deſpiciet vir ciuilis,

neq; gloriam contemnet, fugiens proximis placere, A vt volebat Democritus. Nam neq; canum ſalutatio, neq; equorum benevolentia venatoribus & qui equos alunt videtur aſpernanda: immo vtile eſt ac iucundum in animalibus familiaribus & vna viuētib. huiuſmodi affectionem erga ſe generaſſe, qualem Lyſimachi canis demonſtrauit, & de Achillis equis erga Patroclū poeta refert. Exiſtimo etiā cum apibus melius actum iri, ſi, eos à quibus nutriuntur & curantur admittere potius & adblandiri, q̃ abigere & pungere velint. nunc eas fumo puniunt: equos aūt petulātes, & infidos canes inuitos numellis agunt ac frænis. At hominē homini obſequentē B vltro cicuremq; nihil aliud facit, q̃ fides benevolentię, integritatiſq; & iuſticiæ opinio. quo nomine Demoſthenes recte pronunciauit, nullam ciuitatibus aduerſus tyrānos meliorem eſſe diffidentia cautionem. maxime enim ea pars animi, qua fidem adhibemus, capi poteſt. Sicvti ergo Caſandrę vaticinium ciuibus inutile erat, quod fides vati derogabatur:

(Voluit enim, inquit, Deus me fari incredita;
Et à ſuum iam nactis infortunium,
Sapiens vocor, furere cum dicerer antea.)

ſic ciuium erga Archytam fides, & in Battum benevolentia, ob exiſtimationem eorum plurimū conduxit his qui opera ipſorum vterentur. C Atque hæc primus eſt & maximus ciuilium virorum exiſtimationis vſus, quod autoritas iis aditum ad res gerendas conficit: altera eſt, quod multitudinis benevolentia adverſus inuidos ac malignos teli inſtar eſt bonis viris:

Vt cum filioli, ſomno ſua membra ſoluti,
A cute mordacem pellit matercula muſcam.

invidiam arcens, & æqualem ſuperioribus potentia reddens ignobilem patriciis, pauperem diuitibus, & priuatum magiſtratibus. denięq; accedentibus veritate & virtute, exiſtimatio ſecūdus eſt ad rei pub. adminiſtrationem tendentib ventus. D Iā contrariam affectionem conſideratis exemplis perpende. Dionyſii liberos & vxorem, libidinoſe corporibus tractatis Itali necauerunt, ac crematis cadauerib. cinerē è naui in mare diſperſerūt. At Menādri cuiuſdā, qui apud Bactra regnum moderate geſſerat, in caſtris mortui ciuitates funus cūpro cōſuetudine procuraſſent, de reliquiis in certamen pervenerunt, ęgreq; pax hac cōditione coiit, vt ſingulæ parte cinerum ablata ęquali, monimētum ei viro apud ſe quęque ponerent. Rurſus Agrigentini Phalaride exonerati, decreto ſanxerunt ne quis glauca veſte vte- E retur: quia tyranni glaucis ſubligaculis fuiſſent vſi. At Perſæ quia Cyrus adunco fuiſſet naſo, etiamnum tales amant, ac pro formoſiſſimis habent. Adeo omnium amorum cum validiſſimus eſt tum diuiniſſimus is quem ciuitates & populi erga vnum aliquē ob virtutem eius concipiunt. Falſo autem ſic dicti honores, ac falſa teſtimonia, quæ propter ſpectacula, diribitiones ac ludos gladiatorios deferuntur à multitudine, ſimiles ſunt meretriciarum adulationum, plebe ſubinde ei qui dat ac gratificatur aliquid arridente, vniuſque diei & inſtabilem gloriolam blandiendo tribuente. Equidem recte dixit, quicunque tandem dicti eius eſt autor, populum F ab eo primum fuiſſe eneruatum, qui eum largitione ineſcaſſet primus. intellexit enim multitudinem robur ſuū amittere, dum accipiendo fit imbecillior.

οὐδὲ γὰρ δόξαν ἀτιμάσει, φεύγων τὸ τοῖς πέλας ἁνδάνειν, ὡς ἠξίου Δημόκριτος. οὐδὲ γὰρ κυνῶν ἀσπασμός, οὐδὲ ἵππων εὔνοια, θηρατικοῖς καὶ ἱπποτρόφοις ἀπόβλητον, ἀλλὰ καὶ χρήσιμον καὶ ἡδὺ συντρόφοις καὶ συνήθεσι ζῴοις τοιαύτην ἐνεργάσασθαι διάθεσιν πρὸς αὐτὸν οἵαν ὁ Λυσιμάχου κύων ἐπεδείκνυτο, καὶ τῶν Ἀχιλλέως ἵππων ὁ ποιητὴς διηγεῖται περὶ τὸν Πάτροκλον. οἶμαι δ᾽ ἂν καὶ τὰς μελίττας ἀπαλλάττειν βέλτιον, εἰ τοὺς τρέφοντας καὶ θεραπεύοντας ἀσπάζεσθαι καὶ προσίεσθαι μᾶλλον ἢ κεντεῖν καὶ χαλεπαίνειν ἐβούλοντο· νυνὶ δὲ ταύτας μὲν καπνῷ κολάζουσιν, ἵππους δὲ ὑβριστὰς καὶ κύνας ἀποστάτας κλοιοῖς καὶ χαλινοῖς ἄγουσιν ἠναγκασμένους· ἄνθρωπον δὲ ἀνθρώπῳ χειροήθη καὶ πρᾶον ἑκουσίως οὐδὲν ἄλλ᾽ ἢ πίστις εὐνοίας καὶ καλοκἀγαθίας δόξα καὶ δικαιοσύνης παρέχησιν. ᾗ καὶ Δημοσθένης ὀρθῶς μέγιστον ἀποφαίνεται πρὸς τοὺς τυράννους φυλακτήριον, ἀπιστίαν ταῖς πόλεσι· τοῦτο γὰρ μάλιστα τῆς ψυχῆς τὸ μέρος ᾧ πιστεύομεν ἁλώσιμόν ἐστι. ὥσπερ οὖν τῆς Κασάνδρας ἀδοξούσης ἀνόνητος ἦν ἡ μαντικὴ τοῖς πολίταις· Ἄκραντα γάρ με (φησὶν) ἔθηκε θεσπίζειν θεός, Καὶ πρὸς παθόντων, κἀν κακοῖσι κειμένων, Σοφὴ κέκλημαι, πρὶν παθεῖν δὲ μαίνομαι· οὕτως ἡ πρὸς Ἀρχύταν πίστις καὶ πρὸς Βάττον εὔνοια τῶν πολιτῶν, μεγάλα τοὺς χρωμένους αὐτοῖς διὰ τὴν δόξαν ὠφέλησε. καὶ τοῦτο μὲν πρῶτον καὶ μέγιστον ἔνεστι τῇ δόξῃ τῶν πολιτικῶν ἀγαθόν, ἡ πάροδον ἐπὶ τὰς πράξεις διδοῦσα πίστις. δεύτερον δέ, ὅτι πρὸς τοὺς βασκάνους καὶ πονηροὺς ὅπλον ἡ παρὰ τῶν πολλῶν εὔνοια τοῖς ἀγαθοῖς ἐστιν. ὡς ὅτε μήτηρ παιδὸς ἐέργει μυῖαν ὅθ᾽ ἡδέι λέξεται ὕπνῳ, ἀποτρίβουσα τὸν φθόνον καὶ πρὸς τὰς δυνάμεις ἐπανισοῦσα τὸν ἀγεννῆ τοῖς εὐπατρίδαις, καὶ τὸν πένητα τοῖς πλουσίοις, καὶ τὸν ἰδιώτην τοῖς ἄρχουσι· καὶ ὅλως ὅταν ἀλήθεια καὶ ἀρετὴ προσγένηται, φορὸν ἐστὶ πνεῦμα καὶ βέβαιον ἐπὶ τὴν πολιτείαν. σκόπει δὲ τὴν ἐναντίαν καταμανθάνων διάθεσιν ἐν τοῖς παραδείγμασι. τοὺς μὲν γὰρ Διονυσίου παῖδας καὶ τὴν γυναῖκα καταπορνεύσαντες οἱ περὶ τὴν Ἰταλίαν ἀνεῖλον, εἶτα κατακαύσαντες τὰ σώματα, τὴν τέφραν κατέσπειραν ἐκ πλοίου κατὰ τῆς θαλάττης. Μενάνδρου δέ τινος ἐν Βάκτροις ἐπιεικῶς βασιλεύσαντος, εἶτα ἀποθανόντος ἐπὶ στρατοπέδου, τὴν μὲν ἄλλην ἐποιήσαντο κηδείαν κατὰ τὸ κοινὸν αἱ πόλεις. περὶ δὲ τῶν λειψάνων αὐτοῦ καταστάντες εἰς ἀγῶνα, μόλις συνέβησαν, ὥστε νειμάμενοι μέρος ἴσον τῆς τέφρας ἀπελθεῖν, καὶ γενέσθαι μνημεῖα παρὰ πᾶσι τοῦ ἀνδρός. αὖθις Ἀκραγαντῖνοι μὲν ἀπαλλαγέντες Φαλάριδος, ἐψηφίσαντο μηδένα φορεῖν ἱμάτιον γλαυκινόν· οἱ γὰρ ὑπηρέται τοῦ τυράννου γλαυκίνοις ἐχρῶντο περιζώμασι. Πέρσαι δ᾽, ὅτι γρυπὸς ἦν Κῦρος, ἔτι καὶ νῦν ἐρῶσι τῶν γρυπῶν, καὶ καλλίστους ὑπολαμβάνουσιν. οὕτως ἁπάντων ἐρώτων ἰσχυρότατος ἅμα καὶ θειότατός ἐστιν ὃ πόλεσι καὶ δήμοις πρὸς ἕνα δι᾽ ἀρετὴν ἐγγίνεται· αἱ δὲ ἀπὸ θεάτρων ἢ νεμήσεων ἢ μονομάχων ψευδώνυμοι τιμαὶ καὶ ψευδομάρτυρες ἑταιρικαῖς ἐοίκασι κολακείαις, ὄχλων ἀεὶ τῷ διδόντι καὶ χαριζομένῳ προσμειδιώντων ἐφήμερόν τινα καὶ ἀβέβαιον δόξαν. εὖ μὲν οὖν ὁ πρῶτος εἰπὼν καταλυθῆναι δῆμον ὑπὸ τοῦ πρώτου δεκάσαντος, συνῄδειν ὅτι τὴν ἰσχὺν ἀποβάλλουσιν οἱ πολλοί, τοῦ λαμβάνειν ἥττονες γενόμενοι·

A δεῖ δὲ καὶ τοὺς δεκάζοντας οἴεσθαι καταλύειν ἑαυτοὺς, ὅταν ἀναλώμασι τῶν μεγάλων ὠνούμενοι τὴν δόξαν, ἰσχυροὺς ποιῶσι καὶ θρασεῖς τοὺς πολλοὺς, ὡς μέγα τι καὶ ἀφελέσθαι καὶ δοῦναι κυρίους ὄντας. οὐ μὴν διὰ τοῦτο μικρολογητέον ἐν τοῖς νενομισμένοις φιλοτιμήμασι, τῶν πραγμάτων εὐπορίαν παρεχόντων· ὡς μᾶλλον οἱ πολλοὶ μὴ μεταδιδόντα τῶν ἰδίων πλούσιον, ἢ πένητα τῶν δημοσίων κλέπτοντα δι᾽ ἔχθρας ἔχουσι, ὑπεροψίαν τοῦτο καὶ περιφρόνησιν αὐτῶν, ἐκεῖνο δὲ ἀνάγκην ἡγούμενοι. γινέσθωσαν οὖν αἱ μεταδόσεις πρῶτον μὲν ἀντὶ μηδενός· B (οὕτω γὰρ ἐκπλήττουσι καὶ χειροῦνται μᾶλλον τοὺς λαμβάνοντας) ἔπειτα σὺν καιρῷ πρόφασιν ἀστείαν καὶ καλὴν ἔχοντι, μετὰ τιμῆς θεοῦ πάντως ἀγούσης πρὸς εὐσέβειαν. ἐγγίνεται γὰρ ἅμα τοῖς πολλοῖς ἰσχυρὰ διάθεσις καὶ δόξα τοῦ τὸ δαιμόνιον εἶναι μέγα καὶ σεμνὸν, ὅταν οὓς αὐτοὶ τιμῶσι καὶ μεγάλους νομίζωσιν, οὕτως ἀφειδῶς καὶ προθύμως περὶ τὸ θεῖον ὁρῶσι φιλοτιμουμένους. ὥσπερ οὖν ὁ Πλάτων ἀφεῖλε τῶν παιδευομένων νέων τὴν ἁρμονίαν τὴν Λύδιον καὶ τὴν Φρύγιον· τὴν μὲν, τὸ θρηνῶδες καὶ φιλοπενθὲς ἡμῶν ἐγείρουσαν τῆς ψυχῆς· τὴν δὲ, τὸ C πρὸς ἡδονὰς ὀλισθηρὸν καὶ ἀκόλαστον αὔξουσαν· οὕτω σὺ τῶν φιλοτιμιῶν ὅσαι τὸ φονικὸν καὶ θηριῶδες ἢ τὸ βωμολόχον καὶ ἀκόλαστον ἐρεθίζουσι καὶ τρέφουσι, μάλιστα μὲν ἐξέλαυνε τῆς πόλεως, εἰ δὲ μὴ, φεῦγε, καὶ διαμάχου τοῖς πολλοῖς αἰτουμένοις τὰ τοιαῦτα θεάματα. χρηστὰς δὲ καὶ σώφρονας ἀεὶ ποιοῦ τῶν ἀναλωμάτων ὑποθέσεις, τὸ καλὸν ἢ τὸ ἀναγκαῖον ἐχούσας τέλος, ἢ τὸ γοῦν ἡδὺ καὶ κεχαρισμένον ἄνευ βλάβης καὶ ὕβρεως προσούσης. ἂν δὲ ᾖ τὰ τῆς οὐσίας μέτρια, καὶ κέντρῳ καὶ διαστήματι περιγεγραμμένα πρὸς τὴν χρείαν, οὔτε ἀ- D γεννὲς οὔτε ταπεινὸν οὐδέν ἐστι, πενίαν ὁμολογοῦντα ταῖς τῶν ἐχόντων ἐξίστασθαι φιλοτιμίαις, καὶ μὴ δανειζόμενον, οἰκτρὸν ἅμα καὶ καταγέλαστον εἶναι περὶ τὰς λειτουργίας. οὐ γὰρ λανθάνουσιν ἐξασθενοῦντες, ἢ φίλοις ἐνοχλοῦντες ἢ θωπεύοντες δανειστὰς, ὥστε μὴ δόξαν αὐτοῖς μηδὲ ἰσχὺν, ἀλλὰ μᾶλλον αἰσχύνην καὶ καταφρόνησιν ἀπὸ τῶν τοιούτων ἀναλωμάτων ὑπάρχειν. διὸ χρήσιμον ἀεὶ πρὸς τὰ τοιαῦτα μεμνῆσθαι τοῦ Λαμάχου καὶ τοῦ Φωκίωνος. οὗτος μὲν γὰρ, ἀξιούντων αὐτὸν ἐν θυσίᾳ τῶν Ἀθηναίων ἐπιδοῦναι, καὶ κροτούντων πολλάκις, E Αἰσχυνοίμην ἂν (εἶπεν) ὑμῖν μὲν ἐπιδιδοὺς, Καλλικλεῖ δὲ τούτῳ μὴ ἀποδιδούς· δείξας τὸν δανειστήν. Λάμαχος δὲ ἐν τοῖς τῆς στρατηγίας ἀεὶ προσέγραφεν ἀπολογισμοῖς, ἀργύριον εἰς κρηπῖδας αὑτῷ καὶ ἱμάτιον. Ἕρμωνι δὲ Θεσσαλοὶ φεύγοντι τὴν ἀρχὴν ὑπὸ πενίας, ἐψηφίσαντο λάγυνον οἴνου κατὰ μῆνα διδόναι, καὶ μέδιμνον ἀλφίτων ἀφ᾽ ἑκάστης τετράδος. οὕτως οὔτε ἀγεννές ἐστι πενίαν ὁμολογεῖν, οὔτε λείπονται πρὸς δύναμιν ἐν πόλεσι τῶν ἑστιώντων καὶ χορηγούντων οἱ πένητες, ἂν παρρησίαν ἀπ᾽ ἀρετῆς καὶ πίστιν ἔχωσι. δεῖ δὴ μάλιστα κρατεῖν ἑαυτῶν ἐν τοῖς τοι- F ούτοις, καὶ μήτε εἰς πεδία καταβαίνειν πεζὸν ἱππεῦσι μαχούμενον, μήτε ἐπὶ στάδια καὶ θυμέλας καὶ τραπέζας πένητα πλουσίοις ὑπὲρ δόξης καὶ δυναστείας διαγωνιζόμενον· ἀλλ᾽ ἀπ᾽ ἀρετῆς καὶ φρονήματος ἀεὶ μετὰ λόγου πειρωμένοις ἄγειν τὴν πόλιν, οἷς οὐ μόνον τὸ καλὸν καὶ τὸ σεμνὸν,

A Sed & hoc ſentiendũ eſt, largitores iſtos ſuam quoque ipſorum vim euertere, quando gloriam magnis impenſis mercati, validam ac ferocem reddunt plebem, quæ ſe magni alicuius & dandi & adimendi poteſtate præditam exiſtimat. Neq; tamen interea ſordide agendum eſt in largitionibus ſecundum leges faciundis, vbi copia rerum ſuppeditat. etenim vulgo magis inuiſus eſt diues de ſuo nihil largiens, quam pauper publica depeculans: hoc enim neceſſitati, illud ſuperbiæ & contemptui ſui imputant. Primum ergo largitiones gratuitæ ſint. Sic enim eos qui accipiunt facilius permouent at- B que deuinciunt. Deinde per occaſionem fiant, quæ prætextum habeat elegantem atq; honeſtum, cõiunctum cum cultu dei omnino ad pietatem ducente. ſic enim ſimul in animis multorum excitatur & confirmatur opinio, numen eſſe magnum aliquid ac venerandum: cum quos ipſi colunt ac in magnis viris cenſent, eos ita liberaliter atq; alacriter ſumtus in venerationem deorum facere cernũt. Quo igitur pacto ab adoleſcentibus qui liberali inſtituerentur doctrina prohibuit Plato Lydiam & Phrygiam harmoniam: quod altera animi facultatem ad lugendum & dolendum procliuem excita- C ret, altera propenſam ad voluptatem & libidines partem impelleret. ſic tu eas largitiones, quę belluinum & trucem, aut ſcurrilem ſeu intemperantem motum animorum efficiunt atque fouent, omnino ex ciuitate profliga: ſin verò, fuge & repugna multitudini huiuſmodi ſpectacula depoſcenti, bona autem ſemper & modeſta ſumtuum argumenta facito, quæ ad finem honeſtum aut neceſſarium ſpectent, aut eam ſaltem voluptatem ac gratiam, à qua damnum ac petulantia abſit. Quod ſi facultates ſint mediocres, & ad vſus vitæ quaſi circino circumſcriptæ, nequaquam indecorum eſt neq; abiecti a- D nimi confeſſum ſuam paupertatem eorum quibus res eſt liberalitati locum concedere, neq; in publicis actionibus ſimul & miſerabilem fieri & ridiculũ. non enim ignorantur qui deſtituuntur, & vel amicis ſunt moleſti vel feneratores demerẽtur adulando: vt plane huiuſmodi impenſis non gloriam aut potentiam, ſed dedecus potius & contemtum ſibi parent. Itaq; vtile ſemper eſt in tali re exemplorum Lamachi ac Phocionis meminiſſe. quorum hic in ſacrificio quodam poſcentibus Athenienſibus aliquid vt contribueret, ſæpiuſq; plauſum dantibus. At verò, inquit, pudeat me vobis dare, & huic Callicli (ſimul feneratorem cui debebat oſtendens) E non reddere. at Lamachus in præturæ ſuæ militaris rationibus ſemper adſcripſit argentum quod pro ſe in calceos & veſtem impendiſſet. Hermoni quoque Theſſalo magiſtratus adminiſtrationem paupertatis cauſa detrectanti, populares in menſem decreuerunt lagenam vini, & modium farinæ, in ſingula quatridua. Ita neque ſeruile eſt paupertatem ſuam præ ſe ferre, neque in ciuitatibus poſteriores cœnas & ludos exhibentibus habentur pauperes: ſi ſua ſibi virtute libertatem dicendi fidemque parauerint. Sane oportet quammaxime in talibus reb. ſeipſum continere, vt ne pedeſter in campum de- F ſcendat cõtra equitem pugnaturus: hoc eſt, ne pauper gloriæ potentiæve cauſa cum diuitibus de ſtadiis, ſcenæ apparatu, aut epulis in contentionem ſeſe det. ſed vt conetur iis ſe æquare, qui virtute, prudentia, ac facundia vrbem volunt temperare. quibus rebus non modo honeſtas atque maieſtas

A ſed gratia etiã adeſt,&ad pell ciẽdũvis,Crœſi optabilior ſtaterib. Vir enim bonus nõ inſolẽs,neq; moleſte odioſus eſt,neq;vir modeſtus ſua tantũ probãs,

Incedit inuiſo omnibus ore ciuibus.

ſed primum facilem ſe compellatu præbet omnibus, neminemq; non admittit ad ſuum colloquium, domum ſuam tanquam portum perfugii identidem omnibus habens apertam ſuamq; humanitatem & pro ciuibus procurationem, non operam nauando tantum & agendo, ſed & adverſa patientibus ſocium ſe doloris exhibendo, & gratulando iis qui ſucceſſibus vtuntur bonis demonſtrat. neque vſpiam moleſtus eſt multitudine famulorum B in balneo, aut occupatione locorum in theatro, neque iis inſignis quę inuidiæ ob luxum & ſumptuum magnitudinem ſunt obnoxia: ſed æqualis veſtitu ac victus ratione & liberorum educatione ac muliebri familia reliquis, vt qui ſimul cum aliis vnam eandemque popularem tenere rationem, vtque alii homines degere velit. Deinde conſiliarium ſe & aduocatum nulla mercede conductum, benignumque arbitrum præſtat virorum vxoribus reconciliandorum, amicorumque in gratiam reponendorum. neque ita aliquam diei partem tribunali aut concioni dans remp. tractat, vt non reliquo vitæ C tempore velvti Cæcias nubes, ad ſe itidem attrahat vndiquaque vſus ciuium & procurationes. ſed cuius ſemper ſuis publico eſt intentus, & reip. adminiſtrationem vitam ſibi opuſque non ocium aut munus publicum (vt faciunt multi) deputans, his omnibus eorumque ſimilibus in ſe convertit ſibiq; conciliat multitudinem, quæ aliorum adulationes & illecebras cum huius procuratione & prouidentia comparatas animadvertat adulterina eſſe & fucata irritamenta. Etenim Demetrii adulatores reliquos non dignabantur nomine regis, ſed Seleucum elephantorum magiſtrum, Lyſimachum gazæ cuſtodem, Ptolemæum claſſis præfectum, Agathoclem D inſulæ præſidem appellabant. At multitudo, etiamſi initio bonum ac prudentem virum reiiciat, tamẽ poſtea temporis eius deprehendens veritatem atque ingenium, hunc ſolum iudicat ciuilem, popularem, atque principem eſſe: reliquos, alium choragum, alium epuli præbitorem, alium gymnaſiarcham & putant & nominant. Ad hæc, ſicvti in conviuiis Callia rege aut Alciabiade Socrates tamen auditur, in eumque ſunt omnium oculi conuerſi: ſic in recte habentibus rebus publicis ſumtus facit Iſmenias, & Lichas cœnas præbet, chorum inſtruit Niceratus: Epaminondas autem & Ariſtida & Ly- E ſander imperant, remp. ac bella gerunt. In quæ intuentem convenit non ſubmittere animum, neq; terreri ea exiſtimatione, quæ plebi ex theatris, cauponis, ac cœtibus hominum frequentibus adeſt: cũ ea perexiguo duret tempore, ſimulq; cum gladiatoriis & ſcenicis ludis diſſipetur, honore aut veneratione dignum habeat nihil. Qui apum curæ atq; educationis periti ſunt, eum alueum maxime ſanas & feliciter agentes apes putant habere, ad quem ſtrepitus eſt tumultique plurimum. At vero is, cui deus ratione donati ac ciuilis examinis curam impoſuit, tranquillitate præcipue & placiditate po- F puli felicitatem æſtimans, Solonis reliqua & probabit, & pro viribus imitabitur: id tamen in dubium vocabit, admirabiturq;, quid in mentem illi venerit vt legem ferret, qua qui ſeditione in ciuitate exorta neutri parti ſe adiũxiſſet, infamia notatur.

ἀλλὰ καὶ τὸ κεχαρισμένον καὶ τὸ ἀγωγὸν ἔνεστι, Κροισείων αἱρετώτερον στατήρων. οὐ γὰρ αὐθάδης οὐδὲ ἐπαχθὴς ὁ χρηστός, οὐδὲ αὐθέκαστός ἐστιν ὁ σώφρων ἀνήρ, καὶ στείχει πολίταις ὄμμ' ἔχων ἰδεῖν πικρόν. ἀλλὰ πρῶτον μὲν εὐπροσήγορος καὶ κοινὸς ὢν πελάσαι καὶ προσελθεῖν ἅπασιν, οἰκίαν τε παρέχων ἄκλειστον, ὡς λιμένα φύξιμον ἀεὶ τοῖς χρῄζουσι καὶ τὸ κηδεμονικὸν καὶ φιλάνθρωπον οὐ χρείαις οὐδὲ πράξεσι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ συναλγεῖν πταίουσι, καὶ κατορθοῦσι συγχαίρειν, ἐπιδεικνύμενος, οὐδαμῇ δὲ λυπηρὸς οὐδὲ ἐνοχλῶν οἰκετῶν πλήθει περὶ λουτρὸν, ἢ καταλήψεσι τόπων ἐν θεάτροις, οὐδὲ τοῖς εἰς τρυφὴν καὶ πολυτέλειαν ἐπιφθόνοις παράσημος, ἀλλ' ἴσος καὶ ὁμαλὸς ἐσθῆτι καὶ διαίτῃ καὶ τροφαῖς παίδων, καὶ θεραπείᾳ γυναικὸς, οἷ ὁμοδημεῖν καὶ συνανθρωπεῖν τοῖς πολλοῖς βουλόμενος.

ἔπειτα σύμβουλον εὔνουν καὶ συνήγορον ἄμισθον καὶ διαλλακτὴν εὐμενῆ πρὸς γυναῖκας ἀνδρῶν καὶ φίλων πρὸς ἀλλήλους παρέχων ἑαυτὸν, οὐ μικρὸν ἡμέρας μέρος ἐπὶ τοῦ βήματος ἢ τοῦ λογείου πολιτευόμενος, ἢ τὰ μὴ παρὰ τῶν ἄλλων, εἶτα ἤδη πάντα τὸν ἄλλον βίον ἕλκων ἐφ' ἑαυτὸν, ὥσπερ καικίας νέφη, τὰς χρείας καὶ τὰς οἰκονομίας πανταχόθεν, ἀλλὰ δημοσιεύων ἀεὶ ταῖς φροντίσι, καὶ τὴν πολιτείαν βίον καὶ πρᾶξιν, οὐκ ἀσχολίαν, ὥσπερ οἱ πολλοὶ, καὶ λειτουργίαν ἡγούμενος, πᾶσι τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις ἐπιστρέφει καὶ προσάγεται τοὺς πολλοὺς, νόθα καὶ κίβδηλα τὰ τῶν ἄλλων θωπεύματα καὶ δελεάσματα πρὸς τὴν τούτου κηδεμονίαν καὶ φρόνησιν ὁρῶντας. οἱ μὲν γὰρ Δημητρίου κόλακες οὐκ ἠξίουν βασιλεῖς τοὺς ἄλλους προσαγορεύειν, ἀλλὰ τὸν μὲν Σέλευκον, ἐλεφαντάρχην· τὸν δὲ Λυσίμαχον, γαζοφύλακα· τὸν δὲ Πτολεμαῖον, ναύαρχον ἐκάλουν· τὸν δὲ Ἀγαθοκλέα, νησιάρχην. οἱ δὲ πολλοὶ κἂν ἐν ἀρχῇ τὸν ἀγαθὸν καὶ φρόνιμον ἀπορρίψωσιν, ὕστερον καταμανθάνοντες αὐτοῦ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ ἦθος, τοῦτον ἡγοῦνται μόνον πολιτικὸν καὶ δημοτικὸν καὶ ἄρχοντα· τῶν δὲ ἄλλων, τὸν μὲν χορηγὸν, τὸν δὲ ἑστιάτορα, τὸν δὲ γυμνασίαρχον καὶ νομίζουσι καὶ καλοῦσιν· εἶτα ὥσπερ ἐν τοῖς συμποσίοις Καλλίου δαπανῶντος ἢ Ἀλκιβιάδου, Σωκράτης ἀκούεται, καὶ πρὸς Σωκράτην πάντες ἀποβλέπουσιν, οὕτως ἐν ταῖς ὑγιαινούσαις πόλεσιν Ἰσμηνίας μὲν ἐπιδίδωσι, καὶ δειπνίζει Λίχας, καὶ χορηγεῖ Νικήρατος· Ἐπαμινώνδας δὲ καὶ Ἀριστείδης καὶ Λύσανδρος καὶ ἄρχουσι καὶ πολιτεύονται καὶ στρατηγοῦσι. πρὸς ἃ χρὴ βλέποντα, μὴ ταπεινοῦσθαι, μηδὲ ἐκπεπλῆχθαι τὴν ἐκ θεάτρων καὶ ὀπτανείων καὶ πολυανδρείων προσισταμένην τοῖς ὄχλοις δόξαν, ὡς ὀλίγον χρόνον ἐπιζῶσαν καὶ τοῖς μονομάχοις καὶ ταῖς σκηναῖς ὁμοῦ συνδιαλυομένην, ἔντιμον δὲ μηδὲν μηδὲ σεμνὸν ἔχουσαν. οἱ μὲν οὖν ἔμπειροι θεραπείας καὶ τροφῆς μελιττῶν, τὸν μάλιστα βομβοῦντα τῶν σίμβλων καὶ θορύβου μεστὸν, τοῦτον εὐθηνεῖν καὶ ὑγιαίνειν νομίζουσιν· ᾧ δὲ τοῦ λογικοῦ καὶ πολιτικοῦ σμήνους ἐπιμέλειαν ἔχειν ὁ θεὸς ἔδωκεν, ἡσυχίᾳ μάλιστα καὶ πρᾳότητι δήμου τεκμαιρόμενος εὐδαιμονίαν, τὰ μὲν ἄλλα τοῦ Σόλωνος ἀποδέξεται, καὶ μιμήσεται κατὰ δύναμιν, ἀπορήσει δὲ καὶ θαυμάσει τί παθὼν ἐκεῖνος ὁ ἀνὴρ ἔγραψεν ἄτιμον εἶναι τὸν ἐν στάσει πόλεως μηδετέροις προσθέμενον.

οὔτε γὰρ ἐν σώματι τοῦ νοσοῦντος γίνεται μεταβολῆς ἀρχὴ πρὸς τὸ ὑγιαίνειν ἀπὸ τῶν συννοσούντων μερῶν, ἀλλ' ὅταν ἡ παρὰ τοῖς ἐρρωμένοις ἰσχύσασα κρᾶσις ἐκστήσῃ τὸ παρὰ φύσιν, ἔν τε δήμῳ στασιάζοντι μὴ δεινὴν μηδὲ ὀλέθριον στάσιν, ἀλλὰ παυσομένην, τότε δεῖ τὸ ἀπαθὲς καὶ τὸ ὑγιαῖνον ἐγκεκρᾶσθαι πολὺ, καὶ παραμένειν καὶ συνοικεῖν. ἐπιρρεῖ γὰρ τούτῳ τὸ οἰκεῖον ἐκ τῶν σωφρονούντων, καὶ δίεισι διὰ τοῦ νενοσηκότος. αἱ δὲ δι' ὅλων ἀναταραχθεῖσαι πόλεις, κομιδῇ διεφθάρησαν, ἂν μή τινος ἀνάγκης ἔξωθεν τυχοῦσαι καὶ κολάσεως, ὑπὸ κακῶν βίᾳ σωφρονήσωσιν. οὐ μὴν ἀναίσθητον, οὐδ' ἀνάλγητον ἐν στάσει καθῆσθαι προσήκει τὴν περὶ αὐτὸν ἀταραξίαν ὑμνοῦντα καὶ τὸν ἀπράγμονα βίον καὶ μακάριον, ἐν ἑτέροις ἐπιτερπόμενον ἀγνωμοσύνῃ· ἀλλ' ἐνταῦθα δεῖ μάλιστα τὸν Θηραμένους κόθορνον ὑποδούμενον, ἀμφοτέροις ὁμιλεῖν, καὶ μηδετέροις προστίθεσθαι· δόξεις γὰρ οὐχὶ τῷ μὴ συναδικεῖν ἀλλότριος, ἀλλὰ τῷ βοηθεῖν κοινὸς εἶναι πάντων· καὶ τὸ μὴ συνατυχεῖν, οὐχ ἕξει φθόνον, ἂν πᾶσι φαίνῃ συναλγῶν ὁμοίως. κράτιστον δὲ προνοεῖν ὅπως μηδέποτε στασιάζωσι, καὶ τοῦτο τῆς πολιτικῆς ὥσπερ τέχνης, μέγιστον ἡγεῖσθαι καὶ κάλλιστον. ὅρα γὰρ ὅτι τῶν μεγίστων ἀγαθῶν ταῖς πόλεσιν εἰρήνης, ἐλευθερίας, εὐετηρίας, εὐανδρίας, ὁμονοίας, πρὸς μὲν εἰρήνην οὐδὲν οἱ δῆμοι τῶν πολιτικῶν ἔν γε τῷ παρόντι χρόνῳ δέονται. πέφευγε γὰρ ἐξ ἡμῶν καὶ ἠφάνισται πᾶς μὲν Ἑλλήνων, πᾶς δὲ βάρβαρος πόλεμος· ἐλευθερίας δὲ ὅσον οἱ κρατοῦντες νέμουσι τοῖς δήμοις μέτεστι, καὶ τὸ πλέον ἴσως οὐκ ἄμεινον. εὐφορίαν δὲ γῆς ἄφθονον εὐμενῆ τε κρᾶσιν ὡρῶν, καὶ τίκτειν γυναῖκας ἐοικότα τέκνα γονεῦσι, σωτηρίαν τοῖς γινομένοις εὐχόμενος ὅ γε σώφρων αἰτήσεται παρὰ θεῶν τοῖς αὐτοῦ πολίταις. λείπεται δὴ τῷ πολιτικῷ μόνον ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἔργων, ὃ μηδενὸς ἔλαττόν ἐστι τῶν ἀγαθῶν, ὁμόνοιαν ἐμποιεῖν καὶ φιλίαν πρὸς ἀλλήλους ἀεὶ τοῖς συνοικοῦσιν. ἔριδας δὲ καὶ διχοφροσύνας καὶ δυσμένειαν ἐξαίρειν ἅπασαν, ὥσπερ ἐν φίλων διαφοραῖς, τὸ μᾶλλον οἰόμενον ἀδικεῖσθαι μέρος, ἐξομιλοῦντα πρότερον καὶ συναδικεῖσθαι δοκοῦντα καὶ συναγανακτεῖν, εἶτα οὕτως ἐπιχειροῦντα πραΰνειν, καὶ διδάσκειν ὅτι τῶν βιάζεσθαι καὶ νικᾶν ἐριζόντων οἱ παρέντες, οὐκ ἐπιεικείᾳ καὶ ἤθει μόνον ἀλλὰ καὶ φρονήματι καὶ μεγέθει ψυχῆς διαφέρουσι, καὶ μικρὸν ὑφιέμενοι, νικῶσιν ἐν τοῖς καλλίστοις καὶ μεγίστοις. ἔπειτα καὶ καθ' ἕνα καὶ κοινῇ διδάσκοντα καὶ φράζοντα τὴν τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων ἀσθένειαν, ἧς ἀπολαῦσαι ἄμεινόν ἐστι τοῖς εὖ φρονοῦσι, καὶ μεθ' ἡσυχίας καὶ ὁμονοίας καταβιῶναι, μηδὲν ἐν μέσῳ τῆς τύχης ἆθλον ὑπολελοιπυίας. τίς γὰρ ἡγεμονία, τίς δόξα τοῖς περιγενομένοις; ποία δύναμις, ἣν μικρὸν ἀνθυπάτου διάταγμα κατέλυσεν, ἢ μετέστησεν εἰς ἄλλο; οὐθὲν, οὐδ' ἂν παραμένῃ, σπουδῆς ἄξιον ἔχουσαν. ἐπεὶ δ' ὥσπερ ἐμπρησμὸς οὐ πολλάκις ἐκ τόπων ἱερῶν ἄρχεται καὶ δημοσίων, ἀλλὰ λύχνος τις ἐν οἰκίᾳ παραμεληθεὶς, ἢ συρφετὸς διακαεὶς ἀνῆκε φλόγα πολλὴν, καὶ δημοσίαν φθορὰν ἀπεργάζεται· οὕτως οὐκ ἀεὶ στάσιν πόλεως αἱ περὶ τὰ κοινὰ φιλονεικίαι διακαίουσιν.

Nam neque in corpore è morbo ad ſanitatem redeundi initium fit ab vna correptis morbo membris, ſed tum, cum recte valentium partium temperies prævalens id quod naturæ repugnabat depellit: & in populo non atroci neq; exitioſa ſeditione conturbato, ſed quæ componatur, ſub eius finem maxime neceſſe eſt vt quod incorruptum ac ſanum manſit, multum contemperetur, adſit, atq; vna habitet. ad hoc enim confluit quidquid ſanorum hominum eſt idem ſentiens, eorumque vis etiam per eos diffunditur qui vitiati fuerant. At ciuitates in vniuerſum ſeditionibus conturbatæ, funditus pereunt, niſi aliqua foris ingruente neceſſitate, maliſq; caſtigatæ, vi ad ſanitatem redigerentur Neque vero decet in ſeditione nullo mali ſenſu, nullo dolore perculſum ſedere, ac ſuam perturbationis vacuitatem, vitamq; ocioſam & beatam prædicare, interim aliorum erroribus delectari. Sed hic maxime Theramenis induendus eſt cothurnus, itaq; vtraq; cum parte conferendus ſermo, vt neutri te aggreges. Exiſtimaberis enim non eo, quod nullius fac i nda iniuriæ ſocium te geras, alienus a ciuibus, ſed ob aux lii lationem omnibus eſſe communis: neq; inuidebitur tibi ſi non venias in partem calamitatis, cum videare omnium ex æquo ſortem dolere. Eſt autem præclariſſimum, in id operam dare nulla vt vnquam oriatur ſeditio: idq; artis quaſi ciuilis opus maximum eſt & pulcerrimum exiſtimandum. Hoc enim conſidera cum maxima quæ ciuitatibus contingere poſſunt bona, ſint pax, libertas, vbertas, hominũ copia, & concordia: ad pacẽ quidẽ in præſentia nihil eſt quod operam ciuilium virorum requirant populi, omni & Græcanico & barbarico bello penitus ſublato. libertatis quoq; tantum eſt ciuitatibus, quantum imperatores concedunt: neque expediret fortaſſe amplius. tum ea eſt terræ vbertas, ac frugum copia abundans, annique temporum conſtitutio ſalubris:

Nupta facit ſimiles virum nunc prole parentem:

vt ſani hominis ſit, iis qui naſcuntur ſuis ciuibus ſalutem à diis optare. Ergo ex officio ciuilis viri ſubiectis rebus hoc vnum ei reſtat, quod nulli alteri bono præſtantia cedit, vt ciues ſuos concordia, mutuaq; amicitia inter ſe ſe vti doceat, lites, diſcordias, inimicitiaſq; omnes aboleat. Qua in re idem agat, quod in amicorum diſſenſionibus: cum ea parte, quæ iniuria affici videbitur, ita colloquetur, vt ipſe quoq; particeps iniuriæ acceptæ indignationiſq; videatur. deinde animum placare eius conabitur, ac docere eos qui iniurias dimittunt quib. ſunt affecti, his qui contendere & vincere litigando inſtituerũt, non æquitate modo & placiditate, ſed & animi magnitudine potiores eſſe: & cum de ſuo iure paulum remiſerint, in pulcerrimis maximiſque rebus victoriam reportare. poſt & ſingulos & vniuerſos de imbecillitate rerum Græcarum edocebit: qua perfrui cordatus quiſque ſatius arbitretur, & in pace ac concordia inter ſuos vita defungi, quam certamen, cuius nullum fortuna præmium fecerit reliquum, obire. Quis enim principatus, quæ gloria victorem, quæ manet potentia, quam non leue aliquod proconſulis edictum vel abolere poſſit, vel alio transferre? nihil ſtudio dignum habituram, ne ſi quidem perduraret. Quoniam autem ſicuti incendium non ſæpe à ſacris & publicis exoritur locis, ſed plerunque neglecta in domo aliqua lucerna, aut inflammatæ quiſquiliæ ingentem ediderunt ignem, ac publicam perniciem: ſic non ſemper ſeditionem contentiones de publicis negociis excitant:

ſed ſæpenumero ex rebus & offenſis priuatis in publicum propagatæ lites totam exagitant ciuitatem. ciuili viro in hoc non minor, quam vlla in alia re, ponenda eſt induſtria, vt his occurrat medeaturque, vt aliæ quidem lites omnino ne exiſtant quidem, aliæ mox ſopiantur, aliæ non faciant incrementum, neque ad rempub. pertingant, ſed penes ipſos maneant aduerſarios. & cum ipſe animum debet his rebus attendere, tum alios docere, priuata publicis, parua magnis cauſam præbere ſi negligantur, neque ab initio iis medicina & correctio adhibeatur. Quo quidem modo Crates apud Delphos maximam periculoſę rerum mutationi occaſionem ſuppeditauit. Erat filiam huius ducturus vxorem Orgilaus Phalidis F. cumque in ipſis ſponſalibus cratera media crepuiſſet, eo caſu in omen tracto, derelicta ſponſa cum patre diſceſſerat. His paulo poſt ſacrificantibus vas aureum eorum quæ ſacra ſunt ſubdidit, indictaque cauſa Orgilaum cum fratre de ſaxo præcipitauit, rurſumque amicorum familiarium quoſdam ſupplicantes in fano Prouidentiæ interfecit. Cum multa talia eſſent perpetrata, Delphi Cratetem & ſeditionis ſocios necauerunt, & è pecuniis, quas nefaſtas appellabant, templa exædificauerunt inferiora. Syracuſis de duobus familiaribus adoleſcentibus, alter amaſium alterius ſuæ cuſtodiæ à peregre proficiſcente creditum abſente illo vitiauit. reverſus, vt vicem reponderet, adulterauit alterius vxorem. tum quidam ſeniorum in concilium progreſſus, conſuluit eſſe vtrunque eiiciendum, prius quam ſua inimicitia vrbem corrumpentes exitio eſſent. neque tamen is perſuaſit, ſed orta ex hac occaſione ſeditio, maximis cum calamitatibus optimam reipub. formam peſſundedit. Habes nimirum & ipſe domeſtica exempla, Pardali cum Tyrrheno inimicitiam, quæ parum abfuit quin Sardes perderet ab exiguis & priuatis initiis defectione & bello conflatis. Non itaque ſunt negligendæ ciuium velut vno in corpore offenſæ, quæ diſcurſus habent celeres: ſed iniicienda manus, opprimendæq; ſunt, & facienda medicina. nam (vt ait Cato) attentione & magna in parua, & parua in nihilum rediguntur. Ad hãc rem non alia maior eſt perſuadendi efficacior machina, quam ſeipſum præſtare in propriis diſſidiis placidũ pacificatorem, abſq; ira in primis cauſis perſiſtentem, nulliq; adhibentem contendendi vehementiam, aut iram, aut alium affectum aliquem, qui neceſſariis diſceptationibus aſperitatem acerbitatẽq; ingerat. Etenim eorum qui in palæſtra decertãt manibus globos quoſdam præligant, ne certamen in plagam aliquam atrociorem & lethalem deſinat. At in diſceptationibus cauſarum & iudiciis præſtat nudis puriſq; cauſæ fundamentis rem gerere, neq; res tanquam iacula acuendo conuiciiſq; malignitate & minis veluti veneno, imbuendo, extreme pernicioſas & in publicum erumpentes damnum redigere. Qui enim quo dixi modo eos quibus cũ ipſi res eſt tractat, alios quoq; ſibi habebit obtemperantes. at contentiones de publicis negociis, vbi priuatæ inimicitiæ fuerint detractæ, viles fiunt, neque magnum vllum aut atrox malum inferunt.

A ἀλλὰ πολλάκις ἐκ πραγμάτων καὶ προσκρουσμάτων ἰδίων εἰς δημόσιον αἱ διαφοραὶ προελθοῦσαι συνετάραξαν ἅπασαν τὴν πόλιν· οὐδενὸς ἧττον τῷ πολιτικῷ προσήκει ταῦτα ἰᾶσθαι καὶ προκαταλαμβάνειν. ὅπως τὰ μὲν οὐδὲ ὅλως ἔσται, τὰ δὲ παύσεται ταχέως, τὰ δὲ οὐ λήψεται μέγεθος, οὐδὲ ἅψεται τῶν δημοσίων, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς μενεῖ τοῖς διαφερομένοις, αὐτόν τε προσέχοντα καὶ φράζοντα τοῖς ἄλλοις ὡς ἴδια κοινῶν, μικρὰ μεγάλων αἴτια καθίσταται, παροφθέντα, καὶ μὴ τυχόντα θεραπείας ἐν ἀρχῇ μηδὲ παρηγορίας. οἷον ἐν Δελφοῖς ὁ μέγιστος λέγεται γενέσθαι B νεωτερισμὸς ὑπὸ Κράτητος, οὗ μέλλων θυγατέρα γαμεῖν Ὀργίλαος ὁ Φάλιδος, εἶτα τοῦ κρατῆρος αὐτομάτως ἐπὶ ταῖς σπονδαῖς μέσου ῥαγέντος, οἰωνισάμενος καὶ καταλιπὼν τὴν νύμφην, ἀπῆλθε μετὰ τοῦ πατρός. ὁ δὲ Κράτης ὀλίγον ὕστερον θύουσιν αὐτοῖς ὑποβαλὼν χρυσίον τι τῶν ἱερῶν, κατεκρήμνισε τὸν Ὀργίλαον καὶ τὸν ἀδελφὸν ἀκρίτους, καὶ πάλιν τῶν φίλων τινὰς οἰκείων ἱκετεύοντας ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Προνοίας, ἀνεῖλε. πολλῶν δὲ τοιούτων γινομένων, ἀποκτείναντες οἱ Δελφοὶ τὸν Κράτητα καὶ τοὺς στασιάσαντας, ἐκ τῶν χρημάτων ἐναγικῶν προσαγορευθέντων, τοὺς κάτω ναοὺς ἐνῳκοδό- C μησαν. ἐν δὲ Συρακούσαις δυοῖν νεανίσκων συνήθων, ὁ μὲν τὸν ἐρώμενον τοῦ ἑταίρου λαβὼν φυλάσσειν, διέφθειρεν ἀποδημοῦντος· ὁ δὲ ἐκείνῳ πάλιν ὥσπερ ἀνταποδιδοὺς ὕβριν, ἐμοίχευσε τὴν γυναῖκα. τῶν δὲ πρεσβυτέρων τις εἰς βουλὴν παρελθὼν, ἐκέλευσεν ἀμφοτέρους ἐξελαύνειν πρὶν ἀπολέσθαι καὶ ἀναπλησθῆναι τὴν πόλιν ἀπ' αὐτῶν τῆς ἔχθρας· οὐ μὴν ἔπεισεν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτου στασιάσαντες, ἐπὶ συμφοραῖς μεγάλαις τὴν ἀρίστην πολιτείαν ἀνέτρεψαν. ἔχεις δὲ δή που καὶ αὐτὸς οἰκεῖα παραδείγματα, τὴν Παρδάλου πρὸς Τυρρηνὸν ἔχθραν, ὡς ὀλίγου ἐδέησεν ἀνελεῖν τὰς Σάρδεις, ἐξ D αἰτιῶν μικρῶν καὶ ἰδίων εἰς ἀπόστασιν καὶ πόλεμον ἐμβαλοῦσα. διὸ χρὴ μὴ καταφρονεῖν τῶν πολιτικῶν, ὥσπερ ἐν σώματι προσκρουσμάτων διαδρομὰς ὀξείας ἐχόντων· ἀλλὰ ἐπιλαμβάνεσθαι καὶ πιέζειν καὶ βοηθεῖν. προσοχῇ γὰρ (ὥς φησιν ὁ Κάτων) καὶ τὸ μέγα γίνεται μικρὸν, καὶ τὸ μικρὸν εἰς τὸ μηδὲν ἄγεται. μηχανὴ δὲ ἐπὶ ταῦτα πειθοῦς οὐκ ἔστι μείζων, ἢ τὸ παρέχειν ἑαυτὸν ἐν ταῖς ἰδίαις διαφοραῖς ἥμερον διαλλακτὴν, ἀμήνιτον ἐπὶ τῶν πρώτων αἰτιῶν μένοντα, καὶ μηδενὶ προστιθέντα φιλονεικίαν μηδὲ ὀργὴν, μηδὲ ἄλλο πάθος ἐμποιοῦν τραχύτητα καὶ πικρίαν τοῖς ἀναγκαίοις ἀμ- E φισβητήμασι. τῶν μὲν γὰρ ἐν ταῖς παλαίστραις διαμαχομένων ἐπισφαίρας περιδέουσι τὰς χεῖρας, ὅπως εἰς ἀνήκεστον ἡ ἅμιλλα μηδὲν ἐκπίπτῃ, μαλακὴν ἔχουσα τὴν πληγὴν καὶ ἄλυπον· ἐν δὲ ταῖς κρίσεσι καὶ ταῖς δίκαις πρὸς τοὺς πολίτας, ἄμεινόν ἐστι καθαραῖς καὶ ψιλαῖς ταῖς αἰτίαις χρώμενον ἀγωνίζεσθαι, καὶ μὴ, καθάπερ βέλη, τὰ πράγματα χαράσσοντα καὶ φαρμάσσοντα ταῖς βλασφημίαις, καὶ ταῖς κακοηθείαις, καὶ ταῖς ἀπειλαῖς, ἀνήκεστα καὶ μεγάλα καὶ δημόσια ποιεῖν. ὁ γὰρ οὕτω προσφερόμενος τοῖς καθ' αὑτὸν, F ὑπηκόους ἕξει καὶ τοὺς ἄλλους· αἱ δὲ περὶ τὰ δημόσια φιλοτιμίαι τῶν ἰδίων ὑφαιρουμένων ἀπεχθειῶν, εὐτελεῖς γίνονται, καὶ δυσχερὲς οὐδὲν οὐδὲ ἀνήκεστον ἐπιφέρουσιν.